Publicație finanțată de către Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei, în baza unei decizii emise de către Parlamentul German

Întâlnirea generațiilor în istoria orală

Coordonator proiect
Simona Hochmuth

Fundația Hanns Seidel

Timișoara 2017

Cuvânt înainte

Dragă Cititorule,

Cartea Întâlnirea **generațiilor în istoria orală 2**, este rezultatul final al proiectului care a avut ca temă tocmai acest mod de abordare a istoriei.

Consider că această lucrare, chiar dacă nu este deplin științifică, are calitatea de a fi atins, în mare măsură, scopul și obiectivele proiectului. Totodată, lucrarea asigură continuitatea proiectului, prin răspândirea metodei de abordare a istoriei orale.

Lucrarea este structurată în două părți. Prima parte conține fragmente de conferință, discursuri și impresii de la lansarea primei ediții, în noiembrie 2016, la Casa Artelor din Timișoara. Ne-am bucurat, atunci, de prezența unor personalități din cultură și din viața politică, persoane apropiate proiectului.

Partea a doua cuprinde fragmente ale interviurilor luate de elevi unor persoane pe care ei le-au identificat ca fiind reprezentative prin experiența lor de viață. A fost respectată metotologia scrierii și prezentării istoriei orale, iar interviurile pot fi consultate în întregime - împreună cu alte materiale video și fotografii -, pe paginile destinate proiectului de pe site-urile Fundației Hanns Seidel și ale Asociației Culturale Agora Unit.

Vreau să mulțumesc Fundației Hanns Seidel pentru ideea de a contiuna lucrul la acest proiect în Timișoara și pentru încrederea cu care ne-a învestit și care ne onorează.

Calde mulțumiri lectorilor care au susținut comunicări sau discursuri.

Recunoștința mea, sponsorilor. Mulțumiri, Fundației Triade și doamnei Sorina Jecza, editor al actualei apariții.

Nu în ultimul rând, vreu să mulțumesc colegilor mei, profesori coordonatori, care au dovedit profesionalism și devotament, precum și elevilor participanți, pentru munca și seriozitatea lor

Prof. Simona Hochmuth

Proiect finanțat de Fundația Hanns Seidel
România și organizat în parteneriat cu
Asociația Culturală „Agora Unit".

Prezentarea proiectului

ÎNTÂLNIREA GENERAȚIILOR ÎN ISTORIA ORALĂ
EDITIA A II-A

Scop: Cunoașterea trecutului îndepărtat sau recent al Banatuluide către tineri și crearea unei punți de legătură între generații. Aceasta să se realizeze prin poveste, pentru că astăzi, povestea conduce detașat în fața cifrelor și graficelor istoriei.

(1) **Obiective:** Familiarizarea cu istoria orală, un nou tip de abordare a istoriei care, deși mai subiectiv, poate să ofere, împreună cu documentele oficiale, ce uneori, nu sunt obiective, o imagine de ansamblu asupra istoriei.
(2) Învățarea unor metode de interviu în istoria orală, a unor tehnici - metodologie, în general.
(3) Apropierea tinerilor de istorie, în general, și de istoria orală, foarte atractivă, în particular.

Grup-țintă: 58 de participanți - 40 de elevi, însoțiți de câte un profesor, de la următoarele licee: Liceul Teoretic „Nikolaus Lenau", Colegiul Economic „F. S. Nitti", Colegiul Național de Artă „Ion Vidu", Liceul Teologic Penticostal „Logos", Liceul „ Grigore Moisil".

Elevii Liceului Teoretic „Nikolaus Lenau" au luat și transcris interviurile în limba germană.

Activitățile, desfășurate sub formă de workshop-uri, conferințe și prezentări de proiecte, au avut loc, vineri, 24, și sâmbătă, 25 noiembrie 2016, la Biblioteca Județeană Timiș, Secția de Artă.

Subiecte abordate: Viața cotidiană în timpul comunismului, consecințele evenimentelor istorice (Holocaustul, deportările), credința și sprijinul ce ea îl oferă în momentele de criză ale istoriei, importanța pasiunii în exercitarea profesiei.

Rezultatul proiectului: realizarea de către fiecare grup, format din 2 elevi, a unui interviu, redactarea ghidului de interviu, înregistrarea și transcrierea interviului, publicarea acestuia, alături de alte materiale, într-o carte. Afișe, comunicate de presă.

Termen de finalizare: sfârșitul lunii aprilie 2017.

Finalul proiectului: Lansarea cărții **Întâlnirea generațiilor în istoria orală**, în cadrul **Zilelor Culturii** și Economiei Germane, la Timișoara.

„**Pacea**, **libertatea** și **democrația** – acestea sunt valorile promovate de către Fundația Hanns Seidel. În special în perioade marcate de intensificarea deziluziilor generate de mediul politic și de mișcări populiste sau fundamentaliste, eforturile de **formare politică** sunt esențiale pentru democrație și libertate. Baza unei cooperări funcționale este reprezentată în acest context în toate situațiile de **existența individului instruit**. Din acest motiv, Fundația Hanns Seidel își asumă, prin ofertele sale, misiunea de a oferi persoanelor capacitatea **de a formula aprecieri proprii** de valoare și **de a stimula disponibilitatea de implicare în proiecte social-politice**."

Prof. Ursula Männle
Președintă a Fundației Hanns Seidel

Fundația Hanns Seidel

Fundația Hanns Seidel
Reprezentanța din România

Fundația Hanns Seidel își desfășoară activitatea în peste 60 de țări.

În România, Fundația Hanns Seidel este prezentă încă din anul 1992. Obiectivul cel mai important asumat de fundație îl reprezintă consolidarea dezvoltării sociale și democratice a României, prin sprijinirea procesului de reformă politică în stat și în societate - pe plan național și local, atât în sectorul instituțional, cât și în cel al societății civile din România.

Acțiunile, desfășurate alături de parteneri de încredere din România, vizează, ca grupuri țintă, atât reprezentanți ai autorităților statului și ai instituțiilor publice, cât și ai societății civile, o atenție deosebită fiind îndreptată către tineri, ca promotori ai unei schimbări nealterate de meandrele trecutului.

Astfel, prin susținerea structurilor societății civile și ale statului de drept în administrație și instituții, prin instruire profesională, prin training managerial, prin stimularea implicării civice și politice, dar și prin proiecte care promovează studiul istoriei recente, în vederea asumării și a reconcilierii cu trecutul, Fundația Hanns Seidel se angajează să-și continue misiunea, sub imperiul aceleiași devize, fundamentate pe valori precum democrația, pacea și dezvoltarea.

Discurs inaugural

„Istoria orală" sau, denumită de experţi, „oral history", reprezintă, încă, o ramură relativ tânără a istoriografiei recunoscute, dar, pe alocuri, şi una controversată. De la debutul perceperii sale ca o ramură ştiinţifică a istoriografiei, în secolul al XIX-lea, şi de la abordarea ştiinţifică a unor surse scrise şi a unor baze de date, istoriografia este marcată de metode recunoscute, chiar şi pentru interpretarea surselor sale. Chiar dacă istoriografia, desigur, nu poate fi o ştiinţă exactă, în sensul ştiinţelor naturale, aceasta poate, pe bună dreptate, să-şi revendice caracterul ştiinţific, rezultatele sale bazându-se pe verificabilitatea sa, iar interpretările sale pe plauzibilitatea deductibilităţii sale. Cel târziu de la mijlocul ultimului secol, „istoria orală" s-a alăturat istoriografiei clasice, bazată pe surse scrise. Abordarea sobră, neutră, ştiinţifică a evenimentelor în contextul Holocaustului în cel de-al Doilea Război Mondial, dar şi în contextul altor tragedii ale secolului XX cărora le-au căzut victimă sute de mii şi milioane de oameni, au fost considerate de mulţi, probabil ca urmare a caracterului ştiinţific conferit acestora, drept lipsită de empatie, prea puţin palpabilă. Relatarea evenimentelor istorice într-o cheie prin natura sa abstractă, comprimată şi bazată pe cifre a dus la o percepţie care pierde din vedere suferinţa individuală, sau mai bine zis, care îi cere cititorului mai degrabă să o intuiască. În spatele milioanelor de victime, menţionate ca simple cifre, se ascund, însă, de fiecare dată, destine personale, oameni cu propriile lor gânduri, sentimente, idei şi visuri. Aici lipseşte, prin urmare, ceva, dat fiind că istoria este şi istoria unor destine umane individuale şi nu doar istoria aşa-ziselor mari personalităţi istorice, precum de pildă Napoleon sau Bismarck, ci şi cea a oamenilor normali, de rând, şi, nu în ultimul rând, istoria victimelor despre care este vorba în primul rând în contextul nostru de astăzi. „Istoria orală" poate juca un rol important în acest sens, chiar şi dintr-o perspectivă posibil foarte subiectivă, în funcţie de persoana intervievată. Premisa este, însă, contribuţiile acestora să fie obţinute în conformitate cu metodele recunoscute în momentul interpretării şi să se ţină cont de factorul subiectiv al acestor surse. Cei care nu au fost de faţă, din fericire, au însă, astfel, şansa de a cunoaşte o dimensiune genuin umană

Antrittsrede

[...] Die „erzählte Geschichte“ oder, wie man unter den Fachleuten sagt, die „oral history“, ist ja noch ein recht junger Zweig der etablierten Geschichtswissenschaft, und auch kein unumstrittener. Seit ihrer Verwissenschaftlichung im 19. Jahrhundert und der wissenschaftlichen Erschließung von schriftlichen Quellen- und Datenbeständen ist die Geschichtsschreibung geprägt von anerkannten Methoden, auch zur Interpretation ihrer Quellen. Auch wenn die Geschichtswissenschaft natürlich keine exakte Wissenschaft im Sinne der Naturwissenschaften sein kann, kann sie doch zu Recht den Anspruch auf Wissenschaftlichkeit erheben – ihre Ergebnisse beruhen auf ihrer Nachprüfbarkeit, ihre Interpretationen auf der Plausibilität ihrer Nachvollziehbarkeit. Spätestens seit der Mitte des letzten Jahrhunderts ist zu der klassischen, auf schriftlichen Quellen beruhenden Geschichtsschreibung die „erzählte Geschichte“ dazugekommen. Die nüchterne, neutrale wissenschaftliche Erfassung des Geschehens im Zusammenhang mit der Judenvernichtung im 2. Weltkrieg, aber auch anderer, hunderttausend- oder millionenfacher Leiden im 20. Jahrhundert wurde – vielleicht wegen ihrer Wissenschaftlichkeit – von vielen als wenig empathisch, nicht greifbar genug empfunden. Bei der naturgemäß abstrahierenden, zusammenfassenden und zahlenbasierten Schilderung der Ereignisse geriet die Würdigung des Leiden jedes einzelnen Individuums aus dem Blickfeld, oder besser gesagt, das musste man sich bei der Lektüre selbst hinzudenken. Hinter den Millionen, die nur als Zahl genannt werden, verbergen sich ja stets Einzelschicksale, Menschen mit ihren eigenen Gedanken, Gefühlen, Vorstellungen und Träumen. Hier fehlte also etwas, denn Geschichte ist ja auch die Geschichte der einzelnen Menschen, aber nicht nur die der sogenannten großen geschichtlichen Figuren wie z.B. Napoleon oder Bismarck, sondern auch die der normalen – früher sagte man „kleinen“ Leute, und es ist nicht zuletzt die Geschichte der Opfer, um die es ja in unserem heutigen Kontext in erster Linie geht. Die „erzählte Geschichte“ auch aus einer möglicherweise je nach Befragtem sehr subjektiven Perspektive kann dabei eine wichtige Rolle spielen. Voraussetzung ist allerdings, dass auch ihre Beiträge unter

a trecutului prin intermediul perspectivei – evident mereu subiective – a celor care au trăit pe viu acele evenimente. Astfel, fenomene istorisite iniţial doar în mod abstract sau generalizat sunt transpuse într-o serie de istorii individuale despre bucurie şi necaz, succese şi insuccese, aşezate în contextul unei epoci sociale.

[…] În spatele adevărului istoric despre deportarea în Bărăgan şi deportarea în Uniunea Sovietică, se ascund destine individuale, care prezintă suferinţa cumplită într-o dimensiune palpabilă, umană, făcând, astfel, posibil sentimentul nostru de empatie. Sunt sigur că interviurile realizate, dialogurile cu martorii vremii i-au marcat într-un mod mai profund pe elevii noştri decât ar face-o nişte articole rezumative din cărţile de istorie, reprezentând, tocmai de aceea, o completare nu doar binevenită, ci chiar necesară a acestora.

Aş dori să subliniez în mod special partea în care iau cuvântul cei care au trăit Revoluţia la Timişoara. Această revoluţie nu poate fi înţeleasă fără a cunoaşte contextul condiţiilor de viaţă, precum şi experienţele personale trăite în România socialistă. Iar faptul că voi, dragi elevi, aveţi posibilitatea de a creşte în libertate, li se datorează multor oameni, reprezentaţi în mod exemplar de către cei intervievaţi de voi.

Werner Hans Lauk
Ambasador al Germaniei la Bucureşti

der Beachtung von anerkannten Methoden erzielt werden und man sich des subjektiven Elements dieser Quellen bei der Interpretation bewusst ist. Diejenigen, die - zum Glück – nicht selbst dabei waren, haben durch sie aber die Chance, eine genuin menschliche Dimension des Vergangenen durch die – naturgemäß immer subjektive – Sichtweise derjenigen zu erfahren, die die Geschehnisse selbst durchlebt haben. Vormals nur abstrakt oder verallgemeinert geschilderte Phänomene werden so in eine Reihe individueller Geschichte von Freude und Leid, Erfolg und Misserfolg übertragen, die sich einbettet in den Rahmen einer gesellschaftlichen Epoche.

[...] Hinter den historischen Tatsachen der Deportation in die Baragan Steppe und der Deportation in die Sowjetunion verbergen sich Einzelschicksale, die das unendliche Leid in einer fassbaren, menschlichen Dimension zeigen und damit erst unsere Anteilnahme ermöglichen. Und ich bin mir sicher, dass die geführten Interviews, die Gespräche mit den Zeitzeugen unsere Schüler tiefer berührt haben und berühren, als es zusammenfassende Artikel in Geschichtsbüchern können, und sie deswegen eine nicht nur willkommene, sondern sogar notwendige Ergänzung zu diesen darstellen.

Besonders hervorheben möchte ich dabei den Teil, der die Zeitzeugen der Revolution in Temeswar zu Wort kommen lässt. Diese Revolution ist ohne das Wissen um die Lebensumstände, und die persönlichen Erfahrungen im sozialistischen Rumänien nicht zu verstehen. Und dass Ihr, liebe Schüler, in Freiheit aufwachsen könnt, ist vielen Menschen zu verdanken, für die die von Euch Befragten exemplarisch stehen.

Werner Hans Lauk
Deutscher Botschafter in Bukarest

Cuvânt de întâmpinare

Metoda istoriei orale – sau a intervievării martorilor oculari, cum mai este ea numită în limba germană – este, începând cu anii `80, un instrument bine ancorat în metodica de învăţare a istoriei ca materie şcolară, o metodă care în România însă încă nu este aplicată în mod curent. Dar tocmai aici, în România, este indicat să folosim acest instrument, pentru a motiva tinerii să se implice activ în procesul de cunoaștere a istoriei de factură recentă a ţării.

Mai cu seamă în perioade în care sentimentul de frustrare faţă de clasa politică creşte şi mişcarea populistă ia amploare, educaţia politică este imperios necesară democraţiei şi libertăţii. [...] Baza funcţionării unui stat de drept este întotdeauna individul pe deplin informat. Aceste este şi motivul pentru care Fundaţia Hanns Seidel se simte chemată ca, prin ofertele ei, să îi încurajeze pe oameni să-şi folosească propriul discernământ şi să le trezească dorinţa de implicare prin angajamente socio-politice.

Istoria – şi mai cu seamă propria istorie trăită – apare foarte rar numai în alb şi negru. Domnul mai în vârstă şi simpatic de alături s-ar putea ca în anii tinereţii să-şi fi atras fapte reprobabile, pe când sora cea severă şi înfricoşătoare a bunicii ar trebui menţionată ca erou în analele oraşului. Nimeni – în afară de propria lor persoană - nu ştie mai bine ce a fost şi fără proiecte precum cel de faţă se vor pierde definitiv aceste cunoştinţe.

Tematica generală a proiectului: amintiri referitoare la istoria minorităţii germane din România, este cât se poate de bine plasată la Timişoara. Însă subiectele interviurilor depăşesc graniţa acestui catalog de întrebări şi cuprind relatări despre viaţă şi cotidian în timpul comunismului şi al Revoluţiei din 1989. Interlocutorii intervievaţi au fost, pe de-o parte, experţi care au oferit elevilor informaţiile concrete la un subiect dat. Pe de altă parte, interviurile au şi o perspectivă istorică a cotidianului şi a mentalităţii, fiind focusate pe aspectul special dat de percepţia individuală a evenimentelor. Şi, bineînţeles, se află în centrul

Grußwort

[...] Die Methode der Oral History - oder auf Deutsch: *Zeitzeugenbefragung* - ist zwar seit den 80er Jahren ein etabliertes Instrument der schulischen Geschichtsarbeit, wird in Rumänien aber noch nicht selbstverständlich angewandt. Dabei ist das Instrument gerade hier, in Rumänien, geeignet, junge Menschen dazu zu motivieren, sich aktiv mit der jüngeren Geschichte des Landes auseinanderzusetzen.

Gerade in Zeiten zunehmender Politikverdrossenheit und populistischer Bewegungen ist politische Bildungsarbeit unverzichtbar für Demokratie und Freiheit. [...] Die Basis eines funktionierenden Gemeinwesens ist dabei immer das aufgeklärte Individuum. Daher versteht es die Hanns-Seidel-Stiftung als ihren Auftrag, die Menschen mit ihren Angeboten zu einem eigenen Urteil zu befähigen und ihre Bereitschaft zu gesellschaftlich-politischem Engagement zu wecken.

Geschichte - und vor allem persönlich erlebte Geschichte - ist selten schwarz weiß. Der freundliche ältere Herr von nebenan hat vielleicht in seiner Jugend Schuld auf sich geladen, während die strenge und unheimliche Großtante eigentlich als Heldin in die Stadtchronik eingehen müsste. Niemand weiß das mehr, außer ihnen selbst - und ohne Projekte wie diesem hier würde dieses Wissen bald völlig verschwinden.

Das Generalthema des Projektes, die Erinnerung an die Geschichte der Rumäniendeutschen, liegt in einer Stadt wie Temeswar nahe. Aber die Themen der Interviews gehen über diese Fragestellung hinaus und erfassen Bereiche wie das Leben im Kommunismus und die Revolution von 1989. Die Interviewten Gesprächspartner waren dabei einerseits Experten, die den Schülern Sachinformationen zu einem bestimmten Thema vermittelten. Andererseits haben die Interviews auch eine alltags- und mentalitätsgeschichtliche Perspektive, wobei ein besonderer Aspekt der persönlichen Wahrnehmung von Ereignissen im Fokus steht. Und natürlich steht auch die Lebensgeschichte

atenţiei şi istoria vieţii celui intervievat şi se pune accent pe condiţiile de viaţă de atunci şi pe modul în care persoana intervievată a prelucrat experienţele trăite de-a lungul vieţii.

În cadrul istoriei orale martorii oculari intervievaţi nu sunt – dacă este să o luăm *stricto senso* – sursa de informare privind faptele concrete şi evenimentele istorice –, ci mai degrabă cunoaşterea mecanismelor şi structurilor mentale şi culturale prin care oamenii prelucrează experienţele de-a lungul vieţii. Istoria orală se ocupă mai cu seamă cu istoria care de regulă nu este relatată, a „istoriei oamenilor de rând", care, dacă o scoatem la lumină, la fel ca şi întreaga populaţie în general, a trăit şi a experimentat evenimente istorice.

Daniel Seiberling
Director regional pentru România, Ucraina şi Republica Moldova
Fundaţia Hanns Seidel

des Befragten im Interesse und es stellt sich die Frage, wie die Lebensverhältnisse waren, oder wie der Gesprächspartner seine Geschichte verarbeitet hat.

Im Rahmen der Oral History dienen Zeitzeugeninterviews dabei strenggenommen weniger der Aufklärung vergangener Sachverhalte und Ereignisse, als vielmehr der Erkenntnis der mentalen und kulturellen Mechanismen und Strukturen, durch die Menschen ihre Erfahrungen im Laufe ihres Lebens verarbeiten. Oral History befasst sich zumeist mit der sonst unerzählten Geschichte, der „Geschichte von unten", die beleuchtet, wie die allgemeine Bevölkerung historische Ereignisse gelebt und erfahren hat.

Daniel Seiberling
Regionalleiter für Rumänien, Ukraine und Republik Moldau
Hanns Seidel Stiftung

I.

PROFESII - PASIUNI PENTRU O VIAȚĂ

Liceul Teoretic Nikolaus Lenau

Interviu realizat de:
Anamaria Palade

Profesor coordonator:
Angela Avrămuț
Heidrun Blume

1.

Drumul unei vieți de excepție

Persoana intervievată: Constantin Flondor

A.P.: *Bună ziua, sunt Anamaria Palade și astăzi, 22 februarie 2017, am onoarea să-l intervievez pe pictorul Constantin Flondor în apartamentul său din Timișoara.*

Bună ziua, domnule Flondor.

C.F.: Bună ziua, Anamaria.

Vă rog să-mi povestiți despre copilăria dvs.

Păi, copilăria este - ar fi multe de povestit... mhm..., sensul copilăriei pentru viața unui om… -, e într-adevăr foarte importantă și marcantă. Și, până la urmă, vorba lui Constantin Brâncuși, sentimentul acesta al copilăriei trebuie să-l menținem toată viața, cum bine zice Brâncuși: „Când nu mai suntem copii" sau „Când nu mai avem sentimentul de copil înseamnă că am murit demult." Ce-aș putea să spun decât..., în mare este important pentru mine că m-am născut în decembrie, într-o lună care amintește de venirea Crăciunului, poartă parfumul acela special de Crăciun, acel timbru de Crăciun, și mai ales pentru că m-am născut în nordul României, nu? Nordul Țării care acum, din păcate, este o bucățică care s-a pierdut și este dincolo de granița României. E vorba de Cernăuți. A contat iarăși foarte mult, deoarece în nordul Țării iernile sunt mai lungi, zăpezile sunt mai mari și deci, vorba unui alt poet mare, Francois Villon „Unde sunt zăpezile de altădată?". Te gândești la această copilărie. Sigur, copilăria la mine a fost puțin ruptă în două: o parte, cea de la Cernăuți, până în anii '40, până când a trebuit să părăsesc Cernăuți-ul prima dată, dar pentru puțină vreme; ne-am întors și am mai stat până în 44, deci aveam 7-8 ani când am părăsit definitiv Cernăuți-ul și am venit în refugiu, în primul rând la Podari. Acolo, o altă copilărie, un alt tip de viață în refugiu. Cam asta în mare, aș putea spune rolul locului mai degrabă unde m-am născut, a locului și timpului când m-am născut, ce-a contat decembrie și ce a contat Cernăuți pentru mine, copilăria mea.

Plecarea din Cernăuți
fotografie de
Dumitru Flondor
martie 1944

Care este cea mai veche amintire din copilărie?

Ohoho... și aici e greu... se pot face multe speculații. E greu de spus. Sunt niște amintiri pe care mi le asum și care poate sunt niște lucruri pe care mi le povestea mama, din când în când, despre copilăria mea și atunci ele devin niște realități despre care eu cred că sunt amintirile mele. Foarte greu acuma să spun dacă o amintire este cu adevărat a mea sau sunt lucruri care au fost rememorate prin părinții mei, mama, tata, poate fratele meu, care era mai mare cu șapte ani. De exemplu, o amintire surprinzătoare este cutremurul din 44... noi eram în..., pardon, cutremurul din 40. În 40, în 1940, a fost cutremurul acela mare. Eram în București și... și... desigur tot București-ul a fost distrus, clădirile impozante au fost la pământ, așa cum se întâmplă din când în când din păcate în București, dar într-o discuție... agitație mare... după cutremur... agitație mare... și... știu că oamenii vorbeau: „A căzut coșu!". S-a dărâmat și coșu, coșu fiind coșul de fum, dar eu ca și copil am crezut că e coșul de lemne, din nuiele. Și am zis „Ce mare lucru", în gândul meu îmi imaginam „Ce mare lucru că s-a răsturnat coșul de lemne, că nu-i nicio pagubă". Deci asta ar putea să fie o amintire de la patru ani, ceea ce e mult să-ți amintești de la nici patru ani. Și... e ceea ce aș putea să spun. Deci nu e o amintire chiar veselă, era agitație, era spaima... acelei nopți când a fost cutremurul în București.

Cum a decurs refugiul?

Păi... știu eu, nu mai țin minte cel din 40, decât din povestirile părinților sau a fratelui. Poate știu ceva mai mult despre refugiul din 44 care a fost oarecum un refugiu organizat de administrația unde lucra tata, fabrica de zahăr Jucica, la nord de Cernăuți. S-a organizat acest refugiu ca să ajungem undeva lângă Craiova, în Oltenia fiind asta, satul Podari.

Și-a fost din timp organizat, s-a putut ambala mobilă, dar tot nu am putut să luăm tot ce am avut, decât o parte din mobilier și din lucrurile mai

prețioase ale familiei, ca să ajungem la Podari unde era tot o fabrică de zahăr, dar care nu era în funcțiune, încă în construcție. Dar ce era bine și important era că erau multe căsuțe construite în curtea fabricii, destinate viitorilor angajați ai fabricii. Aceste ne-au fost date nouă, celor veniți, și astfel Fabrica de Zahăr Livezi–Podari a devenit o colonie a refugiaților din Cernăuți, Bucovina. Sigur, acolo sunt alte multe întâmplări de copil: devenit un fel de ștrengar, fugeam prin toată incinta fabricii, nu singur, ci împreună cu ceilalți camarazi de vârsta mea, fugeam printre dărâmături, canale, trăind o grămadă de peripeții într-o fabrică fără funcțiuni.

Familia, 1943

Ce impact a avut refugiul asupra familiei dvs. și asupra dvs. personal?

Nu putea să aibe un impact pozitiv, îți dai seama. A fost părăsirea unei vieți minunate, din Cernăuți, ca să preluăm o altă viață, dar... ne-am adaptat. Cel mai bine, mai isteț, a fost tata, care, fiind multidotat, știa mai multe limbi - româna, franceza, rusa, germana, ucraineana - s-a adaptat. Trebuie să menționez că nu după mult timp au venit rușii, armata sovietică, în fabrică. Ei lucrau la demontarea pieselor din această fabrică și le trimiteau în Rusia. Or tata a fost nevoit, ca să supraviețuiască, să se angajeze la ruși, astfel că, dintr-un funcționar cu o viață mai domnească pe care a avut-o la Cernăuți, a ajuns șofer pe mașinile de transport prin care se aduceau alimentele și altele pentru rușii veniți în Podari. Asta e...

Aparțineți unei familii foarte importante, care a contribuit la Unirea Mare. Povestiți-ne despre familia Flondor.

E foarte greu... Într-adevăr, Flondor e un nume cunoscut, cu numele acesta te naști, mă rog..., dar ca să devii cineva, depinde de efortul pe care îl faci tu personal, asta nu se dăruiește așa și nu te poți bucura de un dar fără să nu-ți folosești tu însuți meritele, dar este un adevăr că străbunii mei..., prin 1700 și ceva, au fost patru frați - Vasile, Constantin, Dimitrie și Gheorghe - care aveau o anumită bunăstare și care, sub

Imperiul Austriac, au fost făcuți cavaleri. Aceștia sunt străbunii din care descindem și noi. Există o ramură basarabeană din care mă trag și eu, după cum erau împărțite pământurile între moștenitori. Dar există ramura din Bucovina, cu străluciți urmași, dintre care este și Iancu Flondor, cel care a fost un mare patriot, un om politic, un organizator bun și care a dat citire, în Sala Sinodală a Mitropoliei din Cernăuți, a Proclamației de Unire a Bucovinei cu Regatul Român, în octombrie 1918, după ce Basarabia, în Chișinău, ceruse alipirea în martie același an, ca în final, la Alba Iulia, să se întregească țara cu Transilvania de 1 decembrie, sărbătorită ca zi națională. Și așa s-a ajuns la România Mare.

Ce obiceiuri aveați cu familia în Cernăuți? Dar în Podari?

Obiceiuri? Copil fiind, cele de a mă juca... Umblam, la Cernăuți, toată ziua prin curtea casei și întotdeauna mă întorceam zdrențăros acasă cu genunchii juliți, dar îmi plăcea în grădină, îmi plăcea să mă uit la plante, îmi amintesc că era plin de lăcrămioare, aveau un parfum… Tata ne-a făcut și un scrânciob, huța-huța, mă dădeam puternic, mă uitam la furnici, la gâze, iar mai târziu, la 5 ani, am primit cadou de Crăciun o bicicletă de copil, albastră, rusească, cu care am învățat să merg prin camere. Camerele erau mari, așezate în stil vagon, așa că treceam dintr-o cameră în alta, la început mai ținându-mă de mobile și, încetul cu încetul, până am reușit fără sprijin. Iar când am coborât în curte și acolo, dă-i și dă-i, alergam încolo și încoace. La Podari, așijderea, jocuri destul de năbădăioase cu copiii, din care mi-am și periclitat un ochi. Rișca era un joc cu bețe și eu, fiind lovit la un ochi, s-a spart puțin din pielița irisului… Tot norocul că nu am pățit mai rău, dar am avut dureri, așa încât am mers la Craiova și am umblat așa bandajat la un ochi, o bună bucată de vreme. Pe urmă, ce să spun? Din obiceiule astea, ce își amintește orice copil, erau sărbătorile de Crăciun, extraordinare, cu brazi mari, cu podoabe și jucării pe care le făcea tata, ce meșterea mici lampioane, cu beculețe, le învelea în staniol colorat, unele erau

roșii, altele albastre, galbene, verzi, și nu puține, cred că erau vreo sută. Puse pe un pom înalt de 3 metri, cu legături electrice foarte bine făcute de tata. Pe lângă acestea, făcea și bomboane, și toată familia împacheta la ele. Făcea mustăți din hârtie subțire care să imite zăpada, agăța nuci aurite, înfigea câte un chibrit în nucă ca să aibe un cârlig... Mai departe, altă întrebare?

Cum de v-ați mutat în Timișoara?

Stând noi la Podari, a venit în vizită fratele tatei refugiat la Timișoara, cu întreprinderea de telefonie unde lucra în Cernăuți. A văzut cum trăim noi și i-a propus tatei să vină și el la Timișoara, fiindcă și acolo era o fabrică de zahăr, orașul este mare, arhitectură austriacă ce aduce cu cea din Cernăuți. Tata, într-adevăr, ne-a lăsat la Podari, s-a dus singur la Fabrica de Zahăr din Freidorf ce era unde este și azi. I-a plăcut orașul, oamenii de aici din Timișoara și vorbind cu conducerea, ei au fost de acord și îi va da aprobare de angajare, am primit și o locuință, provizoriu în fabrică, apoi în oraș. Și așa am ajuns timișoreni, iar aici pot să spun că este al doilea loc al patriei, căruia îi aparțin și îi datorez foarte mult.

Ce amintiri aveți de la școală?

Păi, de la școală... sunt diferite. Școala mea a fost foarte risipită, din cauza evenimentelor trăite. De exemplu, la Cernăuți, cl.I am făcut-o particular, învățătoarea venea la noi acasă și ca elevi eram eu și încă două fete. Îți dai seama ce clasă, singur primeam teme, dacă nu făceam ca lumea imediat aflau părinții, o chema pe bunica, Omama, din camera alăturată, și îi spunea că nu am făcut bine cutare lecție, și asta atât în română, cât și în germană. Pe urmă la Podari a fost o școală destul de slăbuță, nici de mine nu s-a ales prea mult. Dar era încă obiceiul ca elevii neascultători să fie pedepsiți cu rigla peste palmă, obiceiul ca profesorul să-și arate autoritatea prin sisteme de acest tip, adică bătaie. Apoi, de la Podari am

ajuns în cl.V-a la Craiova la Liceul Comercial „Gheorghe Chițu", unde eram foarte mândru că am primit uniformă cu chipiu cu cozoroc lucios, cu insignă și număr matricol pe braț. Dar cu învățătura a mers cât de cât și nu prea, mutați fiind de colo-colo, am rămas corigent la științele naturale, iar ajungând la Timișoara a trebuit să dau examenul. Însă, peste vară am învățat atât de bine încât profesorul s-a mirat: „*Cum de ai rămas corigent? Ai răspuns de 10, dar așa îți dau 8!*" De abia după ce am ajuns să termin clasa a VII-a când am optat pentru Școala de Arte Plastice, am devenit un elev conștiincios, mi-a plăcut matematica și mi-am dat seama cât a contat atmosfera, au contat profesorii care îți pot transmite dragoste pentru materii. Limba Română mi-a plăcut foarte mult, iar profesoara de matematică și fizică mă lăuda, ceea ce m-a făcut să studiez din ce în ce mai mult ca să corespund așteptărilor profesoarei. Bineînțeles că pe lângă asta era meseria mea, specialitatea de arte plastice, respectiv pictura.

Ați terminat Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu" de la București. Ce ați învățat?

Ce să învăț? Pictură! Desen! Aș fi vrut să învăț poate mai multe. Un profesor pe care l-am avut doar în anul I., l-am respectat și mi-a plăcut mult a fost pictorul Rudolf Schweitzer-Cumpăna care era de origine germană. După aceea a trecut la alte secțiuni iar, următorii profesori au fost cum au fost, dar n-au prea strălucit.

După ce ați terminat facultatea v-ați întors la Timișoara. De ce?

Fiindcă aici era familia și părinții, și pentru că repartiția pe care am primit-o era la Medgidia. Aceasta mi-a spus-o un profesor, care ținea la școala din Timișoara, că voi avea probleme la repartiție din cauza dosarului meu și m-a întrebat ce a fost familia mea. Boieri? Capitaliști? Și ne întoarcem la întrebarea pe care mi-ai pus-o și la început, astfel, am

fost repartizat ca profesor de desen tehnic la Medgidia. Când am spus acasă, tata mi-a zis: urcă-te în tren imediat și vino acasă, fără discuții. Nici nu mai m-am dus să zic că nu vreau repartiția, ceea ce era un mare scandal, era pe cale să plătesc toți anii de studenție, așa erai amendat, era o lege foarte dură dacă nu respectai ordinul de repartiție. Ei, eu totuși am venit aici, și deși era bine că eram din nou acasă cu mama, tata, fratele, să mă simt foarte bine, dar trebuia să muncesc undeva și așa m-am angajat la Opera din Tmișoara ca muncitor calificat. Nu aveam dreptul să fiu scenograf, eram accepat pentru ca să execut proiectele scenografilor angajați acolo. Chiar unul din ei mi-a fost coleg la București și deci a fost o colaborare bună.

Cum ați devenit profesor la Liceul de Arte?

Păi, cu chiu cu vai. Foarte greu, pentru că la un moment dat la Operă s-a primit o hârtie de la Institutul de Arte din București, prin care se semnala că ei nu au dreptul să angajeze și să îl țină pe post de muncitor pe C.F. pentru că are studii superioare și trebuie să-și respecte repartiția dată. Atunci, m-au dat afară de acolo, am stat șomer o vreme. Între timp am cunoscut-o pe Sanda, viitoarea mea soție, și împreună cu familia ei, tatăl era director adjunct la Banca Națională, împreună cu tatăl meu, s-au străduit să primesc o negație a repartiției de la școala din Medgidia, unde mă obligau să mă prezint. Acolo erau condiții mizerabile. Atunci, ce să fac? O altă soluție, să mă angajez la Teatrul Maghiar din Timișoara, tot ca pictor executant, de fapt în aceeași clădire, oameni binevoitori, doar că le trebuia o trimitere de la *Brațele de muncă* de unde se repartizau toți muncitorii, pe șantier. M-am dus acolo cu diploma mea de absolvire a școlii medii de artă, iar funcționarul a citit specialitatea arte plastice și a crezut că e vorba de mase plastice...In paralel, tata și viitorul meu socru, au reușit să primesc dezlegarea repartiției și fiindcă foștii mei profesori Podlipny și Mărcuș de la Liceul de Arte mă așteptau și mă doreau, m-au primit ca profesor. Asta s-a întâmplat în 1962.

Ce ați predat elevilor?

Pictură și desen, la început mai timid, iar după aceea din ce în ce mai îndrăzneț, am început să îmi placă tot mai mult legătura cu elevii și cu meseria de pedagog. Plus că în paralel, după cum am spus, nefiind mulțumit de tot ce am învățat în facultate, începusem cumva singur să evoluez, studiind diferite texte pedagogice ce existau în lume, mai ales cele de la Bauhaus, texte scrise de Paul Klee; iar, cum le asimilam eu, la transmiteam mai departe elevilor mei, ceea ce a creat o emulație fantastică și încetul cu încetul de-a lungul anilor, nu mai eram elevii și eu profesorul, ci eram camarazi, parteneri care împreună încercam să descoperim niște taine ale desenului, ale picturii, și tainele acestea constau în faptul că pictura și desenul, la fel ca limba română sau oricare limbaj , au o gramatică și o morfologie. Că se poate învăța cu niște date pe care le are și pictura, nu numai muzica. Muzica se știe că are teoriile ei, se învață despre contrapunct, despre armonie, despre fugă. Ei, am descoperit că și în domeniul picturii există teorii despre care profesorii pe care i-am avut la facultate nu ne-au zis nimic, sau prea puțin. Deși am studiat în institut preț de 6 ani! Altă întrebare...!

În timp ce ați fost pedagog, ați fost membru în mai multe grupări. Cum vă împărțeați timpul?

Ei, timpul... ca întotdeauna, vorba lui Leonardo să nu treacă o zi fără o linie. Asta a fost în perioada grupului 111 când am fost mult mai prolific, începând încă din 1965 până prin 1968/69, am evoluat foarte puternic, drept pentru care am realizat o expoziție a grupului 111 la București după care am fost solicitați să participăm la o bienală internațională de artă constructivă la Nürnberg, artă cu multă geometrie, cu spirit al construcției. Când m-am întors de la bienală, am fost numit directorul liceului. În perioada aceasta de directorat, împreună cu grupul Sigma, timpul propriu a fost mult mai greu pentru mine; să îl pot împărți între directorat, pregătire ca profesor, munca pentru profesie și artă. Pot să

spun că grupul mi-a fost de ajutor, eram vreo 6 membri, multe lucrări le făceam împreună și în felul acesta reușeam totuși să ajung la un rezultat mulțumitor.

Ce ați făcut deosebit pentru liceu?

Ca director am avut șansa ca aproape toți memebrii grupului Sigma să fie și profesori de artă la liceu și astfel am putut să colaborez foarte mult cu ei și să împingem liceul la o performanță care a devenit performanță pe plan național. Ce însemna? Că experiența noastră cu găsirea unui mod de a ajunge la o formă, o gramatică ce generează forma, și de a fi conștient că există un limbaj foarte exact și în domeniul artelor vizuale, artelor plastice, desen, culoare, etc., ne-a împins la conceperea unui plan de predare cu care Ministerul Învățământului a fost de acord și să expunem lucrările elevilor la București. Am avut și norocul să fie ministru matematicianul Mircea Malița, tocmai zilele acestea va fi sărbătorit de Academia Română la împlinirea vârstei de 90 de ani. Fiind prezent la expoziția noastră, a aprobat să se introducă programul nostru experimental în care arta se apropie de știință, matematică, geometrie, design, adică de a folosi arta în conceperea obiectelor , spre folosul „esteticii obiectelor utile".

Ați avut probleme cu Securitatea?

Da, am avut. Dar am fost și un naiv și asta m-a salvat. Sigur, nu mi-e totdeauna drag să îmi amintesc, dar a fost pe mai multe planuri. O perioadă ca director și apoi una de după. În prima, am avut relații din astea instituționale: după succesul fulminant al liceului la București, ni s-a cerut de forurile de partid să reluăm expoziția și la Timișoara, la Muzeul Huniade, să vadă și forurile locale ce am realizat. Dar în același timp la Timișoara exista și o expoziție americană de arhitectură, ori ambasadorul SUA, împreună cu consilierul cultural, au trecut și pe la

expoziția noastră. A fost entuziasmat de ce facem și cât de apropiați sau chiar avansați suntem în problemele noastre cu elevii, încât a vrut să ne cunoască mai bine. Eu, în postura de director, bineînțeles că imediat l-am invitat și la școală, să cunoască elevii, atelierele și ce facem acolo. Ori, naiv fiind, eu credeam că fac un lucru bun, dar atunci era interzis să chemi un străin în școală fără avizul forurilor superioare. Îți dai seama, ambasadorul era pentru o zi la Timișoara și nu puteam, dar nici nu doream să cer aprobarea. Până să vină, noi am pregătit elevii, am înștiințat secretarialul, contabilitatea, toată școala din actuala clădire a Școlii Populare din Str. Ungureanu. Peste un sfert de ceas ambasadorul era în fața liceului, a descins din limuzină neagră, noi l-am întâmpinat, l-am plimbat prin ateliere. După aceea, bineînțeles că imediat am primit un telefon... cum de nu știu legile, cum de mi-am permis și am acceptat să vină ambasadorul SUA în școală, la care eu am dat ca replică și anume că am făcut un lucru bun și că noi putem dovedi ce știm. Seara ne-a invitat la o cină pe toți profesorii de artă cu soțiile lor la restaurantul Continental. Ulterior am aflat că lângă masa noastră mare era o alta unde erau instalați securiștii ca să audă ce discuții purtăm noi cu membrii ambasadei americane. Și au mai fost peripeții cu aceeași ambasadă. A fost odată o ședință la București, la Minister cu noi câțiva profesori de artă, și după ședință ne-am gândit să dăm telefon ambasadorului, dat fiind că intrasem cu el într-o relație bună, de prietenie. Ambasada ne sprijinea cu cărți de artă, discuri de muzică simfonică, s-a îmbogățit școala prin donațiile lor. Aveam numărul de telefon așa că sunându-l el ne-a invitat la cină, eram invitații lui la ambasadă. Atmosfera era plăcută, avea pe pereți picturi imense, cele mai recente ale celor mai recenți pictori, ce nu puteai vedea altundeva. Prima dată am văzut și eu un pickup cu boxe imense și stereo. Seara, când să plecăm la gară, ambasadorul personal ne-a urcat pe toți într-o mașină lungă, noi eram vreo 5 profesori. Ei, a doua zi de dimineață, deși noi nu spuseserăm nimănui ce facem, mă sună de la minister ce am căutat noi acolo, căci se aflase deja, prin securiști unde fuseserăm. Astea sunt numai două întâmplări, dar au fost și mai multe... După 90' când mi-am cerut

dosarul și am primit într-un târziu de la CNSAS vreo 80 de pagini (din ultimii 5 ani) din care am aflat cu stupoare că securitatea a instalat un microfon în telefonul din casă, așa că toate discuțiile, mișcările, textele cu familia, pregătirea expozițiilor, toate erau transcrise, ce vorbeam cu soția mea, în plus declarațiile unor *surse.*

Dumneavoastră ați trăit atât în capitalism, cât și în comunism. Puteți face comparația acestor timpuri?

Mie nu îmi plac termenii nici de capitalism, nici de comunism. În primul am trăit cam puțin, dar cert că a fost o perioadă în care și după, se mai simțea câte ceva din perioada interbelică, atunci România era un model și pentru Europa, în care noi sprijineam Germania, unde era criză, sărăcie, prin anii ´33, înainte de a ajunge Hitler la putere, iar la noi era prosperitate, exportam mult. Îmi dau seama că micii meseriași, funcționarii, erau atunci niște domni, profesorii nu aveau atât de grave probleme materiale. Comunismul care a venit ca model nou de viață a adus o uniformizare, a introdus frica și totodată lipsa de libertate. Nu mai puteai face ce vrei, să mergi unde vrei, dovadă și aceste întâmplări cu Securitatea. Trebuia să ai tot timpul grijă cum poți ocoli toate principiile, dogmele din acea vreme, ca de exemplu în creație, să poți face ceea ce îți dorești tu și nu ceea ce îți impune partidul și directivele unor congrese ale aceluiaș partid.

Revenind la cariera dumneavoastră. Cum ați devenit profesor la Facultatea de Arte, secția pictură din Timișoara?

În Timișoara exista un institut pedagogic de arte pe lângă universitate care prin anii 70 a fost desființat, așa că după 1989 s-a dorit reînființarea și la Timișoara pe lângă cele existente la București, Cluj și Iași, acoperindu-se partea de vest a țării. S-a alcătuit un dosar și o cerere cu care chiar eu împreună cu un tânăr, ne-am dus la Ministrul Învățământului, la

filozoful Mihai Șora (vechi timișorean, anul acesta va împlini 101 ani! Iar zilele trecute a fost prezent în Pța Victoriei la proteste), i-am explicat doleanțele și după câteva zile am primit acceptul. Astfel mi-am făcut și eu transferul de la liceu la facultate. Mi-a părut rău să părăsesc elevii, dar totuși am simțit nevoia să fiu și la facultate.

Mai apoi ați devenit decan. Ce ați realizat în această funcție?

Asta nu trebuie întrebat chiar decanul, mai degrabă pe studenții de atunci. Ce m-a mulțumit e că am reușit ca în acea perioadă să creez un sistem, experimental, în care studentul avea dreptul să își aleagă singur profesorul și profesorul la rândul lui să accepte studenții cu care să lucreze. Să se creeze o comuniune și a fost benefic de ambele părți. Nu a durat mult, din păcate, după ce eu am plecat din funcție a dispărut și acest sistem dar, am reușit cca 3 ani să fie o reciprocitate, studenții să aibe mai multe oferte. De exemplu, unul să vrea să facă pictura cu un profesor sau altul și invers: profesorul să considere că studentul nu se potrivește modului său de predare și să îl îndrume spre alt profesor. Metoda a dovedit că în acest mod evoluau toți și eu și ceilalți profesori știind că este un respect reciproc între student și profesor.

În 2002 v-ați pensionat. Care a fost primul lucru pe care l-ați făcut?

Să mă duc la atelier și să pictez. Pentru meseria de pictor, pot să spun că pensionarea e un moment benefic, ești liber pe timpul tău, te duci la atelier când vrei, stai cât vrei, nu ai un program fix, de serviciu, fără să trebuiască să te strecori, să-ți faci timp când să mai pictezi.

Privind retrospectiv, credeți că istoria se repetă?

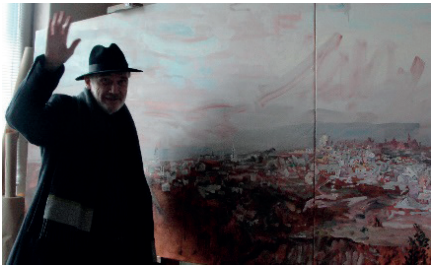
Doamne ferește! Adică, nu mă refer dacă ar reveni timpurile bune în care a trăit România, ca Regat, cum spuneam perioada de monarhie, din păcate nu știu dacă o să mai poată să revină, deși mi-am dorit foarte

mult. Și s-a dovedit că a fost perioada de aur.

Aveți 80 de ani. Se zice că sunteți foarte energic. Ce faceți în momentul de față?

În momentul de față mi se ia un interviu în care trebuie să dau niște răspunsuri și nu știu dacă vor atinge nivelul dorit, al celui care întreabă.

Sunt și vă mulțumesc.

Domnul Constantin Flondor, în atelierul său

Colegiul Național de Artă 'Ion Vidu' Timișoara

Interviu realizat de:
Maria Busuioc (M. B.)
Raul Horn (R. H.)

Profesor coordonator:
Elena Holeleu

2.

Muzica - o pasiune

Persoana intervievată: Ioan Fernbach (I. F.)

M. B. *Cine este și ce este Ioan Fernbach în societatea românească ?*

I. F.: Da, din punct de vedere al meseriei, este profesor la ora actuală la Facultatea de Muzică și Teatru din Timișoara, cu o lungă carieră de artist instrumentist.

Am fost timp de 28 de ani concert-maestru la Filarmonica Banatul și, înainte de asta, membru al orchestrei Operei. Deci am o activitate ca profesor și interpret în jur de 40 de ani.

Așa…, în ultimii ani m-am dedicat și unei activități sociale, dacă se poate spune, și-ntr-un fel politic, fiind ales președintele Forumului Democrat al Germanilor din Banat, organizație care își propune să conserve tradițiie, cultura și limba minorității germane din Banat.

Ce v-a făcut să alegeți muzica ? Ați fost îndrumat de către cineva ?

Muzica am ales-o, pentru că în familia mea, de la bunici încoace, s-a făcut întotdeuna muzică, iar muzica a fost la ea acasă. Astfel, bunicul meu a fost un foarte bun clarinetist, la început a cântat mama în corul bisericii, iar sora mea a acompaniat-o la orgă sau la harmoniu, iar apoi s-a dedicat în întregime muzicii, studiind pianul. A fost ani de zile profesoară la Liceul de Muzică din Timișoara, profesor și decan al Facultății de Muzică tot din Timișoara. Deci din familie vine și dragostea mea pentru muzică, pentru care m-am dedicat încă din clasa întâi.

Ce a însemnat viața de elev și student în perioada comunistă ?

Viața de elev și student, în orice perioadă istorică am trăi, este cea mai frumoasă, este perioada în care înveți, în care ai prieteni foarte apropiați, în care ești foarte tânăr, în care cauți să-nveți cât mai multe, ca din bucuria de a învăța să se aleagă și un rezultat al profesiei pe

care vrei să o ai în viitor. Sigur, perioada comunistă a avut foarte multe lucruri de care nu ne amintim cu plăcere, dar, totuși, trebuie să recunoaștem că, în perioada comunistă, foarte mulți profesori au avut o mare capacitate și o mare disponibilitate de a învăța tinerii. În perioada comunistă, profesorii ne-au învățat să devenim niște intelectuali și că trebuie să citim foarte mult, ceea ce noi am și făcut, și toate aceste ne-au creat și ne-au desăvârșit ca persoane, ca intelectuali. Deci, să luăm și partea bună a comunismului, fără a fi un nostalgic al acelor vremuri, de care ne amintim cu toții că era foarte greu să-ți spui liber gândurile, să vezi străinătatea, să te bucuri…, în copilărie, de-o banană sau portocală, sau eu știu… Ne aducem aminte că în ultimii 10 ani sufeream cu toții acasă de frig. Viața era cenușie sub toate aspectele și nu putem să o comparăm cu explozia de culoare care ne înconjoară la fiecare pas astăzi.

Comparăm cele două perioade istorice. Ce-ați păstra din studenția comunistă și ați înlocui în viața de studenție democrată ?

Păi… aici ar fi un subiect foarte lung, deci aș prefera ca în ziua de astăzi să fie profesorii de ieri, iar profesorii de astăzi să fie influențați de profesorii de ieri care și-au dedicat viața pentru ca noi să ajungem ce-am ajuns. Și sigur că și atunci se punea problema de a avea un salariu mai mare, dar respectând și cunoscând diferența de perioadă istorică, sigur înțelegem pe cei de astăzi care-și doresc cât mai mulți bani, dar eu sunt întotdeuna de părere că pentru a primi bani în plus trebuie să și oferi o calitate mai mare a prestației tale. Trebuie să dai mai mult studenților sau elevilor decât e salariul, dar aici intervine în primul rând termenul de vocație, și profesorul - așa cum și preotul, așa cum muzicianul care n-are vocație - cred că nu are ce să caute în învățământ, în cultură, în religie. Vocația este pe primul plan.

Ce importanţă a avut regimul comunist asupra carierei dumneavoastră ? Şi cum credeţi că v-a ajutat sau împiedicat ?

Sigur că a avut multe laturi. O importanţă majoră, pentru că şcoala era de bună calitate, pentru că profesorii, aşa cum am mai spus, erau de foarte bună calitate - majoritatea sau o mare majoritate, şi ne-am putut dezvolta într-un mod armonios. Sigur, astăzi, există mai multe posibilităţi de a te dezvolta, dar, dacă am suplini ceea ce ni s-a oferit atunci cu ceea ce ni se oferă astăzi, sigur că ar fi extraordinar.

Cea ce nu a fost posibil în perioada comunistă a fost libertatea gândurilor, libertatea de exprimare, libertatea de a călători peste tot în lume. Astăzi vouă vi se deschid toate uşile, că, în momentul în care sunteţi foarte buni profesional, sunteţi buni peste tot şi nu numai în România, adică dacă esti bun cântăreţ, violonist, sau orice alt fel de muzician bun în ţara ta, vei fi bun şi în străinătate şi toate uşile îţi vor fi deschise.

Dacă ar fi să fiţi tânăr în zilele noastre, ce aţi studia ?

Bineînţeles că muzica! Pentru că sunt unii oameni care sunt născuţi pentru a face ceva. Eu consider că, dacă ar fi să o iau de la capăt, bineînţeles că aş face doar muzică, pentru că nu pot concepe altfel, deoarece ne oferă cele mai multe satisfacţii.

Ce le recomandaţi tinerilor care vor să aleagă drumul muzicii ?

În primul rând să fie foarte seriosi şi studioşi. Să citească foarte mult, să se pregătească intensiv în fiecare zi, să nu treacă o zi din viaţa lor fără a pune mâna pe instrument, fără a citi ceva despre muzică, pentru că, aşa cum am mai spus, uşile lor sunt deschise peste tot şi ar fi păcat

să nu profite de aceste împrejurări, să se plafoneze și să nu dorească mai mult. Sunt atâtea orchestre renumite, atâtea școli de muzică foarte bune și facultăți unde poți să înveți atât de multe (mă refer în toată lumea).

Vă multumesc că mi-ați acordat acest interviu și sper să mai colaboram și altă dată!

Cu mare drag!

Colegiul Economic „F. S. NITTI”, Timișoara

Interviu realizat de:
Andrei Lupșan (A. L.)
Sebastian Maul (S. M.)

Profesori coordonatori:
Desanca Bugarschi
Milivoi Bugarschi

3.

Muzica

Persoana intervievată: Prof. dr. Walter Kindl (W. K.)

A. L.: *Bună ziua, primul lucru ce doresc să vă întreb: dumneavoastră sunteți din Lovrin?*

W. K.: Doar m-am născut acolo, nu am și copilărit, nu am locuit niciodată acolo. Eu sunt din Comloș.

La câți ani ați venit în Timișoara?

La Timișoara nu am venit să locuiesc tot timpul, am venit în 1985, atunci când am devenit capel-maestru al Domului, am fost profesor de liceu pe la terminarea facultății de muzică - conservatorul.

Familia a avut o influență atunci când ați ales domeniul muzicii?

Eu spuneam mereu, ca diriginte, clasei mele: „Faceți ce spun eu, că atunci vă sfătuiesc bine, dar nu vă luați după exemplul meu, că acela nu e bun." La mine toate s-au întâmplat altfel decât cum s-ar aștepta lumea. Muzica a jucat și joacă un rol extraordinar de important, dar pe chestia asta am și vrut să învăț muzică, să învăț să cânt la un instrument, mama a vrut vioara, dar la Comloș nu a avut la cine să mă dea. Era un muzicant foarte bun, Lică, care știa foarte bine să cânte. Poate aș fi devenit un bun ceteraș, dar a lăsat de la dânsa, pentru că eu am vrut pian. Să învăț pian. Pentru că am văzut-o pe maica stareță de la Claustrul Franciscan. Apoi a urmat grădinița, în 1948, care se ținea la palatul ducesei. Am avut la Comloș ducesă, originară din Comloș, dar era contesă.

Când ați descoperit această pasiune pentru muzică?

Atunci, cu călugărițele, sigur că da… pianul, nu? Dar ce vreau să vă spun este că am luat proasta decizie ca la școală să nu mai învăț, pentru că nu mă înțelegeam cu profesorul. Acesta avea o favorită, eleva premiantă, ce,

desigur, învăța, dar parcă doar cu ea făcea ore. Eu fiind un copil energic, nu puteam să dorm după-masă și doream să ies să mă joc, dar mama nu mă lăsa și-mi zicea: „De la 3 la 5, stai și dormi; după, poți să ieși." Eu, nedorind să dorm, mi-a dat două variante: ori să repet la pian, ori să citesc din revistele ei, ea fiind abonată la niște reviste din Austria. Revistele acelea m-au ajutat foarte mult în a-mi crea o cultură generală.

Iar după școală, a urmat liceul la Lipova, pentru că acolo au zis și profesorii din generală că sunt profesori buni. Într-adevăr, așa a și fost, niște oameni deosebiți. Dar la Lipova am mers la un liceu cu profil real. În primul rând, am continuat pianul, o mătușă mi-a plătit lecțiile, mama a zis că plătește numai ceea ce nu învăț la școală. În ziua de azi, toată lumea merge la meditații la materiile principale; pe vremea mea, se mergea la diverse instrumente sau, de exemplu, la limbile pe care nu le învățai la școală. Eu, de exemplu, mergeam la meditații de limba latină și la pian. La pian mergeam la două profesoare, la una la care plătea mătușa mea, cealaltă era mai bună, dar nu aveam bani. Atunci ea m-a invitat să cânt cu elevii ei. Eu am mers întotdeauna, ceilalți mai chiuleau. Și am avut un profesor de istorie, dar specialitatea lui era limba și literatura germană. Știa vreo 7 sau 8 limbi, era un „lexicon-ambulant" și nouă ne preda istorie. Dar acesta era un om foarte bisericos, dacă nu doream să facem oră începeam discuții despre papa, nu conta ce întrebare îi puneai, el îi lua apărarea. Într-adevăr, avea o binecuvântare papală. Țin minte că la lecțiile de istorie zicea așa: «Kinder, lecția în carte este de la pagina până la pagina, așa să o citiți, așa să o învățați, așa să o spuneți, când vă cere cineva. Acum eu vă spun cum a fost.» Toată ziua stăteam cu el, pe lângă istorie, toate limbile le făceam cu el - și latina, și nu numai. Singurul lucru pe care nu l-am rugat, și îmi pare rău, este că nu l-am rugat să mă învețe grecește. Foarte multă cultură generală am învățat de la acest om.

Câte limbi știți să vorbiți?

Acum nu la fel de bine: nemțește, românește, italienește, engleză, franceză, ungurește…, rusește știu mai bine doar dacă citesc. Nu am mai vorbit de când am dat bacalaureatul. Limba rusă nu era una din probele la bacalaureat. Dar aveam proba scrisă la 3 discipline, iar la proba orală 5 examene în aceeași zi. Acțiunea se petrecea la Liceul sârbesc " Dositej Obradovici ". În ziua de azi, elevii se necăjesc că dau probă la două discipline.

Legat de muzică …

Da, vedeți, eu făceam tot timpul muzică, însă, în principal, eu doream să fac medicina. Știam că băiatul verișorului meu primar a avut ghinion că a fost deportat în Bărăgan, după aceea a făcut armată și apoi a aplicat la facultatea din Timișoara, dar nu a reușit, pentru că noi, familiile bogate, aveam origine socială nesănătoasă. Ei erau în Bărăgan, iar eu cu mama am rămas, pentru că părinții mei erau despărțiți. Tata cu bunica și cu soția lui de atunci au ajuns în Bărăgan. Până la urmă, verișorul meu s-a dus la Facultatea de Medicină din Cluj. Țin minte că s-a pregatit cu mine pentru admitere, el fiind cu 10 ani mai mare decât mine, deci pregătirea mea a fost făcută. Dar ce gândeam eu la 17 ani, când am terminat liceul? Mi-am pus întrebarea ce nu știu eu cel mai bine? Cultură generală aveam destul de bună, matematică aveam facută în liceu, fiind secție reală, limbi străine, istorie. Dar ce nu era suficient?

Conservatorul.

Conservatorul, da. Când am spus acest lucru, lumea m-a tratat ca pe un copil bolnav, am acceptat toate sfaturile, dar tot acolo m-am dus. În capul meu era următorul lucru: termin Facultatea de Muzică, ca apoi să mă duc la cea de Medicină. Logic, nu? Când a auzit și profesorul de

muzică, a zis că nu am lucrat nimic pentru a intra la această facultate, niciun solfegiu, nimic din ce trebuia la admitere. Am învățat toată vara solfegii și, desigur, am intrat. Eu îl aveam pe verișorul meu la Cluj, deci totul era rezolvat, participam la dezbateri, pentru că nu se ținea cont de cine vine la câți eram. În gândul meu era că peste 5 ani o să ne vedem acolo. Am fost eu deștept, dar nu destul, pentru că nu m-am interest cum e cu bursa: puteam avea bursă la o facultate, dar nu și la a doua.

Pe lângă muzică, care desigur este o pasiune, ce alte pasiuni aveți?

Da, da, muzica, și arta, îmi place să merg în muzee, am vizitat mult și mă interesează foarte mult cum arată clădirile pe interior/pe exterior.

Am citit că ați făcut facultatea în Germania. Care a fost diferența dintre studiile din străinătate de atunci și cele din România?

Românii au talentul de a copia vestul, dar doar pe jumătate. Acum am preluat sistemul universitar cu așa-zisa libertate academică și cu examenele, trebuie să le ai pe toate luate, dar poți să le dai mai târziu. De exemplu, în Germania există semestre, la noi se măsoară în ani. Dacă te duci și îi întrebi în ce an sunt, o să zică că nu știu, dar pot spune că sunt în semestrul al 3-lea, de exemplu. Tinerii ar trebui să ia atitudine, pentru că deocamdată este bășcălie.

Exista și diferențe dintre studenții de la noi și cei din străinătate? Ei luptă?

Da, dar în principal ei au un sistem poate mai bun. De exemplu, aici toată lumea are note maxime. La primul examen pe care l-am dat în fața unei comisii, am luat 8, și am fost foarte fericit. Am sunat-o pe mama să îi spun: ‘’uite, mama, am luat 8!” și ea îmi răspundea: „Felicitări, poate

data vitoare iei 9." Vedeți? Nu zicea nimic de nota 10. Acuma toată lumea are note maxime. Când am fost în Senat, am fost 18 ani în Senat, din partea membrilor studenților eu nu am auzit o luare de poziție ca lumea, lucruri au cerut, dacă au cerut: mărirea bursei, care, într-adevăr, sună bine, dar nu au cerut să se schimbe modelul cum se oferă bursele, care nu este tocmai bun, și au mai cerut să se organizeze niște sesiuni suplimentare de restanțe.

Dumneavoastră cum ați vedea România peste 10 ani?

Noi avem potențial extraordinar, atât uman, cât și... ce vrei tu. Potențial avem, dar se risipește.

Liceul Teoretic Nikolaus Lenau

Interviu realizat de:
Sucutărdean Iulia
Lacrămă Flavia

Profesor coordonator:
Angela Avrămuț
Heidrun Blume

4.

Muzica însoțind drumurile

Persoana intervievată: Robert Ransburg

I-am luat interviu domnului Robert Ransburg, probabil cea mai carismatică, amuzantă, bună la suflet, deschisă si înţeleaptă persoană cu care am vorbit vreodată. Acesta ne-a povestit despre viaţa pe care a dus-o in România pe vremea comunismului, aparţinând minorităţii germane, dar și despre viaţa sa in Germania după ce a reuşit să emigreze împreună cu familia sa în Bonn. De la revoluția din '89 pană la căderea zidului din Berlin, acesta a trăit multe întâmplări, unele mai fericite, altele mai puțin fericite, însă toate inedite. Poveştile despre viaţa lui ca violinist ne-au deschis ochii si ne-au prezentat o lume despre care nu ştiam nimic până atunci, și anume cea a muzicii. Concluzia acestui interviu este dată la final printr-un sfat de viaţă, mesajul pe care domnul Ransburg doreşte să îl transmită prin noi generaţiei tinere. Sperăm că prin acest interviu am reuşit să povestim istoria într-un mod original și personal, prin intermediul unei persoane deosebite.

Hallöchen, ich bin Robert Ransburg. Wer seid ihr denn?

1: Ich bin Flavia.

2: Und ich bin die Iulia.

Hallo!

Hallo! (Gelächter)...So, gut. Dann fangen wir ganz einfach an.

Ich bin schon ganz nervös. (lacht)

(Gelächter) Gut, dann, also, erzählen Sie uns kurz über Ihren Lebenslauf... Generelles, also...

Das dauert vier Tage und fünf Nächte.

Ok, dann vielleicht zuerst ein bisschen über Ihre Kindheit, welche

besondere Erinnerungen haben Sie aus Ihrer Kindheit?

Ich bin 1951 in Temeswar geboren und bin in meinem Viertel, im „Elisabetin" in den deutschen Kindergarten und danach in die deutsche Grundschule gegangen. Sie steht noch immer da, da, wo die Straßenbahn zum Bahnhof abbiegt, neben der katholischen Kirche. Ich bin parallel auch in die Musikschule gegangen, um Geige zu lernen...

Ja, „Ion Vidu", nicht?

Ja, „Ion Vidu"! Die Schule war in der Nähe der „Piaţa Libertăţii" und der jüdischen Synagoge.

Ja, genau. Unsere Schule ist auch nahe Piaţa Libertăţii.

Genau.

In der Musikschule hab ich (nur) Violinunterricht erhalten und ab der siebten Klasse musste ich dann, um Geige weiter studieren zu dürfen, ins Gymnasium, „*Liceul* de muzica", wechseln. Das wollte ich aber gar nicht. Ich sprach selbstverständlich perfekt Rumänisch, aber ich wusste weder was „Wurzel ziehen" auf Rumänisch heißt, noch kannte ich die Begriffe aus der Physik, oder Chemie. Ich hatte keine Ahnung… aber letztlich habe ich's ganz gut geschafft. Das war schon manchmal sehr lustig (lacht).

Nach dem Abitur/Bacalaureat bin ich dann nach Cluj zur Musikhochschule/Conservatorul „Gheorghe Dima" für vier Jahre zum Studium gegangen. Es war eine sehr schöne Zeit, die Studentenzeit! Glaubt mir, das ist die schönste!! Freut euch drauf!

Was soll ich noch aus meiner Kindheit erzählen? Ich bin gerne in den „Palatul Pionierilor" gegangen, wo ich verschiedene Kurse besuchte. Ich hab mich für Physik und Basteln interessiert. Wir haben Autos

und sogar richtige Raketen gebastelt und so ähnliches Zeug. Was wollt ihr noch wissen?

Wenn Sie vielleicht aus Ihrer Schule besondere Erinnerungen haben, oder Lieblingslehrer oder so was?

Ja, Lieblingsschülerinnen hatte ich mehrere (lacht).

Gut, auch gut (Gelächter).

Lieblings-Lehrerinnen... Das war zuerst meine Grundschullehrerin, die Frau Müller. Ich weiß noch, dass sie neben der „Piata Maria" gewohnt hat. Etwas war schon sehr seltsam am Anfang, in der ersten Klasse: da waren viele Kinder aus rumänischen Familien, die kein Wort Deutsch konnten. Die sind irgendwie mit...„cu pile", in die deutsche Schule reingerutscht und haben da Deutsch gelernt.

Aus den ersten Schuljahren gibt es sonst nicht viel zu berichten, aber wohl aus dem Gymnasium. Ja, da gab's einige lustige und weniger lustige Streiche. Passt mal auf: wir haben oft während des Unterrichts „Schiffe versenken" gespielt. Kennt ihr das Spiel?

Ja!

Wir hatten Chemieunterricht und der war natürlich seeeehr langweilig. Ich hab' „Schiffe versenken" mit einem Kameraden, der nicht neben mir, sondern etwas weiter saß, gespielt. Ich habe die Buchstaben und Zahlen diktiert, er hat's nicht verstanden und dann habe ich's noch Mal lauter gesagt... was weiß ich, „C2" z.B.. Die Lehrerin schrieb in dieser Zeit eine Formel an die Tafel. Sie hat mein C2 leider gehört und sagte völlig irritiert: „scuzați, da, am greșit!" und korrigierte ihre eigene Formel.

Wir konnten uns einen Lacher nicht verkneifen, weil die Situation wegen diesem unglaublichen Zufall so irre albern war. Sie hat jedoch unseren Lacher total anders aufgefasst, nämlich so, als ob wir sie wegen ihrem Fehler ausgelacht hätten… Dann mussten wir die Klasse verlassen.

(Gelächter) Na ja...

Wie waren, zum Beispiel, die Musikstunden in der Schule?

Welche Musikstunden meinst du?

Also, sowohl in der normalen Schule, als auch die aus „Ion Vidu".

In der normalen Schule haben wir bloß Lieder gesungen, meist patriotische. In der Musikschule hatte ich Geigenunterricht und einmal pro Woche auch noch „Teorie și solfegii". Ich erinnere mich, dass ich schon mit sechs bei den „Preșcolari" in der Musikschule war. Da haben wir Noten lesen, nach Noten singen und den Takt schlagen gelernt. Das war während meines ganzen Berufslebens wahnsinnig hilfreich.

Im Gymnasium hatten wir dann: „Armonie", „Istoria muzicii" und „Contrapunct", also typiche Musiktheoriestunden, als Vorbereitung für die Aufnahmeprüfung an der Musikhochschule. Da kam noch das so befürchtete Diktat, wenn der Lehrer am Klavier saß, was spielte und man die Noten aufschreiben musste.

Das war bestimmt ziemlich schwer.

Jaa, das war nicht leicht, aber sehr hilfreich für die Gehörbildung. Das waren die Stunden, die wir im Gymnasium zusätzlich hatten. Dafür

hatten wir weniger Mathe und Physik als in anderen Gymnasien.

Wie lange haben Sie in Rumänien gewohnt?

In Rumänien habe ich bis 1976 gewohnt. Nach dem vier-jährigen Studium in Cluj, bin ich nach Temeswar zurückgekehrt und habe dort von 1974-1976 im Opernorchester gespielt. Das war meine erste Stelle als Orchestermusiker. Eine wunderschöne Zeit. Dann sind wir ausgewandert, meine Eltern und ich.

Ich wollte ja schon viel früher (illegal) abhauen, aber es hat nicht geklappt. Ihr müsst wissen, dass wir, Jungs, uns damals selbstverständlich – nicht anders, als jetzt- dauernd mit dem Thema Mädels beschäftigt haben, aber oft war das wichtigere Thema: „wie kann man abhauen?" Die Frage hat unser ganzes Leben überschattet. Möglichkeit Nr. 1: man konnte theoretisch zu Fuß, über die Felder nach Jugoslawien fliehen. Das war ein quasi freies sozialistisches Land, von wo man einfach nach Italien gehen konnte. Aber dann hat man einen, der es versucht hat erwischt und erschossen. Einen anderen hat man erwischt und ins Gefängnis gesteckt und dann ist einem die Lust... nein, nicht die Lust, sondern der Mut vergangen. Man dachte: lieber da bleiben als im Gefängnis auszuharren.

Der Wunsch nach dem „Westen" hat uns total eingenommen. Wir sind sogar oft nachts um 01 Uhr zum Hauptbahnhof gegangen, haben uns da versteckt bis der „Wiener Walzer" kam. Der fuhr von Wien über Budapest, Temeswar nach Bukarest. Wir haben ihn angefasst. Hört sich das vielleicht verrückt an? Dann hatten wir das Gefühl, wir würden den Westen anfassen. Da kam Luft aus dem Westen mit rein.

So „krank" waren wir, nach Freiheit.

Dann hat's aber doch noch geklappt, mit der Ausreise. Wir, meine Eltern und ich sind am 1.12.1976 nach Israel ausgewandert und am 1.

März 1977 waren wir in Deutschland.

Und welche sonstige Erinnerungen haben Sie noch über den Kommunismus? Was ist Ihnen aus dieser Zeit geblieben, so zu sagen?

Was mir geblieben ist? Mehrere rote Flecken auf dem Rücken, als „Andenken" an die „Securitate", die mich geschlagen hat. Ich war im Gefängnis, aber jetzt bin ich stolz darauf. Ich habe am Schwarzen Meer als Reiseleiter und an der Rezeption gearbeitet. Ich hatte das Glück in Mangalia Nord zu arbeiten. Da waren nur Touristen aus dem Westen, also West-Deutsche, Holländer und so weiter. Ich habe mich mit ihnen sehr gut verstanden und mich natürlich mit vielen auch befreundet. Mit den Mädels auch (lacht). Es war wunderschön! Hm, hm.

Ich habe natürlich auch heimlich Geld gewechselt: Lei gegen D-Mark. In der Bank bekam man offiziell für eine Mark 5 Lei. Und ich hab ihnen mehr gegeben. Natürlich haben sie gerne bei mir gewechselt und, da es bekanntlich verboten war DM zu besitzen, habe ich immer einen Touristen, oder Touristin J ausgesucht und sie gebeten: „Pass mal auf, behalte du meine D-Mark, so lange du hier bist. Bevor du wegfährst gibst du es dann bitte dem X-Y, der eben gekommen ist". Somit habe ich das Geld nie bei mir gehabt.

Es gab die sog. Dollar-shops, die Geschäfte, wo man nur mit DM und Dollar einkaufen konnte. Dort gab es die westlichen Zigaretten, den Whiskey und den guten Kaffee. Ich habe mit meinen getauschten DM diese Waren eingekauft und sie nach Hause geschickt. Dort habe ich sie dann sehr teuer auf dem Schwarzmarkt verkauft. Finanziell ging's mir nicht schlecht…

Zurück zum Schwarzwechsel: ich hatte also nie DM bei mir. Fast nie.

Einmal hatte ich die frisch gewechselten D-Mark noch in der Hosentasche, bevor ich's meinem Bekannten übergeben konnte. Und

just dann kam eine Kontrolle von der „Securitate".

Man hat mich in mein Zimmer gebracht. Ich musste mich nackt ausziehen. Sie haben auch in der Unterhose gesucht und dort meine 200 DM gefunden. Sie haben mich sofort ins Gefängnis gebracht. Hmm...(Pause). Das war ziemlich schlimm und übel. Es war eine Zelle ohne Klo. Ich musste zum Klo und die haben gesagt „Es gibt kein Klo für Leute wie dich." Was soll ich noch dazu sagen?

Sie vermuteten, dass ich noch mehr Geld hatte und sie hatten nicht Unrecht. Nur hab ich mich geweigert zu sagen, wo ich es versteckt habe. Sie haben mich geschlagen... mit Füßen. Ich lag am Boden und sie schlugen und schlugen mit den Stiefeln in mich. Ich hab noch die roten Flecken über der linken Niere. Ja... Dann kam der eine, der war etwas sympathischer, ich kannte ihn aus dem Hotel. Er sagte: „Dacă îmi dai 500 de mărci te scot de aici." Da seht mal, wie pervers das ganze System war! Ich saß im Gefängnis, weil sie mich mit DM erwischt hatten und einer von ihnen sagte, ich möge ihm 500 DM geben, falls ich rauskommen wollte. Ich erwiderte: „N-am decât 200." („ich habe bloß 200) „Ok, 200.". Dann ist er mit mir in mein Zimmer gegangen. Da habe ich –vor ihm- eine bestimmte Parkettleiste, die locker war, hochge-hoben. Drunter hatte ich das Geld versteckt. Ich habe ihm die 200 DM gegeben und… ich war frei.

Wie pervers !!! (Pause) Es ist unglaublich, einfach unglaublich.

Ich habe lange darunter gelitten, das war ein Trauma für mich. Aber jetzt bin ich stolz darauf.

Das war mein eigener kleiner Widerstandskampf.

Und dann kam die Revolution 1989. Hier in Bonn haben sehr viele Leute vor der rumänischen Botschaft protestiert und haben mit Schleudern und Steine geworfen und versucht die Fenster einzuschlagen. Es ist uns auch gelungen. So habe ich dann meinen ganzen Schmerz losgelassen, also verarbeitet. Die anderen auch. Ich war ja nicht der einzige, der so

was durchgemacht hat. Das sind Erinnerungen, die natürlich... nicht so schön sind.

Also ich war einen Tag und eine Nacht lang im Gefängnis. Deswegen hatte ich im Buletin (Personalausweis) einen roten Querstrich, also wusste jeder, dass ich im Gefängnis war, wohl aber nicht wofür. Die Mörder hatten denselben Strich.

Dann...die nächste Frage. Nachdem Sie nach Deutschland gezogen sind, welche Unterschiede sind Ihnen zwischen den beiden Ländern aufgefallen?

(Beginnt laut zu lachen) Alle?

2: Ja, alle...

(Gelächter)

1987 Unterschiede!! Und noch mehr...(Pause). Das Schöne hat mich umgehauen und trotzdem war nicht immer alles positiv und schön, was man erlebt hat. Zum Beispiel das mit meiner Muttersprache...

Meine Mutter ist Wienerin und mein Vater kommt aus Budapest. Also bin ich ein richtiges K.u.K. Kind (lacht). Deutsch ist meine Muttersprache, Ungarisch meine Vatersprache. Meine Mutter sagte immer, als ich noch ein Kind war: „Eines Tages gehen wir nach Hause." Dadurch war Österreich oder Deutschland gemeint. Als wir dann endlich in Deutschland, also quasi zu Hause angekommen sind, sprach ich meine Muttersprache, jedoch verstanden mich die Leute teilweise nicht, weil mein Deutsch eben nicht das Deutsch von hier war. Das ist halt das „Temeswarer Deutsch". Zum Beispiel wie sagt ihr „Mă duc la aer?".

Ich gehe an die frische Luft.

Aha, man sieht, dass ihr in ein deutsches Gymnasium geht. Ich sagte jedoch damals: „Ich gehe auf der Luft“, also total falsch. Man fragte mich: „Warst du echt da oben, über den Wolken, auf der Luft?“. (lacht)

(Gelächter)

Damals war das für mich gar nicht lustig. So, was soll ich euch noch sagen? Ich war von der Bürokratie, die hier herrschte total kaputt. Aber diese Bürokratie hat zugleich auch dafür gesorgt, dass jeder von uns bereits am zweiten Tag 200 DM „Begrüßungsgeld“ bekommen hat. Ab dem ersten Tag war ich als arbeitslos gemeldet. Und das Arbeitslosengeld war 5 x höher als mein Lohn in Rumänien…. am dritten Tag habe ich schon gearbeitet und nach 4 oder 5 Tagen hatte ich bereits meinen „buletin“ Ausweis. Ich hatte einen Temeswarer Freund hier, der schon früher abgehauen ist und im Orchester in Dortmund arbeitete. Den habe ich angerufen und gesagt: „Hallo, hier bin ich!“ und er sagte „Fantastisch! Ich suche eben jemand der heut Abend bei uns mitgeigen könnte. Kennst du die Oper Traviata?“ und ich sagte „In-und auswendig”. Da hab‘ ich schon am dritten Tag gearbeitet und hab‘ für diesen Abend 150 DM bekommen. Das war mehr als das, was ich in einem ganzen Monat in Rumänien an der Oper verdient hatte. Ich konnte es nicht glauben. Für 300 DM, also für zwei Abende-Lohn, habe ich mir ein gebrauchtes Auto gekauft. Damit bin dann bereits im Sommer nach Temeswar gefahren, um all meine guten Freunde, nach denen ich mich stark sehnte, zu begrüßen. (lacht leise)

Ich bin sehr oft nach Rumänien gefahren, weil ich mit diesen Menschen im Kontakt bleiben wollte. Sie taten mir so leid, weil sie nicht herkommen konnten. Ich bin fast jedes Jahr nach Temeswar gefahren. Manchmal auch zwei Mal. Jedes Mal konnte und durfte ich in meinem ex-Orchester in der Oper mitspielen. Das hat riesigen Spaß gemacht. Ich habe die Kollegen zum Essen eingeladen und, und, und...(kurze Pause). Ja, und so habe ich dann auch den Unterschied

zwischen dem rumänischen und dem deutschen Orchester festgestellt. In Deutschland war alles viel strenger. Während einer Probe biss ich mal in einen Apfel, während der Dirigent mit den Bläsern sprach. Die Kollegen fragten mich entsetzt: „Spinnst du? Was fällt dir ein?“ (lacht). Also Sachen, die für mich ganz normal waren, die waren hier unmöglich. Zwei Minuten spät zu kommen, das war absolut undenkbar. (lacht).

Folgendes war auch sehr interessant: ich kam mit einer exzellenten Ausbildung nach Deutschland. Die Ausbildung an den Musikhochschulen aus Rumänien war auf einem sehr hohem Niveau. Besser als hier im westlichen Deutschland. Und deshalb haben auch rumänischen Musiker-Kollegen, die hier geblieben sind, sofort eine Stelle bekommen. Rumänische Orchester waren sehr oft zu Gast hier. Nur ich durfte leider nicht mitfahren. Nicht nur wegen dem roten Strich in meinem Buletin. Ein Ionescu, oder ein Popescu haben ihren Pass bekommen, aber ein Ransburg grundsätzlich nicht. Von einem rumänische Orchester mit 50 Musikern, sind ca. 10-20 Musiker hier geblieben, weil sie wussten, dass sie große Chancen haben, hier in einem guten Orchester anzukommen.

Und diese Chance hatte ich auch. Dank dieser Ausbildung.

Die hat mir dann auch nachher geholfen, den hiesigen sehr hohen Ansprüchen zu genügen.

Wieso haben Sie gelernt, Geige zu spielen? Wollten Sie das oder haben Ihre Eltern diese Entscheidung getroffen und Ihre Begabung bemerkt?

Ich hatte keine große Begabung, wie andere Kinder, aber ich habe den Geigenklang gemocht. Meine Eltern waren sehr musikalisch, gingen jede Woche ins Konzert und hörten jeden Tag Radio zu Hause; klassische Musik, natürlich, nichts anderes. Meine Eltern erzählten mir nachher, dass ich immer wieder, wenn eine Geige erklang, zum

Radio gerannt wäre. Also haben sie gesagt „Ok, dieses Kind muss Geige lernen“ und sie haben mich zu den „Preşcolari“ geschickt. Mit 7 habe ich angefangen, Geige zu lernen und als ich meine erste Geige hatte, dachte ich, ich könnte gleich darauf spielen, aber das waren nur chhhh chhhhh chhhh-Geräusche. (lacht). So habe ich meine Lust verloren. Aber meine Eltern haben Druck gemacht und das ist so gut gewesen. Und ja... ich hatte ein gutes Gehör und mochte Musik schlechthin. So kam es, dass ich Geige studiert habe. Aber ich möchte dazu noch etwas sagen: da gab es noch einen anderen Gedanken. Man wusste, dass es nur zwei Berufe gab, mit denen man im Kommunismus in den Westen kommen konnte: mit Sport und klassischer Musik. Sportlich war ich nicht, also... (lacht)...hat meine Mutter gehofft, dass ich mit der Geige in den Westen werde reisen können, aber sie hat sich leider geirrt, ich durfte nicht. Es gab verschiedene Orchester an der Hochschule, die im Sommer nach Italien und Frankreich gefahren sind, aber „Ransburg” hat natürlich keinen Pass bekommen. Das war sehr schmerzhaft, weil in der großen Eintrittshalle der Hochschule, ein schönes, altes Gebäude in Cluj, man auf dem großen Aushang lesen konnte: „Următorii studenţi nu au indeplinit cerintele necesare, de a primi un paşaport”. Das war sehr erniedrigend und tat sehr weh. Ich fühlte mich ähnlich, wie die Juden, die gelbe Sterne tragen mussten. Das betraf nicht nur mich, sondern alle meine Kollegen, die deutsche oder ungarische Namen trugen.

Aber da fällt mir eine lustige Geschichte aus meiner Hochschulzeit ein. Man durfte eine Fremdsprache wählen: Englisch, Französisch, oder Deutsch. Wir, ein paar (mutige) Deutschstämmige haben Deutsch gewählt (lacht).

(Gelächter) Intelligent!

Da fragte uns der Rektor: „Voi nu vorbiţi germana acasă?”. „Nuuu, că parinţii nu vor. Nu stim germana”

(Gelächter)

Und das ging ein halbes Jahr lang gut, bis während einer Deutschstunde sich zwei Kollegen gestritten haben und der eine dem anderen leise „Leck mich am A....", gesagt hat. Das hat der Lehrer gehört und gesagt „Ia stai, asta suna prea corect". Und dann wären wir –wegen Betrugs- fast exmatrikuliert worden.

(Gelächter)

Sie haben gesagt, dass Sie eine Zeit lang in Stuttgard gelebt haben. Können Sie vielleicht ein bisschen über die Unterschiede zwischen Stuttgard und Bonn erzählen, oder warum Sie dort umgezogen sind?

Also, wenn man eine Stelle in einem Orchester haben möchte, dann muss man Vorspielen und die Aktion heißt Probespiel. Die freien Stellen im Orchester werden in den Fachzeitschriften annonciert, worauf man sich dann bewerben kann. Manchmal bewerben sich sogar 200 Leute für eine einzige Stelle. Eingeladen werden allerdings höchstens 20, weil man nicht mehr hintereinander hören kann. Das Ohr ermüdet schnell. Da ich in Rumänien studiert habe, habe ich immer automatisch eine Einladung bekommen, weil die rumänischen Hochschulen einen sehr guten Ruf hatten. Ähnlich wie die aus Russland, Frankreich und der DDR. Ich habe mich zuerst beim „Stuttgarter Kammerorchester" beworben, weil ein Kammerorchester bekanntlich viel herumreist. Ich wollte die Welt sehen. Und es hat geklappt. Ich wollte es nicht glauben. Bereits in meiner ersten Arbeitswoche gingen wir auf Tourneee: heute Paris, morgen London, dann Kopen-hagen, Oslo... Ich konnte es nicht fassen, dass ich einfach so, nur mit meinem Personalausweis, von ein Land ins andere reisen konnte. Ich habe meinen Freunden aus Rumänien aus jeder Stadt 20-30 Postkarten geschickt; sonst hätten sie es mir ja nicht geglaubt (lacht).

Ja, und dann habe ich geheiratet und es kam das erste Kind. Das war

dann schon zu viel des Guten mit „heute Paris und morgen London". Das war mir dann zu viel und zu ermüdend geworden. Ich hab's auch schon davor gemerkt: wisst ihr, was eigentlich Tournee heißt? Du kommst nachmittags mit dem Flugzeug oder Bus in irgendeiner Stadt an, du wirst ins Hotel gebracht, legst dich mal kurz hin, ruhst dich ein bisschen aus, trinkst einen Kaffee und um sechs – halb sieben bringt dich der Bus zum Konzertsaal. Am nächsten Morgen geht's dann weiter in die nächste Stadt. Alles etwas ermüdend.

Deshalb hab' ich also meine Stelle in Stuttgart gekündigt und hab mich um eine Stelle in einem großen Orchester bemüht, wo man nicht so viel herumreist. Ein Beispiel: mit dem Kammerorchester war ich in zwei Jahren fünf Mal in Paris und hatte kein einziges Mal die Zeit, um auf den Eiffelturm zu steigen! „Du warst also in Paris und warst es doch nicht".

Darüber hinaus ist ja irgendwann der dem Kommunismus entsprungener Hunger nach Reisen gestillt. Dann möchtest du reisen, nicht nur um des Reisens willen, sondern um etwas zu sehen...

So hab´ ich mich dann bei mehreren großen Orchestern um eine freie Geigenstelle beworben und vorgespielt. Nach einigen Fehlschlägen hat´s dann in Bonn geklappt, obwohl ich mir da gar keine Chancen gegeben habe, weil damals Bonn Hauptstadt war und das Bonner Orchester eben vergrößert, bzw. hoch-gestuft wurde. Deshalb war ich ganz cool und hatte auch kein Lampenfieber und…wie das Leben so spielt, dann hab´ ich die Stelle doch bekommen. Dazu gibt es eine lustige Geschichte: Damals war es so, dass wir Männer, beim Probespiel im schwarzen Anzug mit Hemd und Krawatte spielen mussten. Heute gibt es diese Kleidungs-Regelung nicht mehr: die jungen Leute spielen heute in *tenişi* und T-Shirt; wie es ihnen am gemütlichsten ist. (und das ist gut so!). Die Klimaanlage hat an jenem Tag in der Bonner „Beethovenhalle" nicht gut funktioniert. Es war heiß, schwül und ich hab´ geschwitzt und dann hab ich, ohne viel zu überlegen gesagt:

„Entschuldigung, aber so kann ich nicht spielen!“ während ich –ganz frech und dreist- meinen Sakko ausgezogen und meine Krawatte gelockert habe. Wie ich nachher erfahren habe, haben die Kollegen gesagt: „Mensch, der spinnt oder was stellt der sich vor?“

Siehe, ich hab die Stelle trotzdem bekommen. Haha!

Das „Beethoven Orchester Bonn“ (BOB) ist ein großes Orchester mit über 100 Mitgliedern.

Und da verreist man nicht nur für einen Tag, sondern es gibt ca. alle 2-3 Jahre eine schöne Tournee. Wir waren in Amerika, Japan, China und fast überall in ganz Europa... Auf so einer Tournee hat man auch Zeit für schöne Unternehmungen. Als wir das letzte Mal durch Amerika gereist sind, da waren wir 3 Tage lang in Las Vegas und hatten nur ein Konzert. Das war im Grunde herrlich, nur…es ging ganz schön ins Geld. Warum, wieso? Weil man in Las Vegas der Versuchung mit den einarmigen Spielautomaten, oder Roulette zu spielen schwer, oder gar nicht entkommen kann und… da verliert man immer! (lacht)

Da gibt es noch einen Unterschied: in einem Kammerorchester wird nur ein relativ schmales Repertoire, d.h. eine kleine Auswahl von Musik gespielt. Im großen Orchester spielt man hingegen ein riesiges Repertoire mit Opern, Symphonien und sogar Musicals. Das ist natürlich bereichernd und wunderschön. Wenn das Repertoire klein ist, dann wiederholt sich irgendwann alles, irgendwann wird's langweilig. Aber in so einem großen Orchester gibt´s unendlich viele Stücke zu spielen und es werden immer wieder neue komponiert.

Ich hatte wirklich ein Riesen Glück in einem so guten Orchester (Stufe 1A) eine Stelle zu kriegen. Das hat zur Folge, dass die besten stellesuchenden Musiker zuerst hier vorspielen, weil man hier auch sehr schön verdient…. Erst wenn du es in einem A-Orchester nicht schaffst, versuchst du es eine Stufe tiefer (B). Das führt dazu, dass hier wirklich nur die besten eine Stelle bekommen was die Qualität

erhält. Wenn das Orchester gut ist, dann kommen auch gerne große, berühmte Solisten und Dirigenten zu Besuch. Und dann wird man auch gerne nach Amerika, China und Japan eingeladen. Für all das bin ich meinem Schicksal sehr, sehr dankbar.

Aus all diesen Städten – denn Sie sind ja sehr viel gereist – welcher ist ihr Lieblingsort?

Lieblingsort zum Besuchen, zum Urlaubmachen oder zum Leben?

Alle drei!

RR: (lacht) Gut, das sind dann drei „verschiedene Paar Schuhe".

Zum Leben: eindeutig Bonn. Ich fühl´ mich hier sehr wohl, das ist meine Heimat geworden. Bonn ist eine kleine, süße Stadt, ich liebe sie, sie ist halt wunderschön. Und der Rhein ist...einfach himmlisch.

(lacht) Bonn ist mein zu Hause und da möcht´ ich leben, da gefällt´s mir.

Und ihr hattet noch gefragt... Urlaubmachen. Ja, ich bin ein Naturmensch und liebe das Meer und auch die Berge. Ich habe bereits sehr viele Berge bestiegen; auch schon in Rumänien, in den Karpaten – ich war oben auf dem Negoiu und auf dem Moldoveanu.

Und es gibt noch sehr, sehr viele Plätze auf dieser Welt, die ich noch nicht gesehen habe, z.B. Norwegen, Island, die Karibik, oder Südamerika. Ich war noch nie in Russland, da möchte ich auch mal hin.

Welcher ist Ihr Lieblingskomponist?

Aus welchem Bereich? Klassisch oder... Pop? (Lachen)

Nennen Sie beide!

Pop: Beatles, Rolling Stones, Pink Floyd, Deep Purple... um nur einige zu nennen. Diese Musik hab´ ich als Jugendlicher täglich–zum Ärger meiner Eltern- stundenlang im Radio gehört... und zugleich aufgeschrieben/protokolliert. (siehe Scan). Der beliebteste Radio-Sender war ein verbotener Sender, „Europa liberă" („Freies Europa"), der in allen Sprachen des „Ostblocks" sendete. Als Student hab ich im Konservatorium sogar eine Disko gegründet. Deshalb kenn´ ich mich in der Musik der „Oldies" von damals so gut aus. Aus dieser Liebe ist vor 5 Jahren meine Band geboren. Wir heißen „BEAThoven", also mit „ea" geschrieben, ja? Wir spielen sowohl „Beat", also Rock und Pop, als auch „hoven", also Klassik. Wir wollen die Wand, die Mauer, die zwischen der klassischen und der Pop-Musik steht, abreißen, weil ich meine, dass es so eine Mauer gar nicht gibt. Eine ganz andere Mauer hat jedoch ihre gute Berechtigung in der Musik; die, zwischen schlechter und guter Musik. Wir haben uns für die „gute" Seite dieser Mauer entschlossen. Und da gibt es sowohl Klassik, wie auch Pop. Und auf der schlechten Seite gibt´s auch beides(!) Ich kann´s sogar beweisen, da gibt´s wirklich sehr viel shit. (lacht) Nur wollen das Viele nicht zugeben.

Klassik-Lieblingskomponist? : Bach; Mozart, Beethoven, Verdi... Wagner, Richard Strauss. Und natürlich Ciprian Porumbescu.

Ich hab´ das Glück gehabt, dass ich in einer Zeit gelebt habe, wo sehr viel passiert ist. Wenn ich z.B. an das Jahr 1989 zurückdenke, als die Mauer am 11. November gefallen ist... am 12. November bin ich mit meiner damaligen Freundin spontan und voll beseelt nach Berlin gefahren. Wir standen da, als das erste Loch in die Mauer geschlagen wurde und Tausende von DDR-Bürgern rüber kamen. Man umarmte sich und heulte auf der Schulter des Anderen. Ich hab das sehr, sehr intensiv empfunden, weil ich mir es sehr gut vorstellen konnte, wie

„Die“ das erlebt haben.

Was hat man in Deutschland über die Revolution in Rumänien erfahren?

Wir, die wir aus Temeswar kamen haben es sofort erfahren... Vor allem hat bei uns das Herz sehr fest geschlagen. Und –wie schon erwähnt- haben wir uns zu Hunderten bei der rumänischen Botschaft versammelt und haben da protestiert, dass die endlich mal... was tun und die Leute freilassen sollten. Wir waren uns sicher, dass in Rumänien, wo viel mehr los war, als in allen anderen Ostblockstaaten, etwas passieren wird. Niemand hätte damals je geträumt, dass die Mauer just in Berlin fallen würde. Und was dann kam, war wie ein Traum... Wisst ihr, dass die Mauer wegen einem Missverständnis geöffnet wurde? Weil der Pressesprecher der kommunistischen Partei der DDR, bei einem Interview nur das schriftliche Protokoll einer Sitzung, (bei der er nicht dabei war), bei sich hatte. Er wurde gefragt, ob es stimmt, dass das Verfahren zum Erhalt eines Reise-Visums für den Westen, erleichtert würde. Er überflog kurz sein Papier und sagte dann, „Ja, es wird erleichtert“ und da fragte ein Journalist: „Ab wann?“, da sagte er: „Ab sofort!“. Darauf sind Tausende DDR-Berliner an die Grenzpunkte gegangen und haben die dortigen Grenzsoldaten aufgefordert, „ Hallo, habt ihr denn nicht gehört, was im Fernseher eben gesagt wurde, laasst uns raus!“ Die Grenzpolizisten waren machtlos, keiner wusste richtig Bescheid, es war ein Chaos und dann haben sie die Schranken geöffnet.

Wir kletterten auf die Mauer, standen oben und es war... wie im Traum. Wir waren eine Woche in Berlin und... ich hab´ so viel geheult, wie in meinem ganzen Leben nicht.

Ich hab mir natürlich auch mit einer Hacke ein Steinchen aus der Berliner Mauer rausgeschlagen.

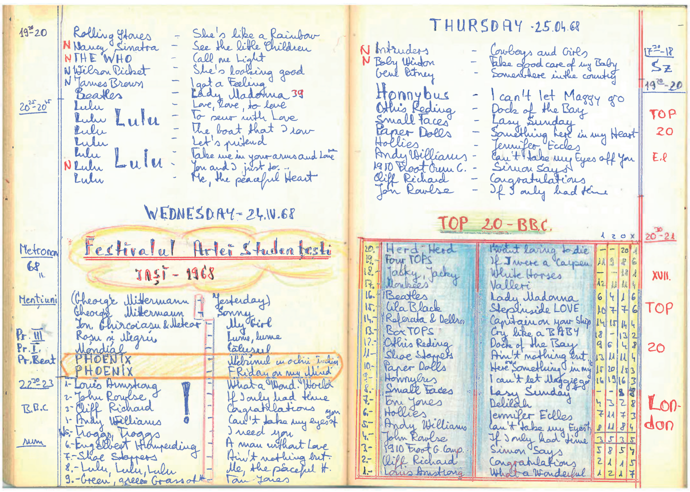
Als letzte Frage... Haben Sie irgendetwas, was Sie uns gerne mitgeben möchten? Wie eine Lebensweisheit, was auch immer.

Hm... Schwierige Frage! ...

„Wenn man etwas mit Liebe macht, dann spürt man der Liebe Macht". Das ist mein persönlicher, selbst gedichteter Vers. Dadurch brechen alle Tore, alle Dämme. Setzt man in eine Sache Herzblut ein, *cu trup şi suflet*, dann klappt es auch.

Den jungen Leuten möchte ich raten, nicht zu verzweifeln, wenn man mal im Leben in ein Loch fällt. Ich bin in vielen solchen Löchern gefallen, und damit meine ich nicht nur mein Gefängnis-Erlebnis, sondern auch viele andere kleine, oder größere „Löcher", also kurze, oder längere schlimme Lebensphasen. Jetzt aber fühl ich mich sehr gut. Gott sei Dank! Jetzt kommt's: dieses Sich-gut-fühlen ist jedoch nichts anderes, als die Summe aller guten und schlechten Erlebnissen während des ganzen Lebens. Wenn diese Summe positiv ist, also ergibt, dass man sich gut fühlt, dann heißt es doch, dass jedes einzelne Puzzle-Stück dazu beigetragen hat. Auch die schlimmen!! Also waren sie nötig! Daraus hab ich gelernt, dass alles seinen Sinn hat.

Warum genau, das weiß ich selbst noch nicht. (lacht)

19³⁰20 | 20²⁵–20⁵⁵

Rolling Stones – She's like a Rainbow
N Nancy Sinatra – See the little Children
N THE WHO – Call me Light
N Wilson Picket – She's looking good
N James Brown – I got a Feeling
Beatles – Lady Madonna 39
Lulu – Love, love, to love
Lulu – To seur with Love
Lulu – The boat that I row
Lulu – Let's pretend
Lulu – Take me in your arms and love
N Lulu – You and I just to..
Lulu – Me, the peaceful Heart

WEDNESDAY – 24.IV.68

Metronom 68 – Festivalul Artei Studentești IAȘI – 1968

Mențiuni – (George Mitermann – Yesterday)
George Mittermann – Sonny
Ion Chircoiașu & Meteor – My Girl
Pr. III – Roșu și Negru – Lume, lume
Pr. I – Mondial – Căluțul
Pr. Beat – PHOENIX – Mărunul în ochii Indiei
PHOENIX – FRiday on my Mind

22³⁰23 B.B.C.
1. Louis Armstrong – What a Wonderful World
2. John Rowlse – If I only had time
3. Cliff Richard – Congratulations
1. Andy Williams – Can't take my eyes of you
Ns. Troggs, Troggs – I need you
6. Engelbert Humperding – A man without Love
7. Shoe Stoppers – Ain't nothing but..
8. Lulu, Lulu, Lulu – Me, the peaceful H.
9. Green, green Grass of H. – Tom Jones

THURSDAY – 25.04.68

17³⁰–18 Sz | 19³⁰–20

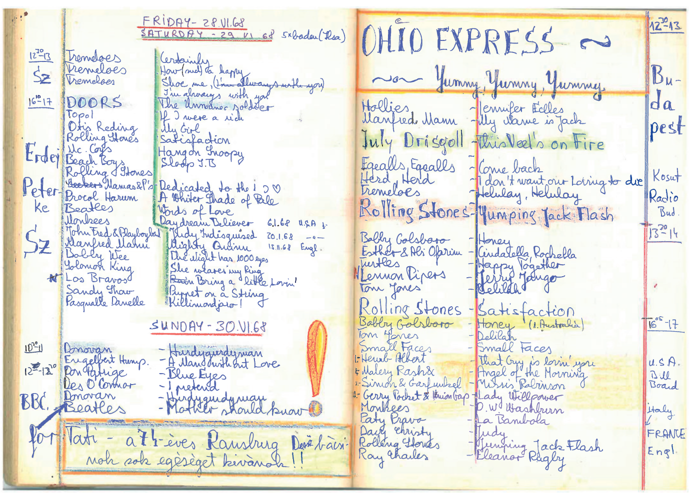
N Intruders – Cowboys and Girls
N Baby Washington – Take good care of my Baby
Gene Pitney – Somewhere in the country
Honnybus – I can't let Maggy go
Othis Reding – Dock of the Bay
Small Faces – Lazy Sunday
Paper Dolls – Something here in my Heart
Hollies – Jennifer Eccles
Andy Williams – Can't take my Eyes off You
1910 Fruit Gum C. – Simon Says
Cliff Richard – Congratulations
John Rowlse – If I only had time

TOP 20 E.L

TOP 20 – BBC.

20³⁰–21 XVII. TOP 20 London

			1	2	0	X
20.	Herd, Herd	Forbit laving to die	–	–	20	1
19.	Four TOPS	If I were a Carpenter	18	5	8	6
18.	Jacky, Jacky	White Horses	–	–	18	1
17.	Monkees	Valleri	12	11	14	4
16.	Beatles	Lady Madonna	6	4	1	6
15.	Cila Black	Step Inside LOVE	10	7	7	6
14.	Reparata & Delrons	Captain of your Ship	14	15	14	4
13.	Box TOPS	Cry like a BABY	8	–	13	2
12.	Othis Reding	Dock of the Bay	9	6	4	8
11.	Shoe Stoppers	Ain't nothing but.	13	11	11	4
10.	Paper Dolls	Here Something in my	15	20	13	3
9.	Honnybus	I can't let Maggy go	16	19	16	3
8.	Small Faces	Lazy Sunday	–	–	8	2
7.	Tom Jones	Delilah	4	3	2	8
6.	Hollies	Jennifer Eccles	7	14	7	3
5.	Andy Williams	Can't take my Eyes	8	11	8	4
4.	John Rowlse	If I only had time	3	5	3	5
3.	1910 Fruit G. Comp.	Simon Says	5	8	5	4
2.	Cliff Richard	Congratulations	2	1	1	5
1.	Louis Armstrong	What a Wonderful	1	2	1	7

FRIDAY – 28.VI.68
SATURDAY – 29.VI.68 Szabadon (Rsa)

12³⁰13 Sz | 16¹⁰–17 | Erdey Peterke Sz

Tremeloes – Certainly
Tremeloes – How (much) to happy
Tremeloes – Show me, (I'm always with you)
I'm always with you
DOORS – The Unknown soldier
Topol – If I were a rich
Othis Reding – My Girl
Rolling Stones – Satisfaction
Mc. Coys – Hang on Snoopy
Beach Boys – Sloop J.B
Rolling Stones
Mamas & P's – Dedicated to the I ♡
Procol Harum – A Whiter Shade of Pale
Beatles – Words of Love
Monkees – Daydream Believer 61.68 USA 1.
John Fred & Playboyband – Judy Indisguised 20.1.68 – " –
Manfred Mann – Mighty Quinn 13.II.68 Engl.
Bobby Vee – The night has 1000 eyes
Solomon King – She wears my Ring
Los Bravos – Bring a little Lovin'
Sandy Shaw – Puppet on a String
Pasquale Danelle – Killimandjaro!

SUNDAY – 30.VI.68

10³⁰11 | 12³⁰–12⁵⁰ BBC.

Donovan – Hurdygurdyman
Engelbert Hump. – A Man without Love
Don Partrige – Blue Eyes
Des O'Connor – I pretend
Donovan – Hurdygurdyman
Beatles – Mother should know

for Tati – a 74-ères Ramsburg Dezső bácsinak sok egészséget kívánok!!

OHIO EXPRESS ~
~ Yummy, Yummy, Yummy

12³⁰–13 Budapest

Hollies – Jennifer Eccles
Manfred Mann – My Name is Jack
July Drisgoll – This Veel's on Fire
Equalls, Equalls – Come back
Herd, Herd – I don't want our Loving to die
Tremeloes – Helulay, Helulay
Rolling Stones – Jumping Jack Flash
Bobby Golsboro – Honey
Esther & Abi Ofarim – Cindarella, Rochella
Turtles – Happy Together
Lennon Pipers – Jerry Tango
Tom Jones – Delilah
Rolling Stones – Satisfaction
Bobby Golsboro – Honey (1. Australia)
Tom Jones – Delilah
Small Faces – Small Faces
1. Herb Albert – That Guy is lovin' you
5. Malery Rash & – Angel of the Morning
2. Simon & Garfunkel – Mrs Robinson
3. Gerry Rocket & Union Gap – Lady Willpower
Monkees – D. W. Washburn
Paty Bravo – La Bambola
Dave Christy – Judy
Rolling Stones – Jumping Jack Flash
Ray Charles – Eleanor Rigby

Kosut Radio Bud. 13³⁰–14 | 16⁰⁵–17 U.S.A. Bill Board | Italy | FRANCE | Engl.

Colegiul Național de Artă 'Ion Vidu' Timișoara

Interviu realizat de:
Acs Alexandra Cătălina (A. A.)
Dariana Lupulescu (D. L.)

Profesor coordonator:
Holeleu Elena

5.

Dansul - pasiunea unei vieți

Persoana intervievată: Rodica Murgu (R. M.)

A. A. & D. L.: Suntem astăzi, 23 februarie 2017, alături de doamna Rodica Murgu. Spuneți-ne despre dumneavoastră câte ceva - unde v-ați născut și cum era lumea pe atunci ?

R. M.: M-am născut la Caransebeș, în '41, deci în plin război (o mică pauză)… Lumea, cum e lumea în război, necăjită; eu eram fața a doi studenți - mama mea era studentă la Conservator, iar tata, dând la medicină, a stat la Cluj și, pentru că nu aveam bunici, nu aveam pe nimeni, mă luau cu ei și mă duceau și la Cluj. Iar când a fost timpul războiului, Facultatea de Medicină a fost mutată la Sibiu ... de la Sibiu m-au cărat ai mei peste tot… Cam asta era situația. Când ei au terminat facultatea, tatăl meu, care a avut profesori excepționali, a preferat să vină lângă Caransebeș, unde era născut, într-o comună lângă Caransebeș - așa a promis el, că vine înapoi, și ca medic a profesat o viață întreagă; iar mama mea a fost prim-solistă la Opera Română la Timișoara și eu copilăria mi-am petrecut-o între Timișoara și .. aaa... Teregova, satul de lângă Caransebeș, și la Caransebeș, unde aveam pe nașii mei și toate rudele mele din partea mamei, pentru că bunicul meu a fost preot în Caransebeș și el rămăsese în continuare - așa se obișnuia pe timpuri și din moși-strămoși : erau preoți, preoți, preoți, toți se făceau preoți.

Da! Care este amintirea care vă vine prima dată în minte atunci când asociați cuvintele «copilărie și comunism «?

Păi, comunismul eu l-am prins deja când eram mai măricică, adică mi-am dat seama de el când eram mai măricică și ca amintire… sigur, noi eram copii, la grădiniță știu că se avea grijă într-un fel de noi, că ne dădeau untură de pește, ne dădeau fel de fel de vitamine, deci nu eram chiar veștejiți, că eram copii de după război și sigur că se necesita să ni se dea câte ceva în plus (o mică pauză), pe urmă, fiind la Timișoara, cu mama mea - care v-am spus că era solistă de operă -, am urmat școala de balet care s-a înființat, dar din păcate era înființată unde-i Bastionu' acuma, dar nu erau condițiile ce sunt acuma - și fără curte, fără nimic -,

ne jucam pe acolo și noi pe stradă și totuși până la urmă, am primit o vilă unde s-a făcut o școală de balet, dar care n-a durat foarte mult.

Povestiți-ne o zi obișnuită din viața dumneavoastră de copil.

(După o mică pauză)... știi, atuncea când faci balet și ești la o școală de balet, e o zi mai grea, pentru că ai de dimineață orarul normal, ca în orice altă școală, și după, în plus, după-masa trebuie să faci balet, trebuie să faci dans istoric, trebuie să faci pian, trebuie să faci dans popular, trebuie să faci ritmică, deci o serie întreagă de alte ore suplimentare care să-ți ajute în meseria pe care o faci. Mai mare pe urmă, când am ajuns la liceu - pentru că s-a desființat coregrafia din Timișoara și-am ajuns la liceul care astăzi e Liceul Pedagogic și acolo - vezi aicea e perioada grea pentru noi a comunismului, pentru că nu găseai cărțile cu care au crescut părinții noștri și atuncea cei care aveau biblioteci - fetele din familii de avocați care erau deportați și-mi erau prietene -, ne întâlneam mai multe mergând spre școală (o scurtă pauză)…Stăteam unde este astăzi Flora, în spate la Flora, și-acolo, în parcu' acela, ne întâlneam dimineața, înainte de a pleca la școală, mai multe fete și până la școală, trecând prin toate parcurile, - treci podu' până la Pedagogic -, ne spuneam lecțiile: una spunea la istorie, una spunea la geografie, una spunea la română, una așa și tot așa, știi... Când ne întorceam, însă, de la școală, ne așezam pe bancă în parc și una dintre fetele care avea cărți, - cum nu erau pe atuncea, nu aveai *Monte Cristo*, nu aveai absolut nimica -, una citea și ne povestea capitolu' pe care-l citise cu o seară înainte… și așa citeam și noi.

Ce vă amintiți despre anii de școală?

Păi tocmai asta ți-am spus acuma... anii de școală au fost... am terminat, v-am spus la Liceul Pedagogic actual, atunci era liceu de fete și liceu de băieți, pe urmă ne-am rărit pe final, am fost generația care a terminat cu 10 clase, ultima generație cu 10 clase, și am învățat multe lucruri bune...,

nu am avut televizor, nu am avut tabletă, n-am avut telefon, wifi și așa mai departe și deci noi ne ocupam cu cititul.

Ce reprezenta uniforma pentru dumneavoastră?

Uniforma era obligatorie și, dacă ne prindea fără cordeluță, era un lucru foarte grav. Și trebuie să spun că nepoții mei și fiul meu când au ajuns la școală - da' în special nepoții mei – și s-a introdus uniforma, eu am considerat că e un lucru bun, pentru că noi am purtat cu drag uniforma, nici nu am conceput că s-ar putea altfel.

Ce muzică ascultați în acea perioadă?

Eu crescând în operă, mai mult muzică de operă, muzică simfonică, deci ... atuncea ce pot să-ți spun… spun că, mergând foarte des - la 16 ani eu m-am angajat la operă - și mergând foarte des la televiziune, se făceau spectacole de divertisment și ne întâlneam cu toți marii actori, cu toți marii cântăreți... erau toți: Dem Rădulescu, era Jean Constantin, era Angela Similea, era Margareta Pîslaru, deci noi ascultam muzică din asta, ușoară, dar, mai mult, noi eram axați pe muzica de operă și balet, pe muzica simfonică.

De când sunteți profesoară de balet?

De 30 de ani (zâmbind puțin), dar am fost 10 ani în Italia, am fost profesoară acolo și tot am venit aicea, am venit aicea în '97.

Cum v-a fost să vă descurcați ca profesor în perioada comunismului ?

Păi, din moment ce m-au lăsat în '87, am plecat. N-am fost eu profesor până în ‹90, până la revoluție, am fost prima balerină a Operei Române

din Timișoara și aicea pot să-ți spun, apropo de comunism, pot să-ți spun că, la prima ieșire din țară - eu am ieșit din țară în turneu cu baletul în ’69, atunci a fost prima ieșire; din păcate, am avut 4 colegi care au rămas în străinătate, ni s-a spus să venim acasă că nouă nu ni se întâmplă nimica, dar s-a întâmplat, pentru că 8 ani de zile n-am mai avut voie să ieșim din țară și cam asta era problema cea mai mare pentru ceilalți, că noi, după 8 ani de zile am ieșit, până când am crezut că nu mai avem ce să vedem... că ne-am dus peste tot, ne-am dus în toată Europa și toată America și tot, dar ceilalți erau frustrați, pentru că nu oricine putea să părăsească țara și e păcat, că asta este libertatea, pleci să poți să te duci să vezi lumea, să vezi lucruri frumoase și să vezi lucruri minunate pe care le-a făcut omul; neavând posibilitatea asta și trăind în cochilia în care erai strâns, asta a fost singurul, zic eu, singurul lucru care era foarte grav, noi am înțeles, tot poporu’ a înțeles că trebuie să plătim datorii, că trebuie..., dar chiar așa, să primești numai așa o bucățică mică de unt și 1 litru de lapte, pentru care se stătea la coadă de la 4 dimineața, era greu pentru oameni, era foarte greu, deci asta era problema. Dar, pe de altă parte, nici asta nu cred că este normal, ca acuma să plece toți din țară, pe urmă să nu mai avem pe nimeni (puțin dezamăgită, spunând), pleacă, pleacă și se duc, se duc... și noi cu cine rămânem... noi am crescut o generație, am crescut a doua generație - pe nepoți, nu? -, ne-am născut în război, am crescut în comunism, am prins revoluția, acuma, de după revoluție, am făcut tot posibilul pentru copiii noștri, pentru nepoții noștri, și-acuma ei ce fac..., pleacă și ne lasă de izbeliște așa... nu, nu, nu vorbesc de mine, înțelegi?, aicea vorbesc la general despre comunismu‘ care a fost, care, totuși, a asigurat pentru fiecare un loc de muncă și, uite, că într-un turneu la Deva, la Hunedoara, la Reșita, la Arad, veneam noaptea la două și ne lăsa la Operă și după aia plecam toți acasă și ne era frică să trecem prin parcuri, era... nu nimica și veneam singură de la Operă și ne duceam până acasă la două noaptea, știi deci sunt lucruri și lucruri, acuma vezi ce se-ntâmplă că tot se spune că e ca atuncea. Nu se spunea, e adevărat că nu se spuneau foarte multe lucruri, că se cenzura absolut tot, că te-ascultau la telefoane - și-acuma te-ascultă la telefon

-, ce să mai spun ?... până la urmă mă duce și mă leagă (râzând), deci îți spun nu sunt eu cea mai indicată să judec perioada comunismului, pentru că noi am fost privilegiați.

Povestiți-ne despre primii pași în arta baletului.

Păi asta ți-am spus că am fost la școala de coregrafie și la 16 ani m-am angajat la operă și-am ieșit de-acolo la 50 de ani, și-am muncit de dimineața până seara, muncă, muncă și muncă, în fiecare zi, și n-am avut weekenduri - că noi nu aveam problema cu weekendul, noi în weekend îi distram pe ceilalți, deci noi n-am avut 1 Decembrie, sau cum se țin acuma toate sărbătorile de 1 iunie, de 8 martie, noi dansam, aveam spectacole pentru ca să se bucure ceilalți .

Ce părere aveți despre generațiile de astăzi?

Generațiile din ziua de astăzi, pornind de la nepoții mei îți povestesc așa, sunt destul de superficiali, nu toți, pentru că eu cunosc copii excepționali și am aicea o groază de copii care sunt niște copii minunați, și care-s olimpici și care fac și balet, și fac și matematică… Se înțelege foarte bine matematica cu baletul, să știi - și baletul necesită niște forme geometrice foarte clare și atuncea matematica cu baletul merg foarte bine.

Cum ați ajuns prima balerină în perioada comunismului?

Cu muncă, ceea ce astăzi se face mai greu, pentru că îți spun: pleci vineri și vii duminecă și, dacă nu mai lucrezi (eu vorbesc despre arta baletului), știi cum se spune: nu lucrezi o zi, o simți tu, nu lucrezi două zile, deja o simte și publicul. Deci: zilnic, zilnic trebuie muncit în meseria asta, altfel nu ajungi primă balerină.

Dacă ar fi să dați timpul înapoi, ce ați schimba în trecutul dumneavoastră?

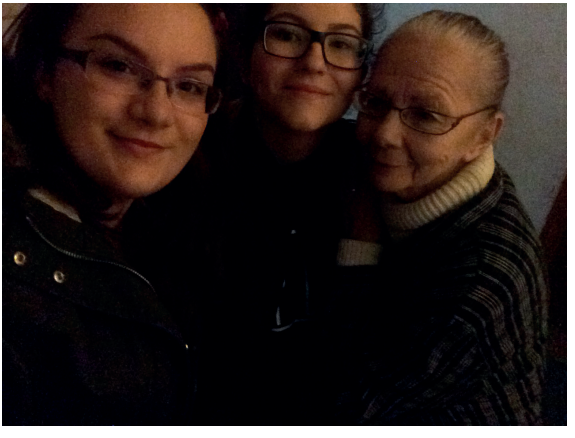
Nu l-aș schimba, l-aș lăsa așa cum a fost, singurul lucru pe care poate care ar fi fost schimbat, trăind în perioada asta, adică având perioada asta atuncea, ar fi fost că eram o balerină care câștiga foarte mult. Așa am trăit de la un salar la altul, pentru că asta a fost situația. Eu sunt o persoană foarte legată de țara mea și de pământul meu, și de casa mea, și de tot, sunt cu rădăcinile foarte bine înfipte în pământul strămoșesc, știi, și n-am putut niciodată nici măcar să mă gândesc să rămân..., deși în America și peste tot unde am fost, am întâlnit și foști colegi, și foști prieteni ce mi-au spus : "hai la noi, nu fi proastă să rămâi aicea", pentru că îți dai seama: la operă, unde eu am dansat în spectacol cu o primă balerină din străinătate care nu a învățat primele două acte și le-am dansat eu primele două acte și am primit 100 de lire sau 300 de lire sau 500 de lire, și a venit ea și a făcut numai un duet acolo, și a luat un million… Deci cam asta era dacă eu rămâneam acolo: alta era cariera mea, altul era câștigul meu, altfel era toată viața mea, dar n-aș schimba-o, pentru că eu nu pot să mă despart de țara mea și de ai mei de aici, de acasă. Și să știi că am avut o mătușă care era din Caransebeș, învățătoare, și când am ajuns în Italia profesor, mi-a spus să-mi fie rușine pentru că am plecat în străinătate să învăț copii străini, în loc să stau aicea și să-i învăț pe copiii noștri. Apoi am venit acasă, e adevărat, și-am spus "câtă lumină și câtă inteligență se vede în ochii copiilor români. Asta a fost în '97 ; de atunci s-au mai schimbat lucrurile, pentru că și copiii noștri au devenit răsfățați, și cu telefoane, și cu tablete, și cu fel de fel de pretenții, și cu de toate… și ajung încet-încet ca și copiii italieni pe care ți-i aducea așa, ca pe niște păpuși ți-i punea acolo, nu aveai voie să le spui nimic, nu era voie să le faci nimica. Și eu n-am prea fost ascultătoare în privința asta, că tu știi foarte bine că ai făcut balet cu mine și sunt cam rea (*Nu pot s*ă *v*ă contrazic), exigentă și consider că disciplina, în orice ai face, este un lucru foarte necesar, disciplina și bunul simț sunt foarte necesare… Mergi pe stradă acuma și vezi tineri care trec pe lânga tine și vorbesc între ei cu niște cuvinte atât de obscene și de urâte, că tu, om

bătrân, te simți prost, tu, om în vârstă, nu el, ca tânăr ce a trecut pe lângă un om bătrân și a scos din gură așa ceva... Și nu mă întreba de generația de astăzi, ce are tot, tot ce-i trebuie ca să fie o generație extraordinară, tot aveți la dispoziție, pe tavă, tot, tot, tot, rămâne numai să vreți - dar voi nu prea vreți - și tot ăia, puțini, fac și dreg, și… hop, se iau și ei… Și eu nu vreau să plece tineretul din țară, mai ales copiii buni ca voi.

Vă mulțumim pentru timpul acordat.

Dragilor, cu mult drag și oricând... Și dacă ceva nu e în regulă, refacem, mă găsiți și mâine și luni și toată săptămâna asta.

Vă mulțumim!

II.

ISTORIA ȘI VIAȚA. ÎNTREPĂTRUNDERI

Colegiul Economic „F. S. NITTI”, Timișoara

Interviu realizat de:
Marco Milin (M. M.)
Raul Marin (R. M.)

Profesori coordonatori:
Desanca Bugarschi
Milivoi Bugarschi

1.

Holocaustul

Persoana intervievată: Peter Wircovic (P. W.)

Holocaustul a fost una dintre cele mai mari crime ale umanității, el este rodul ideologiilor naziste răspândite de către fondatorul său, Adolf Hitler. Pe parcursul genocidului, au fost curmate aproximativ 10 milioane de vieți, dintre care aproximativ 6 milioane de evrei. Au fost înființate lagăre de concentrare în care deținuții erau folosiți ca sclavi până mureau de extenuare sau de boală.

Unde Al Treilea Reich ocupa un nou teritoriu în Europa de Est, unități speciale (Einsatzgruppen) exterminau evreii și adversarii politici, împușcându-i în masă. Evreii și rromii erau concentrați în ghetouri înainte de a fi transportați la sute de kilometri, cu trenuri de marfă, în lagăre de muncă forțată și de exterminare.

Germania devenise un stat genocidar. Fiecare ramură a birocrației sofisticate a acestei țări a fost implicată în procesul asasinatelor în masă. Bisericile parohiale și Ministerul de Interne au furnizat liste de nașteri care arătau cine este evreu. Poșta a livrat ordinele de deportare și denaturalizare; Ministerul de Finanțe a confiscat proprietățile evreiești; firmele germane au concediat muncitorii evrei și au exclus acționarii evrei; universitățile au refuzat să admită studenți evrei, au refuzat să acorde diplome celor înmatriculați și au concediat profesorii evrei; oficiile guvernamentale de transport au pregătit trenurile de deportare; companiile farmaceutice germane au testat medicamente pe prizonierii din lagăre; alte companii au licitat pentru contracte de construcție a crematoriilor; liste detaliate de victime au fost alcătuite, folosind mașinile de pontaj ale companiei Dehomag, care au făcut înregistrarea meticuloasă a omorurilor.

R. M.: *Bună ziua, domnule!*

P. W.: Bună ziua!

Unde v-ați născut și cum vă numiți?

Deci, eu m-am născut în Timișoara și sunt Peter Wircovic.

De unde erau părinții dumneavoastră?

Mama era din Lugoj și tata era din Baia Mare.

La ce vârsta a fost deportată mama dumneavoastră?

Mama a fost deportată la 28 de ani, dar nu din Timișoara și nu din Lugoj, ci din Budapesta, pentru că o sora de-a ei s-a dus și s-a măritat în Budapesta. A chemat-o și pe ea acolo și s-a măritat și ea, tot în Budapesta. Și în 1944, atunci au deportat-o.

A fost deportată singură?

A fost împreună cu fetele acelei surori, care erau cam tot de vârsta ei, era o diferență mare de vârstă între ea și sora ei, deoarece bunica avea unsprezece copii, așa era pe vremea aia. Și au fost duse din Ungaria cu trenul, urcate într-un tren și duse la Auschwitz. Cele două fete, nepoatele ei, au reușit pe drum să fugă, le-a ajutat cineva și au fugit, s-au ascuns într-o fabrică de cărămidă veche. De acolo au reușit, ajutate de oameni de bine, să ajungă în America, una în SUA, cealaltă în Canada. Mama a ajuns la Auschwitz, unde a stat până în '45, în 27 ianuarie, când s-a eliberat lagărul. A fost eliberată de ruși.

Ce experienţe v-a povestit?

Păi, nu prea îi plăcea să povestească experienţele trăite şi, în general, eu am auzit că mulţi care au supravieţuit aveau amintiri dramatice şi de aia nu le prea plăcea să povestească. A povestit cum stăteau pe priciurile alea câte două, cum se despăducheau, condiţiile mizere, cum erau toate rase pe cap, cum stăteau (îmbrăcate) cu zdrenţe. Mi-a spus că cel mai bine era să nu iasă în evidenţă, că, dacă nu ieşeai în evidenţă, aveai şanse mai mari să supravieţuieşti. Şi ce mi-a rămas, istoria cea mai interesantă a fost că, la un moment dat, prin gard cineva a aruncat un batic roşu. Şi a ajuns la ea baticul ăla. L-a schimbat pe o bucată de pâine, pentru că n-a vrut să aibă ceva ca vreunul de acolo să zică "Aia cu baticul roşu"... Aşa era în mulţimea aia cenuşie, a ajuns la vreo treizeci de kilograme şi a fost eliberată, adică, lagărul a fost eliberat de ruşi, de aia n-ai putut să spui nimic rău despre ruşi. Ruşii au fost cei mai buni oameni. Şi a venit pe jos acasă de acolo, lipa-lipa. Soldaţii le dădeau câte o gamelă de mâncare, aşa a ajuns în Timişoara, cântărind treizeci de kilograme.

Soţul ei a fost dus de nemţi şi de unguri în Budapesta la deminat. Aşa făceau, că mânau câte un grup de oameni pe câmpul de mine. Care călca pe mină, sărea în aer. Majoritatea mureau. Erau foarte cruzi şi unii şi alţii, şi hortiştii şi naziştii, trebuie să facem o diferenţiere între popoare şi cei care s-au aliniat idealurilor hortiste sau naziste, cam asta a fost istoria. A aşteptat după aceea cinci ani până când a primit o hârtie că nu s-a mai întors soţul ei. După aia s-a măritat cu tatăl meu, am apărut şi eu pe lume.

Ce altceva a mai povestit?

Nu prea îi plăcea să povestească, era tânără, era foarte important să fii tânăr, să ai grijă de tine, să ai voinţa de a trăi. Mâncau mizeria pe care le-o dădeau, pentru că ştiau că asta este singura chestie care îţi dă ceva putere, dormeai acolo unde ţi se spunea, nu făceai gălăgie, nu demonstrai, nu

nimic. Imediat te împușcau, acolo nu te judeca nimeni. Important este că voi, tinerii, să știți că s-a întamplat chestia asta și e bine că cineva vă pune să vorbiți cu urmașii sau supraviețuitorii acelor vremuri, pentru că astea nu sunt povești, deși unii susțin asta. Dacă studiezi un pic istoria, vezi că și guvernele știau, dar au preferat să se prefacă că nu știu de nenorocirea asta și de enormitatea acestui holocaust. Șase milioane de oameni (evrei) au murit. Copiii și bătrânii mai ales. Mengele stătea la poartă, acolo unde scria "ARBEIT MACHT FREI", adică „munca te eliberează" și, când coborau din vagoane, el hotăra, stânga, direct în camerele de gazare, sau dreapta, la muncă forțată, muncă aiuristică. Săpau șanțuri, prostii, și găseau acolo și rădăcini și cartofi, nu era ca în alte lagăre care erau conectate la fabrici de muniție, unde să lucreze, sau la mine. Cei de la Auschwitz săpau șanțuri numai ca să facă ceva, plus că așa cum spuneam, Mengele se ocupa și de experimente medicale a căror rezultate au fost folosite de americani și de ruși după terminarea războiului.

În ce condiții stăteau?

În barăci cu priciuri (o scândură) pe mai multe nivele, două pe fiecare prici. Femeia cu care a stat mama mea a ajuns după aia în Australia, un timp au mai ținut legătura, dar după aceea, când în sistemul comunist nu aveai voie să ai contacte cu cei din afară, au pierdut legătura. Când a fost din nou voie, am încercat să o găsim, dar n-am mai găsit-o.

A mai ținut legătura cu cineva?

Nu, nu! Cu nepoatele, care au ajuns în America, dar nu și cu cei de acolo.

Cum îi tratau?

Ca pe animale. Îi considerau suboameni. Cei mai răi paznici erau evreii polonezi . Ei într-un fel o duceau mai bine, pentru că pe post de paznic aveau nişte avantaje, dar şi ei ajungeau până la urmă tot în camera de gazare. Îi mai schimba şi pe ei.

Cum şi-a continuat viaţa după ce a scăpat?

A venit în Timişoara, a stat la sora sa, după aia s-a măritat.

A rămas marcată?

Bineînţeles, a rămas marcată, de aia nici nu îi plăcea să povestească. Eu o mai trăgeam de limbă, după aia două-trei nopţi nu putea să doarmă. Dar nu era somnambulă sau o ruină, a fost o luptătoare, tot timpul a muncit, a fost în concedii la mare, a avut prieteni, familie, au jucat remi, adică o viaţă relativ normală, cum spunea şi Freddie Mercury „Life must go on!"

Ce părere aţi avut dumneavoastră sau care a fost reacţia dumneavoastră când v-a povestit aceste lucruri?

Eu eram copil când îmi povestea şi am făcut şcoala. În primul rând, am avut o femeie care mă ducea în parc, aşa era moda prin anii '50 şi ea vorbea cu noi nemţeşte, iar eu refuzam să vorbesc nemţeşte. Asta era reacţia mea şi ca un prost n-am învăţat nemţeşte. Toată lumea vorbea nemţeşte, înţelegeam tot ce mi se spunea, dar n-am învăţat să vorbesc nemţeşte din prostie. În anul '56 sau '57, când am început eu şcoala, unde e acum Liceul Shakespeare, erau şi clase de români şi clase de nemţi. Ce bătai trăgeam noi acolo, românii cu nemţii, era o veselie, ce să mai..., eram copii. După aia am fost prieteni. Nu am avut o ură, adică

m-am trezit încetul cu încetul că aici nu e vorba de un popor pe care trebuie să îl urăşti, copiii n-aveau nicio vină, ei nu au fost nici în partide, nici naziști, n-au omorât pe nimeni, nu aveau asemenea idei. Dar, când eram copil, aşa credeam, că toți nemții sunt dușmani. Dar nu era numai părerea mea, eu eram evreu, ci și a românilor, deoarece eram clasă de români. Merg și acum în Germania, unde am prieteni.

Deci, nu ați rămas cu resentimente.

Nu, nu, în primul rând e o prostie să ai ură față de un popor. Tot poporul niciodată nu greşeşte, au fost mulți care s-au aliniat la ideile naziste și era, într-un fel, dacă analizezi perioada respectivă, criza economică. Hitler le-a promis bunăstare, locuri de muncă și toți s-au aliniat: "Heil". Unii dintre ei s-au îndobitocit exact ca și comuniștii, că și la comuniști tot aşa a fost. Și ei au crezut în Stalin, în Ceauşescu, s-au dus până-n pânzele albe. Mergeam în Piața Operei, când tu nici nu erai născut, stăteam și trebuia să strigăm toți "Ceauşescu - PCR" și alte chestii asemănătoare. Aşa era și la nemți, gestapoul era atotputernic, și, exact ca și acuma, se toarnă unul pe altul. Și la ei vecinii se turnau între ei și ăia (forțele armate) veneau și îi arestau, asta era în general și cu populația germană. Evreii au avut un tratament deosebit, pentru că ei erau la un moment dat bogați, aveau magazinele, tot comerțul era în mâinile lor și poporul a fost asmuțit împotriva lor. Li s-a spus că din cauza asta nu aveți voi, pentru că ăștia au (evreii). Și acum se mai țin teoriile astea cu Soros, că el e cel care conduce lumea, că evreii conduc finanțele, de aia antisemitism a fost și va fi. Antisemitismul este și în locuri în care nu sunt evrei, de exemplu, în Japonia, Polonia. Cel mai uşor a fost să asmută pe toată lumea împotriva evreilor, dar în afară de evrei, hitleriștii au avut probleme și cu preoții și cu homosexualii și cu comuniștii. Trebuia să fii arian ca să fii respectat. Dar, dacă te uiți la ei, Goebbels era un pitic și Hitler era pe jumătate sau pe un sfert evreu, nici unul nu era arian. Și au făcut, pur și simplu, dacă te uiti la History, vezi că au făcut ferme,

ferme de reproducere, selectau femeile și aduceau SS-iști care erau înalți, blonzi și cu ochi albaștri să se culce cu femeile alea ca să facă copii. Astea-s prostii, prostiile din cadrul fiecărui popor, indiferent de culoare, vorba cuiva: „Toți au sângele de culoare roșie, în afara de sepie, care are sângele de culoare verde, dar sepia nu-i om".

Și-a făcut prieteni acolo?

Cei cu care dormea, dar în rest fiecare era pentru el, să supraviețuiască. Nici nu puteau să formeze prietenii, pentru că erau observați imediat și imediat îi dispersa.

Ați întâmpinat vreo dificultate din cauză că ați fost evreu?

Nu, n-am avut probleme, prostii cu copii, dar în rest am avut acces la școală, la facultate, la loc de muncă, la poziție de conducere, la orice, nu pot să spun că am avut vreo problemă. O singură dată am vrut să mă angajez undeva și nu m-au angajat, pentru că mătușa mea a plecat în Israel. Aia a fost singura dată când, să spunem, m-am simțit nedreptățit, era un institut din ăsta de perfecționare a cadrelor cu studii superioare.

Altceva îmi mai puteți spune?

Nu prea, altceva ce pot să-ți zic, dacă vrei îți povestesc istoria și stăm până dimineață aici. Îmi place istoria și citesc multă istorie și de aia știu și multe. Efectiv sunt foarte multe lucruri care acum, după ce au trecut mai mult de cincizeci de ani de la terminarea celui de Al Doilea Război Mondial, încep să iasă la iveală nedreptățile făcute de ruși, cele făcute de nemți și cele făcute de români, toate pogromurile și trenurile morții, astea toate au fost negate la un moment dat, acum sunt recunoscute. Sunt discuții mari și multe, dacă lui Antonescu îi punem statuie sau nu îi

punem statuie, sau îi dăm nume de stradă sau nu-i dăm nume de stradă. Adevărul este că și el a fost o personalitate controversată, că a făcut și lucruri bune, dar a făcut și greșeli.

După aceste evenimente și-a cerut iertare vreun guvern, sau și-a arătat regretul față de aceste atrocități?

Papa Ioan Paul al doilea și-a cerut iertare pentru că Biserica Catolică a avut partea ei de greșeală, prin faptul că nu a vrut să recunoască că s-a întamplat așa ceva în acea perioadă. Guvernul a recunoscut că a existat asta, adică sunt fotografii, sunt filmări, sunt supraviețuitori care păstrează amintirea vie. Nu poți să măturui sub covor amintirile a șase milioane de oameni, adică poți să ascunzi genociduri din alea de câteva sute de mii de prin Africa, unde se mai măcelăresc între ei. Dar s-au dat și despăgubiri, guvernul german a plătit despăgubiri, mai puțin în România, pentru că tovarășul Ceaușescu a vrut ca mărcile să intre în vistieria statului și statul să dea aproximativ patru sute de lei, dar comunitatea evreilor n-a fost de acord. Dacă statul german vrea să le dea o sută de mii de mărci, atunci să le dea, nu patru sute de lei. Tata nu a fost deportat, tata a fost în tabere de muncă.

Unde au fost taberele de muncă?

La Focșani, și nu mai știu pe unde. După revoluție, când săraca mama a murit, în anul 92', am primit, cred, două sute de dolari despăgubire, dar alții au primit și mai mult, patru sute. Dacă ar fi plecat în Israel, ar fi primit câteva zeci de mii de mărci, și ar fi primit și o pensie viageră, adică pentru toată viața pentru că avea documente. Se zicea că cele care au fost deportate la Auschwitz primeau din America pachete de la o societate care se cheama Coild, care există și în ziua de azi și care ajută evreii din toată lumea. Pachetele, în care erau haine și gumă de mestecat și cafea ness și altele, foarte greu ajungeau la destinație, pentru că trebuiau să

treacă prin furcile caudine ale sistemului socialist.

Cum a reușit să supraviețuiască?A fost un pur noroc ?

A fost o luptătoare, o supraviețuitoare. Nu a vrut să iasă în evidenţă, a avut grijă de igienă, pentru că acolo nu se spălau, nu aveau haine, nu aveau nimic. Tot timpul se despăducheau și asta le-a ajutat să nu se îmbolnăvească. Era tânără, avea douăzeci și opt de ani, era puternică, și așa a reușit să supraviețuiască.

Pe dumneavoastră v-a afectat în vreun fel?

Nu, nu m-a afectat în niciun fel, numai că tot timpul am vrut să știu ce s-a întamplat în general în perioada aia, a războiului, și de aceea am studiat foarte mult în tinerețe, și atunci citeam tot ce apucam legat de acea perioadă.

La ce vârstă a încetat din viață?

A încetat din viață în 1992, la vârsta de șaptezeci și patru de ani.

Vă mulțumesc pentru timpul acordat, a fost o plăcere și totodată o onoare să am privilegiul de a vă asculta. Voi încerca să păstrez acest interviu pentru că e bine să ne cunoaștem istoria și să nu repetăm greșelile care ne-au marcat.

Plăcerea a fost de partea mea!

Liceul Teoretic Nikolaus Lenau

Interviu realizat de:
Ștefan Pîrje (Ș. P.)
Silvia Stroe (S. S.)

Profesori coordonatori:
Angela Avrămuț
Heidrun Blume

2.

Povestea unei familii germane

Persoana intervievată: Eleonore Adam (E.A.)

Interviul de față are în centru povestea de familie din vremea celui de-Al Doilea Război Mondial a unei etnice germane, de origine șvabă. Familia Schmidt a locuit în satul Tirol, din județul Caraș-Severin, un sat fondat de tirolezii din Austria la începutul secolului al XIX-lea. Una dintre fiice, doamna Eleonore, ne-a relatat amintiri legate de soarta părinților ei în perioada 1943 – 1948. Astfel, tatăl ei a făcut întâi parte din armata română, ca mai apoi să fie obligat să se înroleze în Wehrmacht (forțele armate germane naziste), ajungând și deținut de război. Doi ani mai târziu, mama a fost dusă la muncă forțată în Rusia. Faptul că ambii părinți erau croitori le-a mai ameliorat din soarta vitregă, aceștia reușind chiar să se întoarcă la copiii lăsați în grija bunicilor. Doamna Eleonore descrie și satul de baștină, cum percepeau copiii războiul, precum și evoluția ei și a familiei după război.

S. S.: *Hallo! Hier sprechen Silvia und Ștefan. Heute, den 10. Januar, werden wir Frau Eleonore Adam, eine Schwäbin aus dem Dorf Tirol, interviewen. (Ș. P.) Siebzig Jahre sind vergangen, seit dem viele Rumäniendeutsche in Arbeitslagern deportiert wurden. Zu diesem Anlass erzählt uns Frau Adam aus ihrer Familiengeschichte. (S. S.): Nun setzen wir mit dem Interview fort:*

Ș. P.: *Beschreiben Sie uns bitte kurz ihren Heimatsort.*

Ich werd' mich zuerst vorstellen. Ich heiße Adam Eleonore, geborene Schmidt, im Jahre 1938 in Königsnad-Tirol, Kreis Karasch-Severin, in der Nähe der Kleinstadt Bokschan und der gewesenen Industriestadt Reschitza. Die Bewohner des Dorfes beschäftigten sich mit Weinbau, Ackerbau und Viehzucht. Das Dorf wurde 1812 eingeweiht. Im Jahre 1812 erhielten die Freiheitskämpfer Andreas Hofer und Josef Speckbacher den Auftrag des Kaisers Franz des I. den Tiroler Flüchtlingen in Banat eine Bleibe zu errichten. Die erste Ansiedlung - 1812 - scheiterte teilweise und 1817 bis 1823 kamen weitere Ansiedler aus Bayern, Böhmen, Österreich und Schlesien. 1828 kamen zahlreiche

Kroaten (Kraschowäner) aus dem Karascher Komitat, so dass der Ort 1840 etwa 943 Seelen hatte. Die Umgangssprache im Ort blieb die deutsche Sprache. Die Zeit bis zum II.Weltkrieg war die Blütezeit der Gemeinde.

Wie alt waren Sie, als der II. Weltkrieg begonnen hat?

Als der II.Weltkrieg ausbrach und Rumänien in den Krieg eintrat war ich 3 Jahre alt. Mein Vater, Nikolaus Schmidt, war zuerst bei der rumänischen Armee einbegriffen, später 1943 wurde er zur Wehrmacht verpflichtet; obwohl er den Krieg hasste, doch die Ortsgruppenleiter verpflichteten ihn mitzumachen, sie wurden sogar als "Freiwillige " – in Anführungsstrichlein - bezeichnet. Er war halt nicht in der ersten Linie, er war immer in der Nachschub gewesen…, weil er war auch im Krieg… mit dem Ausbessern, mit… den Schneidereien hatte er zu tun gehabt; auch so und mit dem hat er sich irgendwie durschlagen können.

Wie war die Stimmung während des II. Weltkriegs, insbesondere für die deutschen Minderheiten?

Die Lage unserer Familie war damit schon erschwert, dass der Vater eben in den Krieg ziehen musste, doch hatten wir noch unsere Mutter, ich und meine zwei Jahre jüngere Schwester. Doch im Januar 1945 kam es noch viel schlimmer: unsere Mutter, Anna Schmidt, wurde nach Russland zur Zwangsarbeit verschleppt. Von diesem Schicksal waren in Tirol 124 Personen betroffen. Schwere Arbeit, Kälte, Hunger und Heimweh waren ihre täglichen Begleiter. Anschließend folgte 1951 für 72 Personen die Bărăgan – Deportation für weitere 5 Jahre. Doch zum Glück waren meine Eltern nicht dabei. Einige Bewohner waren 5 Jahre in Russland verschleppt und 5 Jahre in die Bărăgansteppe deportiert.

Haben Sie Familiengeschichten aus der Kriegszeit, die Sie uns mitteilen möchten?

Während der Russland Deportation blieben meine Schwester und ich bei den Großeltern mütterlicherseits. Ich war damals 6 Jahre alt und wurde gerade eingeschult. Wir beide hatten eine schwere und traurige Kindheit ohne unsere Eltern. Ist gut, dass sie vom Krieg nach Haus' gekommen sind, so viele sind ja gar nicht mehr gekommen. Die Großeltern mussten das Feld bearbeiten, ansonsten hätten wir keine Nahrungsmittel in diesen schweren Nachkriegsjahren. Wir blieben uns selbst überlassen tagsüber, allein, zu Hause. Abends versorgte Großvater das Vieh, Großmutter musste ein warmes Abendessen zubereiten, waschen, Hausarbeit verrichten. Wir gingen oft hungrig schlafen, den bis das Essen fertig war, schliefen wir oft schon ein. Wir besuchten die Schule in rumänische Sprache, denn es gab keine Schule in deutscher Sprache.

Welche Wirkung hatten dies Ereignisse auf Sie?

Ich vermisste meine Eltern besonders weil ich für die Schularbeiten keine Hilfe hatte, die Großeltern waren alt und dauernd mit ihrer Landwirtschaft beschäftigt. Unsere Mutter arbeitete in Russland im Lager in der Schneiderei und trotzdem hat ihr die Kälte schwere Verletzungen zugefügt, so dass sie nach zwei Jahren nach Deutschland zur Genesung gebracht wurde. Dort erfuhr sie zufälliger Weise im welcher Lager mein Vater als Kriegsgefangener weilte. Sie fuhr nach Passau und so konnte sie ihm dort treffen und sie durften zusammen dort bleiben. Von Heilung war keine Rede mehr, dass Lagerleben war fast das gleiche wie in Russland, bloss ohne drastische Aufsicht und schwere Arbeit. Es... das war die grimige Gekälte dort in... in... Kreis Verlofsk, oder wie das geheißen hat ... Is hat das, der Ort geheißen und der Schlaffen im Lager diese Holzpritsche und nur, nur eine Decke bei dreißig, vier... Minus dreißig, vierz... Minus vierzig Grad... Und die Baracken, die waren aus Holz, da war ja eine

Kälte und sie konnte die Kälte nicht aufstehen... Ihre Gedanken waren aber immer daheim bei uns. So versuchten sie dreimal ohne Erlaubnis über die Grenze zu kommen, wurden aber jedesmal geschnappt und 3 Wochen eingekerkert. Im Frühjar 1947 konnte unsere Mutter mit einem... legalen Transport nach Hause zurückkehren. Nun bestand das Dilemma, Trennung für sie beide oder zurück zu den Kindern. Sie beschlossen, dass die Mutter zurückkehren soll und der Vater nachher einen Weg findet um nachzukommen. So kehrte die Mutter im Mai 1947 zu uns zurück und wir waren glücklich und froh sie wieder zu haben. Der Vater kam Anfang 1948 mit anderen Lagerfreunden illegal nach Hause. Sie kamen über mehrere Grenzen, im Schnee zu Fuß, mit Güterzügen, übernachteten in ferngelegenen Häusern und Hütten. Doch in Rumänien angekommen wurde er von Güterzug bei Curtici an der Grenze festgenommen. Er wurde eingekerkert. Wie er von dort entkommen konnte ist eine ganze Geschichte. Tatsache ist, dass er im Winter 1948 nach Hause kam, erstmals lies er sich eine Zeit lang im Dorf nicht blicken bis sich die Situation klärte. Er war immer dort allein versteckt... war er zwei Monaten lang bis sich das ganze gelegt hat und das dann... jetzt war... jetzt ist die... sind die Kommunisten da, jetzt ist... die Regierung Petru Groza gekommen und jetzt ist es so und so bis man dann gewusst hat, dann ist er halt zum Rathaus gegangen und hat sich dort gemeldet, dass er da ist. Ich hab noch ein... ein... eine Kennkarte von ihm aus dem Lager, da ist ein Bild... also ganz mager, dünn. Kein Essen kein nichts, Läuse. Das waren halb schwere Zeiten, aber na ja... sind auch vorüber und man vergisst halb alles.

Und was geschah mit den deutschen Minderheiten nach der Kriegszeit?

Die Nachkriegsjahre waren sowohl für die rumänische Bevölkerung wie auch für die deutsche Minderheit sehr schwer. Die Leute haben ja keine Ruhe mit der, mit dem Zeug da, der Krieg da un dort und überall. Es soll keiner mehr kommen, denn... Ihr sollt das nicht kennenlern und ihr sollt auch alt werden und es soll keiner kommen. Doch wir waren

zufrieden und fühlten uns beschützt, da unsere Eltern bei uns waren. Beide Eltern waren Schneider, also arbeiteten sie zu Hause und wir waren nicht mehr alleine. In unserem Vater hatten wir eine Stütze für die Schule. In Temeswar wurde (1951) die Deutsche Pädagogische Lehranstalt gegründet und meine Eltern bemühten sich sehr mich dort einzuschreiben, obwohl ich alle vorherigen Klassen in rumänische Sprache gemacht habe. Ich absolvierte die Lehrerbildungsanstalt in 1955, war deutschsprachige Lehrerin in Steierdorf und Reschitza. Nach der Pensionierung siedelten wir nach Temeswar um, wo auch unser Sohn sesshaft ist.

Danke für ihren Beitrag.

Gerne.

Colegiul Economic „F. S. NITTI" Timișoara

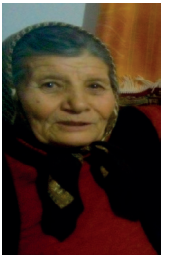
Interviu realizat de:
Monica-Cristina Paul (M. P.)
Sergiu-Vlad Mihalache (S. M.)

Profesori coordonatori:
Milivoi Bugarschi
Desanca Bugarschi

3.

Consecințele deportării din Bulgaria

Persoana intervievată: Emilia Răcaru (E. R.)

Răcaru Emilia

M. P.: *Bună ziua! Ne aflăm astăzi, 06.02.2017, în locuința doamnei Emilia Răcaru, situată în comuna timișeană Satchinez. Am înțeles că în anii 39'- 40' ați fost deportată din Bulgaria. Ce vă mai reamintiți din perioada aceea?*

E. R.: Păi, îmi amintesc cum aveam casă, ne-am făcut casă nouă, eram mică, de vreo 7 ani atunci, ne jucam pe afară și țin minte când a fost gata casa, acoperită cu țiglă nouă, frumoasă, a venit o ploaie și ne-a spart toată țigla de pe casă. Eu, fiind copil, eram pe afară, am fugit înăuntru și am spus lui mămica: „uite, mamă și tată". Toți au ieșit afară să vadă ce ne-a făcut ploaia. Toată țiglă de pe casă ne-a făcut-o praf piatra. Ne jucam cu copiii, ne duceam la pădure, aproape, ne duceam la marginea pădurii și adunam ghiocei. La școală nu eram, atunci eram mică. Aveam în curte animale, mai ajutam și eu pe mămica și pe tăticu' la ce puteam pe acolo. Aveam acolo, în spatele casei, o groapă mare și lungă, țin minte cum am scos pământ, că se făceau casele din pământ așa bătut (gesticulează), mai cădeam în groapă, mai ieșeam, mai plângeam...

Vă mai reamintiți în ce localitate?

Omurfak îi spunea, Omorfak, în Bulgaria, acolo, Omurfak, și era aproape Bazarkik, orașu' nostru, unde se duceau părinții. Țin minte că se duceau cu căruța de cereale și le vindeau, întotdeauna înainte de sărbători, ca să cumpere ce ne trebuie. Înainte de sărbători încărcau căruța cu cereale, cu porumb, cu grâu, și se duceau și de acolo ne aduceau, ca din oraș, dulciuri, alimente, ce trebuia de sărbători. Na', și atunci când se duceau la oraș, ne cumpărau îmbrăcăminte și încălțăminte, că nu erau magazine atunci în sat.

De părinți vă mai aduceți aminte? Povestirile din acea perioada?

Păi, nu știu ce să mai zic… de părinți, nu știu, nu mai îmi aduc aminte de ei. Știu că lucrau, aveam pământ, cai, căruța, plug, și ne duceau primăvara cu ei când trebuia arat pământul. Țin minte că mă luau și pe mine și pe fratele meu în căruță și ne duceam la arat acolo. Eu cu fratele meu ne jucam pe marginea pădurii, că era pământul nostru chiar pe maginea pădurii, și ne-am pierdut odată. Am intrat în pădure și, când să ieșim afară, să plecăm, nu mai știam unde suntem. (râde...) Atunci am strigat ''mama, mama'', cât puteam de tare, ca să ne audă, că e altfel când strigi într-o pădure, răsună în partea ailaltă. Noi strigam să vină după noi și ei se duceau tot înainte, încolo, (arată) în altă parte, că așa este când ești în pădure. Pe urmă ne-au găsit și altă dată nu ne-am mai dus, nu am mai plecat de la căruță. Atunci, țin minte, că a venit un ordin să ne mutăm de acolo, să ne evacuăm în Ialomița. Ne-am dus cu căruțele, am venit de acolo cu căruțele în Ialomița. Acolo nu aveau unde să ne bage și ne-au băgat peste alți oameni în case și am stat un timp bun. Și n-a durat mult și a venit un ordin de am venit în Bulgaria. În Bulgaria (se referă la localitățile românești învecinate cu Bulgaria), nu mai știu în ce comună - nu am stat în Frecăței, acolo a stat altcineva -, Turda, așa îi spunea la comuna aia, comuna Turda. În Turda ne-au dat casă, pe urmă bulgarilor și ei s-au dus în Bulgaria în casele noastre. Și pe noi ne-au adus din Bulgaria, noi am lăsat casele noastre frumoase acolo, erau case făcute de noi, și pe noi ne-au adus în niște case vechi și dărâmate de bulgari. Jale ce a fost acolo și acolo am stat, le-am mai aranjat noi, cum am putut. Am stat câțiva ani buni acolo cu tăticu, ne-au dat și pământ în Tulcea. Părinții lucrau pământul, cu caii se ara, se semăna cu caii, nu erau, ca acuma, unelte de astea. Tăticu se ducea la pădure și pădurea era departe, cam la vreo 20-30 km, și de acolo aducea, țin minte, lemne ca să facem bani, să trăim. Nu aveam altă sursă decât lemnele de la pădure. El se ducea la pădure, probabil avea ordin și putea să ia lemne de acolo, și le ducea nu în comună la noi, ci era mai departe un oraș, Babadak îi spunea, la orașul ăsta ducea lemnele, la Babadak. A venit timpul să plecăm din Tulcea. Când am plecat - cred că, nu știu exact, eram în clasa I sau a II-a, cam așa cred. A venit un ordin să plecăm de acolo, că era sărăcie mare,

să venim în Banat. Așa s-o dat un ordin că cine vrea să vină în Banat, dar fără nicio pretenție. Nu ne-au dat case, nu ne-au dat nimic, când am venit aici, a fost vorbă că pleacă nemții și rămânem noi în casele lor, ni le dă nouă în schimbul caselor noastre ce am lăsat în Bulgaria. Și nu a fost așa, când am venit aici ne ne-au lăsat, nu ne-au primit, a fost greu. Am stat cât am stat și aici iară ne-au dat pământ. Cine a avut în Tulcea pământ a primit și aici; 5 ha de pământ au primit părinții. Și nu ne-au lăsat nemții să intrăm, nu ne-au primit în curte la ei. Apoi, cu poliția, cu primăria, până la urmă ne-au lăsat. Am stat cât am stat, nu mai țin minte câți ani am stat cu ei, dar nu așa mult, și după aia au început să plece nemții. Și au plecat, dar nouă tot nu ne-au dat case, ne-au scos de acolo. Ne-au dat plațuri, aceste plațuri pe care avem casele făcute. Au dat plațuri și la cine a avut pământ, și la cine nu. Ca să ne facem casa, nu aveam cu ce, alții au primit bani din bancă, cei mai bătrâni, care au avut casă; nouă, celor tineri, nici din bancă nu ne-au dat bani. Și am muncit și noi cu ziua, ba la unul, ba la altul, și ne-am adunat bani ca să ne facem coliba asta. Prima dată am acoperit-o cu trestie, că nu aveam cu ce. Gard ne-am făcut tot de trestie și de bețe de floarea soarelui. Când se recolta floarea soarelui pe câmp, noi ne duceam și adunam multe din alea cum am putut și ne-am cumpărat material și am făcut o casă tot din pământ, nu aveam altceva. Ne-a luat socrul meu 10.000 de lei din bancă, tatăl lui Ghiorghe (Ghiorghe, soțul acesteia), el nu a luat bani ca să-și facă casă, el a avut și a luat pentru noi 10.000 de lei. Am luat țiglă pentru casă și lemn. Casa asta e toată din pământ bătut și noroc cu banii ăia că ne-am luat lemn și țiglă și am acoperit-o și am lipit-o noi cum am putut. Așa am reușit să ne facem și noi cuibul ăsta de casă. A fost greu, nu aveam nici ce mânca, nu aveai de la nimeni nimic. Când am venit noi aici, nu mai știu în ce an, aveam 13 sau 14 ani, nici atât.

Și, în comparație, traiul era mai bun în Bulgaria ca aici, în Banat?

Nu era mai bun, sărăcie, acolo nu mâncam o napolitană sau un biscuite,

numai când se duceau părinții la oraș, și nu se duceau des, că nu aveau pentru ce. Se duceau înainte de sărbători, când ne luau îmbrăcăminte și încălțăminte. A fost greu, foarte greu, umblam cu ce aveam, nu aveam multă îmbrăcăminte, nici încălțăminte, știu că am umblat și în opinci, și erau gumări din ăia de gumă, în ăia umblam, în gumări și în opinci. Am muncit, am arat, am lucrat și vindeam și noi recolta, și, încet-încet, ne-am revenit. Aveam și noi ce mânca, făceam și noi pâine acasă, nu mâncam pâine cumpărată, măcinam, se ducea tăticu' la moară la Carani și măcina grâul. Acolo era moara mai bună, mai renumită, și făcea făină de ne ajungea tot anul. Luam drojdie și frământam acasă și făceam pâine acasă. Aveam cuptor cu tulei, nu exista ca acuma cuptor cu lemne. Aveam aici tulei și băgam în foc - și dimineața, și seara, să ne încălzim - și făceam și mâncare. Mai apoi țineam porci și păsări și, încet-încet, ne-am ajuns și noi. De aici a venit Colectivul peste noi, mergi și muncește la Colectiv, pe la norme, nu aveam nici ce pune în straița, dar trebuia să te duci, să dai cu sapa, că nu erau ca acuma tractoare și din astea, unelte moderne, și grâul îl coseau oamenii cu coasa și noi după ei. După fiecare om care cosea, era o femeie care lua grâul și îl punea snopi și pe urmă era altcineva care lega snopii ăia. Seara toți ne adunam și luam și făceam snopi și căram când era gata treierul. Căram în zootehnie și îl făceam jirazi și, când era gata de tăiat tot grâul, aduceau batoze de pe la SMT-uri, nu știu de pe unde, și atunci treieram grâul și ne dădeau și nouă și îl măcinam și făceam făina, ca să avem pe anul viitor.[…]

Și în perioada comunistă?

Ne duceam la lucru și săpam, cum spusei, ne dădeau parcela și o lucram. […]

Și în timpul liber în acea perioadă?

Când a fost Colectivul? Păi, stăteai acasă, erau alții care nici nu munceau, fugeau de parcelă ca de dracu', dar noi ăștia, care am muncit și ne trebuia,

ne duceam la lucru, ce era, ce nu era, lucram pe la grădini, pe la zootehnie. Am 7 ani de zile cât am fost la zootehnie, la vaci, la muls, ne duceam cu lămpașul, că nu aveam curent, nu aveam lumină pe stradă. Aprindeam lămpașul și treceam și o baltă ca să ajungem acolo, la SMT. Un biet om a și căzut cu felinarul în mână într-o dimineață, când ne duceam la vaci. Trebuia să ne ducem dimineața pe întuneric, ca să hrănim vacile. […] 7 ani am lucrat acolo. Când Ghiorghe a plecat în armată, eu m-am dus la construcții, că eram tânără și în putere. Se făcea malterul cu sapa, că nu erau ca acuma betoniere, și ridicam gălețile pe schelă. [...]

Vă este dor de casa din Bulgaria?

Da, aș vrea să o văd, îmi e dor, nici nu am apucat să o terminăm așa cum trebuie, am intrat în ea, stăteam în ea, dar mai trebuia și ea tencuită și mai trebuiau multe făcute, dar ne-au luat de acolo și am plecat. Cine s-o fi dus acolo? (îngândurată) A fost fain acolo, era un pământ gras, un pământ de pădure, mai îmi aduc aminte și acum, deși eram mică.

Și aici, când ați venit în Banat, aveați probleme că erați deportați?

Erau diferențe, băștinașii ziceau că noi suntem coloniști și ăștia erau leneși de puțea locul după ei. Noi cum eram, eram, dar lucram. Când mergeam la cămin, că se mai făcea muzică și ne adunam noi ăștia, cum ne ziceau, coloniști, ei erau cu nasul pe sus, nu ne luau în seamă.

Și străzile erau împărțite? Pentru voi?

Nu, fiecare stătea unde putea, nu erau împărțite, dar când mergeam undeva, ei erau băștinași de aici, cu case frumoase, nouă ne ziceau coloniști. Noi la 19 ani făceam case, ei deja scoteau averi, dar noi munceam.

Vă mulțumesc pentru informațiile și amintirile pe care le-ați împărtășit cu mine și sper să auzim doar de bine!

Mulțumesc și eu mult, să fii sănătoasă și să fie bine!

Mulțumesc, asemenea!

Liceul Teoretic Nikolaus Lenau

Interviu realizat de:
Flavia Lacrăma (F. L.)
Iulia Sucutardean (I. S.)

Profesori coordonatori:
Heidrun Blume
Angela Avrămuţ

4.

Die deutsche Minderheit in Rumänien

Persoana intervievată: Ramona Lambing (R.L.)

I-am luat interviu doamnei Ramona Lambing. Dumneaei este născută în anul 1962 Orțișoara, însă în prezent locuiește jumătate din timp în Saarbrücken, Germania, și jumătate din timp în Timișoara, fiind specializată în turismul care unește cele două țări. A crescut într-o comunitate predominant germană, aparținând de șvabii bănățeni. Ne-a povestit mult despre raportul dintre români și etnici germani, maghiari etc, subliniind ideea de comunitate, de grup unit, în care fiecare își găsea locul. În clasa a șaptea, în anul 1976, a plecat în Germania la mama ei. Acolo, era privită cu interes de localnici, întrucât se ´´simțea´´ ca vine de altundeva. S-a adaptat însă foarte bine, mai ales pentru că știa limba, și a găsit chiar prieteni pe viață din primele luni de școală. După absolvirea liceului, a urmat Facultatea de Drept, reorientându-se însă rapid spre turism, domeniu în care profesează până în prezent. Doamna Lambing s-a specializat tot mai mult pe excursii în România, întrucât este de părere că ar trebui sa promovăm locurile frumoase din țară. În încheiere, ne-a explicat că atât cultura română, cât și cea germană au multe de oferit. Dumneaei se simte acasă în ambele țări.

F.L.: *Heute, am 22. Februar 2017 werden wir Frau Ramona Lambing ein paar Fragen stellen. Wir würden mit der Kindheit beginnen, wenn Sie uns ein bisschen erzählen, wo Sie aufgewachsen sind und wie es dort war, auch verschiedene Sachen, die für Sie schöne Erinnerungen sind.*

R.L.: Oh, ich fange an zu erzählen. (lacht leise) Ich bin 1962 in Orzydorf geboren, Orțișoara, auf halbem Weg zwischen Temeswar und Arad, und zwar in einem Dorf, in dem ungefähr 3500 Einwohner lebten, von denen fast ausschließlich alle Deutsch gesprochen haben. Es waren einige rumänische Familien, es waren einige ungarische Familien in der Nachbarschaft, mit denen wir befreundet waren, aber ansonsten hat sich eigentlich alles auf Deutsch abgespielt. Meine Muttersprache ist auch Deutsch, denn ich gehöre zu den Banater Schwaben, seit X-ter Generation in Orzydorf. Meine Vorfahren mütterlicherseits sind 1785

aus Baden-Württemberg gekommen, und zwar aus dem kleinen Ort Wurmlingen im Badischen, aus dem auch der Dichter Ludwig Uhland stammt, und die Vorfahren meines Vaters, die kommen aus Lothringen. Gesprochen hab' ich nicht Hochdeutsch in Orzydorf, sondern „Schwowisch". Und ich red´ auch heit noch Schwowisch!... Also es wär dann ganz komisch gewesen, wenn man, weiß ich, mit den Großeltern und mit den Eltern plötzlich eine andere Sprache gesprochen hätte als das, was im Dorf in Mundart gesprochen wurde.

Die Grundschule hab' ich in Orzydorf gemacht, denn es waren so viele Kinder, deutschsprachige, da, dass man die Klassen mit deutschsprachigen Schülern besetzen konnte, also es hat sich dann, sag ich mal, einfach so ergeben, dass die Grundschule in Orzydorf gemacht wurde.

Vielleicht greife ich jetzt ein bisschen vor – in späteren Jahren, irgendwann so in den siebziger, achziger Jahren, als dann die Auswanderungswelle begann, da waren nicht mehr sehr viele deutschsprachige Kinder dort, und dann hat man die Klassen entweder zusammengefasst oder hat mit einer Lehrerin alle Grundschulklassen von eins bis vier bedient, so dass in einer Ecke die Erstklässler, in der anderen die Zweitklässler, in der dritten Ecke die Dritt- und in der anderen die Viertklässler sassen, also man hat quasi so parallel unterrichtet. Das war bei mir nicht der Fall.

Also, wie gesagt, Grundschule in Orzydorf, da war ich in einer deutschsprachigen Klasse. Und in der fünften Klasse bin ich dann nach Arad, und zwar weil ich in den Ballettunterricht wollte, das war mein großer Traum gewesen, Balletttänzerin zu werden. Da haben meine Eltern dann auch nachgegeben und haben mich dort eingeschrieben und gleichzeitig bin ich dann in die fünfte Klasse des „Adam Müller Guttenbrunn"-Lyzeums in Arad.

Ich bin 1976 in die Bundesrepublik Deutschland ausgereist , und zwar zwei Jahre, nachdem meine Mutter dorthin zu Besuch gefahren und dort geblieben ist, also im Rahmen der Familienzusammenführung. In

diesen zwei Jahren konnte ich meine Mutter nicht sehen, meine Mutter konnte auch nicht hierher, es war wahrscheinlich für sie wesentlich schwieriger gewesen als für mich, denn ich war ja in meinem gewohnten Umfeld, ich hatte ja ein Ziel, ich bin auch immer an Wochenenden dann zurück nach Orzydorf, wo meine Großeltern waren. Also ich habe, wie gesagt, eigentlich nichts vermisst, sondern ich durfte meinen Interessen nachgehen. So – nächste Frage!

Sie haben gesagt, dass Sie Schwäbisch sprachen…

Ja! (lacht leise)

Können Sie ein bisschen auf Schwäbisch sprechen?

Das kann ich.Red´ ihr noch mit jemand Schwowisch in de Lenauschul oder kinne die des gar nimmer? (lacht) Jo, ich weess, erschtens mal hat mer in TemeschwarnitSchwowischgered, Schwowisch hat meruf de Därfergered. In Temeschwar hat mer Herrisch gered… Das hatten wir in Orzydorf auch noch, also da waren einige rumänische Familien, die haben mit uns… ja, mit uns Mundart gesprochen – und die konnten kein Hochdeutsch. Die haben dann einfach, wie gesagt, von uns gelernt, das übernommen. Und das ist, glaub' ich, auch nirgends aufgefallen, denn sonst haben die's ja auch nicht so genutzt, aber die Verständigung war da und im Grunde genommen… na, man hat sich verstanden und damals haben die sich halt der Mehrheit angepasst, mittlerweile ist das Kräfteverhältnis halt umgekehrt.

Haben Sie besondere Erinnerungen aus Ihrer Kindheit?

Ich hab viele Erinnerungen aus der Kindheit... Geh'n wir mal in die Kindheit in dem Sinne, dass man frei war, dass man auf dem Dorf

herumtoben konnte, dass man mit den Jahreszeiten aufgewachsen ist, dass man mit Tieren aufgewachsen ist, dass man halt wirklich die Freiheit hatte, auch mit der Natur groß zuwerden, das fand ich sehr schön. Das hab' ich sicherlich vermisst, als ich dann ausgewandert bin, als ich in die Stadt gezogen bin, dann hatte ich eben das Gefühl, dass dieser Bereich natürlich fehlt. Auf dem Bauernhof groß zuwerden, einfach rauszugehen, einfach die Sommerküche dann im Hof zu haben und schlicht und einfach, dass sich sehr viel draußen abgespielt hat. Das ist das Schöne und das verbinde ich mit der Kindheit, die Freiheit, immer in der Natur zu sein.

Ballet – ja, das war mein Traum, aber daraus ist dann später, als ich ausgewandert bin, nichts mehr geworden, aber das macht ja nichts, denn Träume, die vergehen. Oder es kommen dann auch neue und – und irgendeinen, den setzt man dann um.

Eigentlich wollten wir über die deutsche Minderheit mehr erfahren, aber wie es so steht, waren in Orzydorf–

Das war nicht die Minderheit! (lacht)

Genau, dann formulieren wir ein bisschen um: Wie war das Verhältnis zu der Bevölkerung, die Rumänisch gesprochen hat?

Also... man hat überhaupt nicht differenziert, ob das jetzt eine andere Nationalität ist, sondern die haben genauso dazugehört. Es waren nicht nur Rumänen da, es waren auch Ungarn da. Der beste Freund meines Großvaters, das war ein Ungar. Und die beiden, die waren meine größten Bewunderer gewesen, wenn ich dann nach Hause gekommen bin und ganz glücklich in dem Ballettröckchen da 'rum bin. Insofern... Das war im Grunde genommen egal, man hat sich ja verstanden. Man hat ja auch Rumänisch gesprochen, man hat teilweise auch Ungarisch

gesprochen. Man hat, je nachdem mit wem man gerade zu tun hatte, in die jeweilige Sprache übergewechselt, die alle verstanden haben, also im Grunde genommen war das überhaupt kein Thema, sondern eine Selbstverständlichkeit, dass man mehrsprachig ist. Man hat sich nicht als Minderheit empfunden, man hat sich nicht – auch nicht – als Mehrheit empfunden, sondern man hat sich als ein Teil einer Gemeinschaft empfunden, zu der alle gehört haben. Dass es ein anderes soziales... oder eine andere soziale Gemeinschaft gab, das ist eher darauf zurückzuführen, dass es ja ein soziales Leben innerhalb des Dorfes gab, das sehr eng war, wo jeder jeden kannte. Und da hat wahrscheinlich dieses "Minderheiten-Ansinnen" überhaupt nicht so sehr eine Rolle gespielt, zumal für uns als Kinder nicht. Man war Teil dieser Gemeinschaft gewesen und dazu haben alle Nationalitäten gehört... Es gab ja auch rumänische Klassen. Man hat ja teilweise mit diesen rumänischen Schülern auch schon im Kindergarten Kontakt gehabt. Also einen Jugendfreund, ein Kinderfreund, den treffe ich jetzt noch auf der Straße, wenn ich hierher gehe. Er ist Rumäne, er ist Staatsanwalt, und da sag'n wir immer "Na, wir zwei haben miteinander in der Sandkiste gespielt in Orzydorf!" Das ist im Grunde genommen gleich welcher Nationalität man angehört, also da hat wahrscheinlich keiner irgendetwas drauf gegeben.

Aber ich fang' vielleicht mal an zu erzählen, dass man von allen viel lernen konnte! Jetzt nicht nur die Sprache, es war ja auch 'ne Bereicherung, was die Sprache angeht, dass man sich in mehreren Sprachen verständigen kann. In Arad zum Beispiel hatten wir einen Rumänischlehrer, der hat einmal gesagt, "Inimavoastraesteaşa de mare, încapemamaşitataşiţaraşi limbaşi..." ("Euer Herz ist so gross, da passen die Mutter und der Vater und das Land und die Sprache hinein..."). Es gibt einzelne Gedanken und es gibt einiges, was man dann von den Leuten gelernt hat, es ist egal, in welcher Sprache. Und das war gerade der Rumänischlehrer gewesen. Ich seh' ihn auch noch vor mir, ich weiß aber nicht mehr, wie er heißt, aber wie gesagt, man sieht ja, dassmanches dann auf fruchtbaren Boden fällt, egal in welcher Form.

Und dann kam die Ausreise nach Deutschland. Das war schon so ein Bruch in der Biografie, weil es doch zwei unterschiedliche Länder sind und obwohl ich die Sprache perfekt beherrschte. Es war ja kein Problem, nach vierzehn Tagen in Deutschland sofort in die Schule zu gehen. Ich kam in eine Mädchenschule des Instituts Sankt Dominikus zu Speyer, also eine private Schule, in der auch Nonnen unterrichtet haben, in Saarbrücken, im Saarland. In den einzelnen Bundesländern in Deutschland gibt es unterschiedliche Fremdsprachen, mit denen man beginnt; es gibt teilweise unterschiedliche Curriculae. Ich habe in Rumänien mit Englisch und, na ja, Rumänisch-Englisch begonnen, und im Saarland hat man mit Französisch und Latein begonnen, zumal in der Schule, auf die ich dann kam. Und dann hieß es innerhalb von drei Monaten die Sprachen nachzulernen. Ich kam am ersten Mai an, am vierzehnten Mai, vierzehn Tage später ging ich bereits zur Schule. Es ging natürlich, denn dadurch, dass ich ja Rumänisch sprach und Lateinisch im Grunde genommen die Mutter aller romanischen Sprachen ist, konnte man sicherlich sehr vieles ableiten. Beim Französischen war es ähnlich, aber dennoch... Die Basis oder das Fundament, auf dem man dann so gut aufbauen kann, das hat schon ein bisschen gefehlt, und so war es auch mit den anderen Fächern. Denn sowohl in Geschichte als auch in Literatur, als auch in... weiß ich, in Geografie, als auch in Mathematik... Man hat teilweise mit anderen Dingen begonnen und dann ist man irgendwo eingestiegen und dann hat man einfach nicht mehr dieses feste Fundament gehabt, wie ich es bis dato in Rumänien hatte. Das ist etwas, was ich dann, sag ich mal, vielleicht so ein bisschen als Bruch empfunden habe, denn man musste sich da durchlavieren. Und manchmal hab' ich schon gemerkt, dass das Eine oder Andere fehlt. In Rumänien besuchte ich, als ich weg bin, die siebte Klasse, ich war sehr sicher gewesen, ich habe meinen Lehrstoff gekannt, ich habe meine Fächer gekannt, es hat mir keine Schwierigkeiten bereitet, irgendetwas zu lernen, weil ich eigentlich gar nicht lernen musste, sondern man musste es verstehen und darauf aufbauen. Und dann war's halt wirklich so, dass ich, na ja, mich mehr anstrengen musste und dann... (lacht)

hinterher manche Sachen nachzulernen hatte. Es ging halt nicht so reibungslos ineinander über, sondern man musste einfach diesen Bruch überwinden oder schauen, wie man dann damit zurechtkommt. Das ist etwas, was wahrscheinlich jeder erlebt, der plötzlich weggeht und weitermachen muss, und nicht etwas vollkommen Neues beginnt, mit dem er halt dann fertig wird. Das ist sicherlich genau so, wenn jemand jetzt von einer Stadt in eine andere geht oder in eine neue Schule geht. Schätze ich, dass es so ist.

Sie sind am Ende wieder nach Rumänien gekommen.

Ja!

War da so ein Moment, in dem Sie sich gesagt haben, Sie wollen jetzt wirklich wieder nach Rumänien? Nicht erst später im Leben, sondern gleich in der Anfangszeit?

Na ja, in der ersten Zeit hatte ich schon ein bisschen Heimweh, das geb‘ ich zu. Oder an Silvesterabenden, wenn ich dann mit Freunden oder mit Klassenkolleginnen zusammensaß, dann wusste ich, dass, wenn es in Deutschland 23 Uhr ist, ist es in Temeswar, in Rumänien, schon Mitternacht und dort beginnt bereits das Neue Jahr. Nein, man hatte vielleicht auch eher in dem Sinne Sehnsucht und Nostaglie, weil man meinte, man wäre endgültig fern. Ich habe aber nie den Kontakt verloren in all diesen Jahren.

Ich bin ja seit ’76 weg, und 2006 bin ich dann zurückgekommen, um hier ein Büro aufzubauen, das heißt, ich bin da geschäftlich zurückgekommen. … In all diesen Jahren war ich in jedem Jahr in Rumänien. Also ich habe immer den Kontakt gehalten. Zu Anfang , wenn andere Kinder mit ihren Eltern nach Spanien oder nach Frankreich oder ich weiß nicht wohin in Urlaub gefahren sind, dann bin ich immer nach Rumänien gereist. Und

es war auch nicht immer ins Banat, sondern ich bin manchmal auch an die Schwarzmeerküste gefahren. Oder ich bin auch nach Bukarest oder auch sonst ‘mal durchs Land gereist. Also ich habe den Kontakt immer gehalten.

Wie fanden es die anderen Kinder, dass sie aus Rumänien kamen?

Das war vor vierzig Jahren im Saarland für die Leute schon interessant. Die haben ja auch an der Sprache gehört, dass ich nicht aus dem Saarland komme, sondern dass ich irgendwo anders herkommen muss. Aber sie konnten es nicht immer zuordnen, woher. Also das war schon interessant. Außerdem, in dieser Schule, wo ich war, war sonst nur noch ein anderes junges Mädchen, die kam aus Polen. Im Grunde genommen hat das aber keine Rolle gespielt. Ich wurde genauso akzeptiert. Und als ich dann ’76 in die Klasse kam, dahab´ ich auch meine Schulfreundin kennengelernt, mit der ich heute noch befreundet bin. Ich hab ja noch ein Büro in Saarbrücken, und sie ist Anwältin, ich bin im Tourismusbereich tätig, und wir haben insofern ein gemeinsames Büro, als dass wir uns eine Büroetage teilen und einen gemeinsamen Empfang haben. Und wir sind seit all diesen Jahren befreundet. Es hat keine Rolle gespielt, woher ich komme, sondern es kommt auf den Menschen an.

Wie ist es jetzt, so zwischen den Ländern zu pendeln?

Ach, es sind bloss 1500 km, die man hin- und herfährt (lacht), man fliegt nicht immer, man fährt manchmal auch mit dem Auto, aber eigentlich fühl‘ ich mich sehr privilegiert dabei, muss ich sagen, selbst, wenn’s manchmal ermüdend ist. Ich bin in beiden Kulturkreisen zu Hause, ich kenne sowohl den einen, als auch den anderen. Ich bin hier zu Hause, weil ich hier groß geworden bin. Ich bin sehr gerne hier, ich habe allerdings auch meine gesamte schulische Ausbildung und 30 Jahre meines Berufslebens in Deutschland verbracht. Also es gibt

durchaus auch Dinge, die mir dort lieber sind oder die ich dort sehr schätze und sehr dankbar bin für manches, was ich erfahren durfte. Man kann sich auch nicht ohne Weiteres lösen. Ich musste ja, als ich aus Rumänien weggegangen bin, meine Staatsbürgerschaft aufgeben. Ich habe die rumänische Staatsbürgerschaft nicht mehr, sondern ich habe ausschließlich im Moment nur die deutsche Staatsbürgerschaft. Das heißt also, alle Versicherungen, mein domiciliu (Wohnsitz)... das ist in Deutschland. Ich kann nicht so ohne Weiteres auf gerade alles verzichten. In dem Moment, wo man wieder zurückgekommen ist, hat man sicherlich einen Teil seiner "Infrastruktur", seiner Arbeitsinfrastruktur, die man dort aufgebaut hatte, auch wieder zunichte gemacht und hier wieder von Null angefangen aufzubauen. Aber dennoch! Ich genieße es, ich genieße beide Seiten. Und im Grunde genommen ist man in dem Fall ebenfalls ein Brückenschlager, sag ich mal. Man verbindet das Ganze schon irgendwie. Denn man hört ja so oft oder man liest so oft in den Zeitungen, dass unsere deutschen Politiker oder Botschafter oder Konsuln verkünden, die deutsche Minderheit baue Brücken. Meiner Ansicht nach spielt das „Deutschtum" an sich hier keine große Rolle. Man ist der Brückenbauer, wenn man zwischen diesen beiden Ländern vermittelt. Denn man braucht ja auch manchmal Erklärungsbedarf in Deutschland, was eigentlich Rumänien ist.

Ich bin im touristischen Bereich tätig, ich hatte das große Glück, sehr viel in der großen, weiten Welt unterwegs zu sein. Jetzt aber habe ich angefangen, Rumänienreisen in Deutschland anzubieten und mich darauf zu spezialisieren. Und dann steh' ich auf Messen, auf Tourismusfachmessen am Rumänien-Stand und beantworte Fragen, die normale Gäste stellen. Und jetzt noch nicht einmal dieses business-to-business, also von Leuten aus der Branche, die zu mir kommen, sondern von einem ganz gewöhnlichen Bürger, der von Rumänien eigentlich nur das kennt, was er im Fernseher oder im Radio oder wo auch immer gehört hat. Der weiß herzlich wenig, er hat vielleicht auch keine großen geschichtlichen Kenntnisse. Und dann wundern die sich immer erstens

'mal, warum ich Deutsch spreche. Von der deutschen Minderheit in Rumänien haben die jetzt herzlich wenig gehört. Also wie gesagt, wir im Banat und Rumänien zwar sehr bekannt und bedeutend und man streicht unsere (lacht), ja, unsere Bedeutung immer herraus, aber im Grunde genommen ist es einem normal intelligenten Menschen in Deutschland, der halt, sag ich mal, über gewöhnliche Geschichtskenntnisse verfügt, gar nicht so selbstverständlich, warum hier eine deutsche Minderheit lebt. Also das erst einmal zu verstehen, das ist gar nicht so leicht. Und dann geht es ja natürlich noch um andere Sachen: um Sicherheit, um politische Sicherheit, um Wirtschaft, um, ja, um Lebensstandard, um Kinder, um Hunde... (lacht). Um tausend Sachen, die man beantworten kann. Also auch so ist man sicherlich irgendwo ein Brückenkopf zwischen diesen beiden. Und sehr oft kann man dann in dem Falle, wenn man lange Jahre dort gelebt hat, auch besser erklären oder besser darauf eingehen, was die Deutschen meinen, weil man die Mentalität natürlich sehr gut kennt oder genau weiß, woran es dann in dem Fall mangelt, wo dieses sogenannte "missing link" ist, damit sie verstehen, wie das zusammenhängt. Ja... (lacht)

Was haben Sie nach dem Lyzeum gemacht?

Ich habe zuerst Jura studiert und bin dann in ein Reisebüro und habe eine Reisebürolehre gemacht. Und nach der Lehre bin ich mit zwei Kollegen in ein Reisebüro, die haben sich damals selbstständig gemacht, und habe dort mitgearbeitet bei dem Aufbau einer Abteilung, die hat sich auf Gruppenreisen weltweit spezialisiert. Der Kollege, mit dem ich das zusammen gemacht habe, der ist nachher in den Landtag und dann in den deutschen Bundestag und dann habe ich übernommen, was er vorher betreut hat, also ich habe die Veranstaltungsorganisation übernommen. Wir haben dann 2006 hier gemeinsam, also mit seiner Hilfe, ein Reisebüro eröffnet und 2010 habe ich dieses Reisebüro komplett selbst übernommen, weil er sich aus dem aktiven Leben

zurückgezogen hat.Erist in Rente gegangen und dann leider auch verstorben. Der andere Kollege wollte nicht in Rumänien bleiben, so habe ich mich auch in Deutschland aus diesem Büro herausgelöst und noch einmal ein Reiseunternehmen gegründet undhabe, wie gesagt, jetzt diese beiden Büros in Temeswar und in Saarbrücken, von wo aus ich vorwiegend Organisation für maßgeschneiderte Reisen und Gruppenreisen mache. Ich spezialisiere mich mehr und mehr auf Rumänien für den deutschsprachigen Markt. Also ich organisiere Gruppenveranstaltungen, Reisen, die so in keinem Katalog drinstehen. Ich hab zum Beispiel die Deutsche Gesellschaft für auswärtige Politik hier gehabt. Die reisten mit 70 Leuten an, und für die haben wir dann einen Zug als Sonderzug angemietet. Mit Speisewagen, mit zwei Großraumwagen, da sind dann im Zug eben noch Vorträge gehalten worden. Ich habe mich um die Hotelorganisationen gekümmert, um die Reiseleitungen, um die Bustransfers, um das Catering, um die Gesamtkoordination. Und die sind durch ganz Rumänien gefahren und nachher nach Moldawien, nach Chişinău. Für andere Gruppen ist es eine ganz normale Rundreise. Ich hatte aber auch schon ein Jugendorchester hier mit 80 Leuten, für die wir 14 Tage lang Konzerte in Rumänien organisierten; die gesamte Logistik, Hotel, Unterbringung, Mahlzeiten, Transfers, Proben, die grosse Tuba hin- und her bringen und so weiter. (lacht) Das ist das, was ich auch im Moment mache, also ich mache Organisation, ich bin in Deutschland auf Messen, ich stelle Reisen zusammen, ich mache Broschüren.

Ich arbeite jetzt auch ehrenamtlich in Maria Radna. Ich weiß nicht, ob Ihnen das bekannt ist, das ist eine Wallfahrtskirche mit ehemaligem Franziskanerkloster in Lipova. Und nach der Renovierung soll das in einen Tourismuskreislauf eingebracht werden, da haben wir ein Informations-Besucherzentrum und einen Shop eingerichtet, haben regionale Produkte personalisiert mit Maria-Radna-Logo. Jetzt haben wir eine professionelle Küche eingebaut und jetzt mache ich gerade die Broschüre für die Seminarräume, damit wir sie dann bewerben;

dann möchte ich gerne noch ein Hochzeitszimmer einrichten, weil das Bürgermeisteramt einverstanden ist, dort zivile Trauungen zu halten. Und dann schaut man wiederum nicht auf Minderheiten oder ausschließlich auf katholisch , sondern die Tür steht allen Konfessionen offen. Und als nächstes würde ich dann gerne mit der professionellen Küche als Basis und in Zusammenarbeit mit einem dortigen Lyzeum eine Ausbildung, eine duale Ausbildung, in dem Bereich Ernährung-Hauswirtschaft-Hotellerie-Gastronomie anfangen, also auch so ein bisschen in dem touristischen Bereich.

Wie ist es dazu gekommen, dass Sie im Tourismus arbeiten? Wollten Sie das oder -?

Ja. Ja, das wollte ich immer. Das war mein zweiter großer Traum und den habe ich (lacht)... den habe ich umgesetzt, wie man sieht. Ja, das wollte ich.

Wollten Sie als Kind immer reisen?

Ich weiß es nicht. Ich meine, ich bin hier ja nicht mit Reisen groß geworden. Solange wir in Rumänien waren, bin ich mit meinen Eltern im Käfer durch Rumänien gereist und im Zelt... Ich bin später darauf gekommen, ich weiß auch nicht, weshalb. Plötzlich war dieser Wunsch da und ich hatte das Glück, dass ich eine Lehre von Grund auf beginnen konnte. Ich konnte die zwar dann verkürzen, aber ich hab das von der Pike auf gelernt. Also, ich konnte sehr gut organisieren. Oder ich hatte eine sehr gute Logistik. Und das ist wahrscheinlich Grundvoraussetzung dafür, wenn man Organisation macht, dass man erkennt, was in welcher Reihenfolge gemacht wird, oder wo vielleicht auch ‘mal ein Knackpunkt sein könnte. Und das mach‘ ich halt sehr, sehr gerne.

Welches ist Ihr Lieblingsort in Rumänien? Wenn jemand fragt "Wohin soll ich?", was empfehlen Sie zuerst?

(lacht) Ich weiß nicht, ich frage immer, was sich die Leute sonst so vorstellen oder wie sie sonst ihren Urlaub verbringen und was sie schon von Rumänien gehört haben. Und dann lass' ich sie immer erzählen. (lacht) Viele kennen dann natürlich Dracula und Siebenbürgen und klar, dann lacht man immer 'mal so'n bisschen darüber...

Wenn Sie wählen könnten, was würden Sie uns gerne mitgeben? Etwas, was Sie gelernt haben, was Sie im Leben weitergebracht hat, etwas, was Ihnen Ihre Eltern gesagt haben?

Es ist besser, das kleinste Lichtlein anzuzünden, als über die Dunkelheit zu klagen… Das ist etwas, das würde ich schon voranstellen, denn das ist zum Beispiel etwas, was man in Rumänien gar nicht so sehr erkannt hat. Jeder einzelne sagt hier manchmal "pănoisuntemaşa de mici, noi nu putemsăfacemnimic, noi nu putemschimba, noi nu putem..." ("na ja, wir sind so klein, wir können nichts machen, wir können nichts verändern, wir können nicht..."). Das ist nicht so. Jeder kann in seinem einzelnen Bereich etwas ändern oder kann dazu beitragen, dass etwas geändert wird in seinem Fach. Es ist vollkommen egal, was er tut. Egal was man macht, das kann man gut tun, und da kann man ansetzen. Deshalb denke ich, dass dieser Spruch gar nicht so verkehrt ist, nicht wahr? Anstatt sich zu beklagen, soll man versuchen, irgendetwas zu ändern.

Und die Freunde, die Sie vielleicht noch aus der Schule haben... Wie haben Sie es geschafft, den Kontakt zu halten?

Prietenii de la şcoală de acolo sau de aici? (Die Freunde aus der Schule von hier oder von dort?)

Beides.

Das ist auch eine Sache, die ist nicht selbstverständlich: mit der Schulfreundin aus Deutschland, zu der ich 1976 in die Klasse gekommen bin, bin ich noch immer befreundet. Das ist eine wirkliche Freundschaft. Und wir haben nicht ständig etwas miteinander unternommen. Es gab vielleicht auch manchmal Jahre, da hat man sich nicht so oft gesehen, und trotzdem hat die Freundschaft gehalten. Mit anderen Schulfreunden oder früheren Schulfreunden aus Orzydorf hab ich eigentlich weniger Kontakt, man trifft sich noch, wenn es das Heimattreffen in Nürnberg gibt. Alle zwei Jahre treffen sich die Orzydorfer in Nürnberg, dann geh ich auch mal hin und da trifft man den einen oder anderen. Ich habe weniger Kontakt zu den ehemaligen Kollegen aus Arad. Es haben sich doch sehr viele in alle Winde verstreut. Auch die ehemaligen Klassenkollegen aus Orzydorf, mit denen ich in der Grundschule war... Ich glaube, es ist noch eine in Orzydorf geblieben, alle anderen sind weg. Ja, irgendwann kommt es darauf an, dass sich richtige Freundschaften bilden, die auch dauerhaft. auch für's spätere Leben halten. Und wie gesagt, das habe ich geschafft, da bin ich auch sehr froh drüber oder sehr stolz darauf. Meiner Freundin, der geht es genau so, man kennt ja mittlerweile auch die ganze Familie. Es gibt auch Momente, in denen man sich missversteht, aber da arbeitet man dran. Und mal stellt auch mal Forderungen. Zum Beispiel stelle ich jetzt die Forderung, dass sie endlich mal nach Rumänien kommt, denn die politische Lage in Europa erlaubt es uns, diese Freizügigkeit zu genießen.

Vielen dank für all Ihre Antworten und Erzählungen!

Alles gerne, bitte sehr!

Liceul Teologic Penticostal „Logos”

Interviu realizat de:
Abel Grigoraș (A. G.)
Mădălina Rusu (M. R.)

Profesor coordonator:
Aspazia Zîna Marincu

5.

Martiri ai credinței

Persoana intervievată: Gheorghe Cătană (G. C.), fondator al primului liceu creștin din țară: Seminarul Liceal Evanghelic, devenit apoi Liceul Teologic Penticostal „Logos”

A. G. : *Bună ziua, ne aflăm astăzi la Liceul Teologic Penticostal Logos, la ora 10:15, în data de 02.02.2017, având în față un domn, martir al credinței. Cum vă numiți?*

G. C.: Bună ziua, poate e pretențios spus „martir al credinței”, dar să zic.. trăitor al credinței în mai multe orânduieli sociale, dacă le putem numi așa. Mă numesc Cătană Gheorghe. Cine mi-a ales numele și ce înseamnă el? E clar că numele l-au ales părinții, dar numele oamenilor nu sunt întâmplătoare și atunci, desigur că Dumnezeu este în cunoștința fiecărui eveniment din viața noastră, inclusiv a alegerii numelui, așadar, numele meu este Cătană Gheorghe.

Unde v-ați născut?

Unde m-am născut? În județul Arad, lângă Gura Honț, un sat ce se numește Mădrigești. În vremea aceea era o altă împărțire economico-administrativă a țării, și anume erau regiuni, asta ținea de regiunea Crișana. Regiunea Crișana, care se întindea până la Mureș, adică până la Arad, Aradul făcea parte din Banat, dar după noua împărțire teritorială a României, asta ține de județul Arad. Zona respectivă se numește „Țara Zarandului”, pentru că sunt munții Zarandului în zona aceea, chiar lângă satul Mădrigești sunt cele mai înalte vârfuri din munții Zarandului, dacă știți geografie.

E de știut. În ce an, dacă putem întreba?

11 aprilie 1950.

Mulți înainte.

Mersi.

Ați trăit într-un mediu religios?

Da, mm... atât bunicii, cât și părinții au fost creștini penticostali. În istoria bisericii, să zic, în satul unde m-am născut, bunicul meu a avut o contribuție, și anume, imediat după apariția bisericii penticostale în România, prin anii ’27, deci imediat după aceea, ’28, ’29, ’30, la el în casă se țineau adunările fraților penticostali, deci, să sintetizez, da, am copilărit într-un mediu religios creștin penticostal.

Cum a fost copilăria dumneavoastră?

Mmm..., frumoasă, acum e greu să îți aduci aminte de copilărie, cu atâția zeci de ani în urmă. A fost frumoasă! Ca și toți ceilalți copii din zonele respective de sat, poate, nu aveai foarte multe jucării construite la vremea aceea sau locuri de joacă amenajate și atunci, normal, copiii își amenajau ei locuri de joacă. Fie la marginea unei păduri a satului, un mic teren de sport sau pe malul apei. Vara opreau apa, ca să facă o scăldătoare, un bazin de înot, să-l numim. Iarna când îngheța aveai patinoarul asigurat pe râu, uneori bineînțeles că acolo se mai întâmplau și accidente, mai veneau acasă uzi, fiindcă se rupea gheața, săniuș. Plus cu părinții care te obligau, normal, să mergi împreună cu ei să îi ajuți la muncile agricole, fiind ocupația principală a locuitorilor, aceasta, agricultura.

Referitor la copilărie, încă din copilărie eu aveam câteva aptitudini tehnice, să le zic așa, mai deosebite. De exemplu, la mine în sat nu era curent electric, un singur om din sat avea aparat de radio și duminica toți se adunau acolo și ascultau Europa Liberă, unde se transmitea la ora unu, duminica, un program religios din Franța, de la radio Monte Carlo. Era un frate, Ieremia Codoroabă, care predica. Ei, încă din perioada asta a copilăriei am avut câteva aptitudini tehnice și de exemplu, împreună cu mai câțiva copii de la școală, construiam aparate de radio, am construit primul aparat cu galenă. Auzind taică-miu că se aude ceva gălăgie, muzică acolo, chema toți vecinii să le explice că uite, ăsta cântă. După

aceea am construit aparate de radio mai complicate. Aveam la școală un cerc de radio-amatori, când am ajuns la liceu, și asta m-a bucurat, că profesorul respectiv ne ajuta să ne dezvoltăm. Mă ocupam de fotografii, îmi preparam singur soluții din acelea pentru developat, acum nu se mai face așa ceva... și făceam fotografii de toate felurile. Pe urmă, contruiam modele de rachete, de exemplu. Am construit o rachetă, am avut și un incident, mi-a explodat. Eu am aici pe mână câteva urme și pe sprâncene și toate, mi-a explodat combustibilul, fabricându-l cu mîna mea, și multe altele, pe care nu le mai povestesc. Împreună cu câțiva colegi am fabricat și o bombă, pe vremea aceea a copilăriei, a liceului. Era simplu, un amestec de hidrogen și oxigen rezultat prin electroliza apei într-o damingeană mare de sticlă, înlocuind apa, am ajuns la amestecul ăsta și printr-un fitil i-am dat foc și a explodat foarte tare, pentru că amestecul dintre oxigen și hidrogen explodează foarte tare, și multe, multe altele. Astea s-au răsfrânt pe urmă și în activitatea mea didactică. Ăăăă..., când eram profesor, ca să ușurez înțelegerea completării cu electroni a straturilor și a substraturilor, am vut un model cu electronii atomului, în care apăsai pe un buton, de exemplu la sodiu, și se aprindeau becuri, câți protoni și neutroni sunt în nucleu și câți electroni, în ordinea completării lor cum se așezau pe straturi, de exemplu, și multe altele pe care le-am folosit în activitățile ulterioare. Am văzut că Dumnezeu mi-a dat așa o isteține să zic, într-un fel. Când lucram în industrie, într-un timp foarte scurt, de un an, un an și ceva, am avut o invenție acolo, am inventat un agent de luciu pentru băile de galvanizare. Ce înseamnă asta? Se nichelau diferite obiecte și din baia de nichelare, ca să iasă direct lucios, ca să nu se mai lustruiască mecanic prin șlefuire după aceea și cu periile și cu alte metode de lustruire mecanică, se elimină, deci o fază de lucru economică. Un agent de luciu prin care scoteai piesele direct lucioase din băile de galvanizare. Am primit și un premiu pentru asta. O să enumăr așa de-a lungul timpului mai multe preocuări de genul acesta. Cred că Dumnezeu dă o anumită strălucire așa, peste copiii lui. Pasajele acestea se refereau la copilărie, când neastâmpărul acesta științific și preocuparea pentru chimie, pentru fizică, pentru activitățile

astea practice s-au dezvoltat în câteva... jucării mai complicate - că una este să auzi cum din mâna ta iese sunet și poți să prinzi posturile de radio-amatori, cum era pe vremea aceea la modă. Erau grupuri de tineri care erau radio-amatori, să iei legătura cu oameni din alte țări, din America, din Australia, de peste tot ... era fascinant, cînd nu aveai voie să iei legătura cu nimeni și nu puteai să scrii, nu aveai voie să scrii scrisori.

Din moment ce ați trăit într-un mediu religios, cum vă amintiți perioada adolescenței și copilăriei, fiind creștin în perioada comunismului în România? Aveți ceva amintiri legate de acea perioadă?

Am multe amintiri, nu le-am scris, c-aș fi avut ca și Creangă „Amintiri din copilărie", dar ca și orice om și eu am amintiri. Bineînțeles că se cerea probabil și la școală același lucru peste tot și anume ca să fie îndoctrinați copiii. E adevărat că învățătorul meu nu făcea prea mult caz de educația ateistă, ca să o numesc așa, dar serbările de la școală trebuiau să aibă astfel de ținută. Fiind un învățător mai înțelept, desigur că băga și multe scenete din literatură, după scrierile lui Creangă de exemplu sau altele, chiar inventate de el. În ceea ce privește mediul școlar, eu am avut parte de un învățător chiar foarte bun, avea un scris frumos și atunci ca și orice alt copil la vârsta aceea, încercam să imităm scrisul învățătorului. Făcea de exemplu pe D mare într-un anumit fel, încercam și noi să îl facem și... desigur, învățătorul era un model, ca și profesorii de altfel de-a lungul timpului și îmi mai amintesc de mulți profesori care pentru mine au constituit modele...sau care erau un exemplu de urmat, modele într-un cuvânt.

Dumneavoastră ce studii aveți?

Studiile mele după terminarea școlii primare în comună și a gimnaziului, am urmat liceul, la...o parte l-am început la Liceul Teoretic se numea, din Gura Honți, apoi în ultimii doi ani de liceu am continuat la Arad, se numea Școala Medie numărul 3, era o școală mixtă româno-maghiară,

astăzi este liceul maghiar din Arad, pe strada Vâltorii, țin minte. Apoi am urmat studiile la Universitatea de Vest, Facultatea de Fizică-Chimie. Am reluat studiile, asta la scurtă durată, după aceea am mai reluat studiile încă o dată la lungă durată, deci am făcut două facultăți cu alte cuvinte, iar dupa Revoluție am urmat un Master în Nanomacrosisteme magnetizate la Universitatea de Vest și am avut și o cercetare doctorala tot în domeniul ăsta în nanotehnologie la Universitatea de Vest, Facultatea de Fizică-Chimie. Deci, înainte la studiile de bază universitare am două specializări, fizică și chimie, pe același picior de egalitate.

Dumneavoastră ca fost student al științelor exacte, cum percepeți ideea unui Dumnezeu, unei divinități pe care nu o putem percepe fizic?

Știința te ajută să îl cunoști pe Dumnezeu, există mai multe moduri de a-L cunoaște pe Dumnezeu. Niște oameni de știință, desigur Îl cunosc într-un anumit fel ăă...științele exacte de fapt studiază materiile, legile materiei și așa mai departe, legi care desigur au la baza lor... au la origine un autor, cineva care le-a lăsat așa cum vedem legile astea sociale sau juridice, așa sunt și legile din natură, așa le numim... numeam înainte natura cum se numește „creația", deci legile creației care sunt toate cele studiate de biologie, fizică, chimie, astronomie și așa mai departe. Au pe cineva la bază și acesta este un autor, autorul este Dumnezeu. Deci, științele făcute, cu cât le aprofundezi mai mult și îți dai seama de complexitatea creației, a materiei ce ne înconjoară și de legile care guvernează aceasta, îți dai seama de existența unui autor, iar autorul nu este nimeni altul decât Dumnezeu, care, așa cum îl descrie Biblia în prima carte, a făcut tot ceea ce se vede, le-a dat legi și a făcut niște rânduieli după care trebuie să trăim și cu cât te axezi mai mult în cunoașterea creației, cu atât mai mult trebuie să-L apreciezi pe Dumnezeu, să-L respecți și să-L asculți.

Foarte frumos. Când v-ați mutat la Timișoara?

Ăăă...în anul 1969 când am venit să susțin examenul de admitere la facultate, iar în anul 1972 m-am căsătorit și am rămas aici, deci, răspuns final 1969. Câți ani sunt de atunci? Sunt ceva.

Sunt, foarte mulți. Trebuie să menționăm că dumneavoastră sunteți creatorul primei școli creștine din România. Când v-a venit ideea aceasta, a unei școli creștine? Și cum au reacționat autoritățile?

O astfel de idee, trebuie să mărturisesc, mi-a venit chiar în timpul comunismului, pentru că terminând o facultate cu profil pedagogic, normal, am lucrat în învățământ, am lucrat și în industrie o perioadă în timpul comunismului , dar lucrând în învățământ timp de 20 de ani înainte, aproape 20 de ani, din 72' până în 89', este clar că am suportat toate rigorile acelei perioade, adică interdicțiile, inclusiv eu am avut multe probleme legate de serviciu în învățământ și ideea înființării unei școli creștine mi-a venit chiar în perioada comunismului. Dau un exemplu, eram tânăr, foarte tânăr, toți erau obligați să fie membrii ai UTC-ului (Uniunea Tineretului Comunist), obligatoriu îi făceau pe toți pionieri și deveneau membri ai organizației și după aceea îi făcea UTC-iști pe toți, nu scăpa nimeni. Cu o zi înainte de a împlini 28 de ani, pentru că puteai să fi UTC-ist până la 28 de ani, m-au exclus din UTC. Eram profesor la Liceaul Teoretic din Nădrag, din județul Timiș și au găsit o cale să mă excludă, pentru că eu mergeam la biserică, frecventam biserica și că împărtășesc o altă ideologie. Nu era prea plăcut în fața elevilor să-l excludă din UTC pe profesorul lor, care era o autoritate pentru ei, nu? Chiar elevii țineau la mine. Ei, pe urmă alte incidente de genul acesta, legate de frecventarea bisericii, pentru că una era să fii membru într-o biserică și să nu știe nimeni și mergeai, te ascundeai, mergeai și plăteai cotizația sau participai la slujbele bisericești, cum de exemplu eu eram cu domiciliul în Timișoara, eu puteam să vin aici, dar nu mergeam la biserică în Nădrag sau în satele din împrejur. Fiind un creștin practicant

și existau două categorii: una cu numele, care se botezau pe ascuns sau frecventau biserica pe ascuns sau din când în când, și alta era un creștin practicant. Eu eram unul din cea de a doua categorie, și atunci, dacă erai practicant aveai tot felul de probleme. Și am mai avut mai multe probleme din motivele acestea, fiind între anii 1974 și 1978 la Liceul din Nădrag profesor, de acolo mi s-a redus activitatea și m-au trimis în altă parte. Am venit la școala generală din Moșnița. La școala generală din Moșnița, după un an de zile, la fel, primarul a avut probleme cu mine, eu n-aș putea spune ca am avut cu el, și am mers profesor la Orțișoara, o școală, pentru 10 ani de zile. În toate aceste locuri am avut probleme de același gen, adică faptul că mergeam la biserică îi deranja și asta m-a întărătat și m-am gândit că dacă vreodată o să reușesc să mă dea afară din învățământ, am să țin o lecție de religie așa la întreaga clasă unde eram diriginte, și acest vis sau poate gând s-a împlinit după Revoluție. Când am început școala creștină și atunci am avut posibilitatea nu numai la o clasa de elevi, ci la o școală întreagă sau chiar la o țară întreagă, pentru că actualmente eu conduc comisia pentru învățământul preuniversitar din Departamentul de învățământ al cultului și am putut participa la punerea la punct a unor mulțimi de legi. Uitați, numai în ultimul an școlar sau un an și jumătate sunt 40 de activități, care sunt consemnate acum într-un raport care îl avem la departamentul de învățământ. Deci, Dumnezeu mi-a făcut harul ca la o țară întreagă să pot contribui la dezvoltarea învățământului creștin. Să revin la întrebare, ideea acesta s-a născut chiar în perioada aceea comunistă, când v-am zis, Dumnezeu mi-a pus în inimă ideea aceasta, iar când a venit comunismul, imediat în primele luni am început demersul pentru a începe o școală creștină, prima școală creștină din România, prima grădiniță creștină, tot atunci în 90' s-au pus bazele.

Cum au reacționat autoritățile când ați pus bazele unei școli creștine?

În perioada aceea, când umblam noi pentru obținerea aprobărilor legale

pentru începerea unei școli creștine în Româna, nu era o bază legală, adică o lege, cum există acum dacă vrei să înființezi o școală creștină, trebuie să urmezi pașii cutare, și cutare, și cutare. Deci, nu era o legislație, a trebuit să lămurim autoritățile din învățământ, mă refer la cei din Ministerul Învățământului, cei de la Inspectoratul Școlar și responsabili locali ai învățământului, să-i lămurim, pe urmă să determinăm apariția în lege a posibilității legale de a începe o școală creștină. Nu era un procedeu legat de organizare, de planurile cadrelor de discipline de învățământ, adică ce materii să se studieze, nimeni nu putea să îți explice „uite așa trebuie să fie o școală creștină". Toate astea au trebuit puse la punct și gândite și desigur că trebuiau și corectate, normal, neavând o experiență, nu faci lucrurile perfecte, tu le tot corectezi de fapt. Suntem datori toată viața să corectăm traseul nostru personal, la fel și acțiunile pe care le avem.

Care era atitudinea creștinilor față de regimul comunist? Cum vedeau creștinii comunismul? Cu frică, se ascundeau?

Am zis, erau două feluri de creștini, practicanți și ateii care erau cu numele, credeau pentru orice eventualitate. Desigur că au fost foarte mulți creștini care ca să scape de persecuțiile care erau atunci, pentru că nu se poate spune că nu erau persecuții. Persecuții care constau în scoaterea din rol de muncă ăăă...nu puteai să obții o funcție, normal, de conducere ăăă... o funcție de conducere pentru un pocăit era o problemă, pentru un creștin, să îi zic, practicant. Pe urmă anumite manifestări religioase, cum ar fi mersul în misiune era uneori pedepsit dacă mergeai și te prindea. Oameni au fost care au făcut chiar și închisoarea pentru așa zisa „Propagandă religioasă" în care, fie că mergeau în misiune sau distribuiau biblii, literatură creștină, astea se pedepseau urât de tot. Deci, viața unui creștin practicant și implicat nu era ușoară în comunism. Trebuia să-ți accepți situația aceasta, de exemplu: soția mea, pentru că dirija corul la biserica Elim, 16 ani a dirijat corul la o biserică

mare, numai coriști erau 200 și 80 de orchestranți, nu primea servici în învățământ și atunci ca să câștige experiența, mă refer la mine, paralel cu meseria de profesor am lucrat în diverse activități: zugrav vreo 15 ani, făceam sobe de teracotă, tâmplărie. Ce mai câștigam un salariu, pentru că dintr-un singur salariu ce însemna 285 de lei, trebuia să țin, să susțin 8 membri de familie, 5 copii, eu, soția plus soacra, care nici ea nu lucra, era pensionară pe caz de boală și nu era deloc ușor. Dar, ne-am împăcat cu gândul ăsta și cu... statutul acesta și trebuia să faci față și să te descurci.

Prin ce a trecut familia dumneavoastră, având în vedere că amândoi părinții au fost creștini, și ați lucrat în învățământ. Au avut de suferit și copiii? Mediul familial a avut de suferit din cauza religiei?

Eu da, soția mea la fel, normal că s-a resfrânt și asupra situației copiilor. Erau încă mici la revoluție. Am zis și dacă ar fi să repet, o dată că soția nu primea servici, pe mine m-au tot mutat dintr-un loc în altul, cu serviciul, anchete de toate felurile, asta desigur este o suferință. Pe urmă, țin minte că un domn care era atunci primsecretarul învățământului la județ, la județul Timiș mi-a zis: „Să nu te gândești vreodată că ai să ajungi în Timișoara profesor, pentru că asta este o pată neagră pentru corpul profesoral și faci de râs învățământul". Deci, erau tot felul de restricții. Pentru cei care erau, de exemplu în fabrici, erau anumite promovări periodice, la promovările astea periodice, desigur, dacă erai pocăit te punea tot la urmă. Se dădeau prime, prime înseamnă un premiu așa la 3 luni, la un an,pocăiții erau de regulă tăiați de la primele astea, trebuia să fie foarte bun meseriaș ca să beneficieze, în schimb, alții beneficiau, creștinii, pocăiții mai puțin. Erau tot felul de modalități de a-i înjosi plus amenințările permanente că vei fi dat afară din serviciu, că nu o să ai nici un viitor și așa mai departe, crea un stres, normal, zilnic, asupra fiecărui om.

Cum a fost viața în timpul comunismului și după comunism?

La ce te referi?

Viața creștinului în timpul comunismului și după, ca și comparație.

Vorbind cu mai mulți prieteni, frați și așa mai departe, ăăă...perioada comunismului a fost o perioadă când, totuși s-au înmulțit creștinii pocăiți, pentru că prigonirile acelea îi ambiționau pe unii să vină la biserică. În Timișoara cel puțin, era o viață de biserică bună, în ce sens: oamenii atunci nu aveau așa de multe ocupații, era obligatoriu ca fiecare să aibă un servici, dar era și un lucru bun că nu trebuia să îți cauți prea mult serviciu pentru că dacă te găsea pe stradă și nu aveai legitimație că lucrezi undeva, imediat îți făcea dosar penal și te judecau ca și parazit al societății și te băgau la închisoare. Acuma nu ar fi rău să-i prindă și acum pe stradă și să-i trimită la muncă. Deci obligatoriu trebuia să muncească toată lumea, dar și statul se îngrijea și îți oferea o locuință, nu prea erau oameni care să nu aibă locuință și statul le dădea locuință, mai ales dacă te căsătoreai, aveai familie și așa mai departe. Revenind la viața religioasă, fiind lumea ocupată cu serviciul, iar după aceea nu mai aveau grădină, nu mai aveau o altă afacere, pentru că nu puteai să ai și o altă afacere, oamenii aveau timp mai mult pentru biserică și erau nelipsiți de la biserică, bisericile erau pline. Chiar și atunci s-au înființat noi biserici și s-au înmulțit creștinii în perioada aceea. Prigoana îi făcea să fie mai uniți, mai strânși, mai aproape de Domnul, pe când acuma, laicizarea a devenit mult mai pronunțată, adică oamenii sunt prinși în tot felul de activități, împart timpul între biserică, căreia îi acordă mai puțin timp și o mulțime de alte activități, ba afaceri, ba distracție, ba mai multe activități de câștig, ba lucrează în cât mai multe părți să câștige cât mai mult. Este lumea mult mai materialistă decât era atuncea.

Sunt sigur că au existat momente în care având în vedere faptul că persecuția, regimul, oamenii, dumneavostră nu ați putut vedea o rezolvare fizică, pământească. Ne puteți da câteva exemple de momente în care efectiv ați văzut mâna lui Dumnezeu pusă în aplicare pe parcursul evoluției școlii și vieții de creștin?

Ooo, da, dar nu aș vrea să mă lungesc cu asta foarte mult, dar am o experiență bogată aici, inclusiv prin primele momente ale înființării școlii. Am mers la minister cu cerere pentru începerea liceului Logos și asta a durat o vară întreagă, era vorba acolo în minister „ nu le dăm drumul că vom scăpa învățământul din mână", ziceau cei din minister. Nici ei nu știau exact ce traseu va avea învățământul, mă refer la miniștrii de atunci, nu am să le spun numele lor, dar directorul pentru învățământul preuniversitar și așa mai departe. Deci, era o problemă și fiind în ministerul învățământului pe data de 13 septembrie, țin minte 1990, am primit scris pe cererea noastră „se aprobă organizarea și funcționarea în municipiul Timișoara a unui Seminar Liceal Evanghelic (pentru că așa se numea liceul atunci), începând cu anul școlar 1990-1991", și mai scria că „elevii vor veni prin transfer din alte școli" pentru că au pus tot felul de probleme. Una dintre probleme era și aceasta, a trecut perioada de admitere care era în iunie, nu mai puteți să organizați admiterea, deci lăsați pentru la anul și am mers cu ideea să luăm alți elevi prin transfer de la alte școli de unde susținuseră examenul de admitere și să se transfere, și așa a fost și scria că elevii vor veni prin transfer din alte licee unde s-a susținut examenul de admitere. Și cum spuneam, în data de 13 septembrie 1990 am aprimit acest aviz de la minister, aprobarea și în același timp am primit un telefon de la soția mea care mi-a zis: „Uite, avem de la cineva din București un plic (este o stradă..., cred ca Vișinului numărul 19 parcă țin minte, dacă nu greșesc), avem un plic din America". În plicul acela erau 1500 de dolari, erau banii cu care, imediat întors în Timișoara am putut să plătesc o parte din chiria pentru clădirea unde urma să înceapă liceul, iar în aceași zi, pot spune că am primit și aprobarea de la minister și banii din partea domnului, era un prieten

din America, o cunoștință mai veche, care a avut el îndemnul să trimită niște bani. Ei, dacă nu aveam banii ăștia să plătesc la întoarcere chiria, la acea chirie aveam mai mulți contracandidați, acești contracandidați care voiau să închirieze acea cladire, unul voia să înceapă o brutărie, altul să înceapă un restaurant și eram mai complicat să umblu după o clădire de școală ulterior. Dumnezeu a aprobat ambele. La fel s-a întâmplat după două săptămâni când, fac o paranteza, cunoscusem în Germania în anul 1990 în august la o Conferință Internațională a școlilor creștine, pe cineva din Elveția, Daniel Brecel era numele lui și l-am sunat și i-am spus, uite, am început o școală creștină fiindca îmi spusese că are ceva un mobilier școlar și a zis „ vă trimit mobilierul". Mobilierul școlar trimis de el în câteva zile a sosit aici, Daniel și cu un prieten de al lui, cu o mașină și cu o remorcă. Conținea: eu aveam 60 de elevi, adusese bănci pentru 62 de elevi, erau două clase, adusese două table, două catedre, două dulapuri. Am întrebat „Domnule, de unde știi câți elevi avem?" Și zice: „Nu am știut." Nu îi spusesem de fapt, și înseamnă că Dumnezeu a fost sub controlul tuturor acestor lucruri și El a pus pe inima acelui om să aducă exact mobilierul de care aveam noi nevoie. Lucruri de genul acesta s-au repetat mereu și mai târziu când am vrut să construim un dormitor și să relatez puțin. În anul următor, în 1991, eu eram atunci director adjunct la Liceul de Muzică, am organizat atunci o conferință internațională a școlilor creștine. A fost prima conferință a acestei asociații, ACSI se numește în România și în vara aceea, a anului 1991, era și o prietenă de a noastră din Elveția, Brigitte Maier se numește ea, era învățătoare de meserie și a vizitat școala, a făcut o donație pentru școală. Ea obișnuia să doneze, când făcea o donație, dădea cu portofel cu tot, și erau 285 de dolari. I-am spus că vrem să construim două dormitoare și a zis „eu am niște mobilier și am să vă trimit paturi", 24 de paturi, atâția elevi estimam noi că avem într-un internat modest. După două săptămâni, întoarsă în Elveția, mi-a scris o scrisoare, „îmi pare rău,nu vă mai pot trimite paturile, când m-am întors, paturile erau împachetate, au fost trimise undeva în Maramureș, tot în România, s-au ocupat alții de asta, nu mai pot să îți trimit." La scurtă vreme după aceea, o altă soră

din Elveția, Tomeller Lotter o chema, împreună cu soțul ei, veniseră cu ceva ajutoare și la Voiteni (a avut loc un cutremur) și era o după-masă ploioasă. Vine la mine, o cunoscusem dinainte, am întâlnit-o de câteva ori în România pentru că se ocupa de activități de binefacere. Mi-a zis „uite, descarc tot aici la tine", nu am știut despre ce este vorba. A zis „uite am venit acolo, nu am putut descărca, au sărit țiganii pe mașină, oamenii răi din sat" (și asta nu înseamnă că toți țiganii sunt oameni răi, dar așa s-a întâmplat atuncea) și zice „am încercat, poliția nu a făcut față și descarc tot la tine", ce credeți că era? Cum am mai spus-o de mai multe ori, erau 24 de paturi, 24 de pături, seturi de perini, cearșafuri, tacâmuri, linguri, furculițe, boluri pentru felul întâi, pentru supă, farfurii de felul doi, vesela de bucătărie, toată dotarea pentru un astfel de început de internat, și atunci i-am dat telefon surorii celeilalte, Brigitte Maier, și i-am spus, când mergi în Elveția spune „uite, că tu ai vorbit, cand doi oameni vorbesc, scrie în biblie că se scrie o carte de aducere aminte, tu ai vorbit, Dumnezeu a notat și prin tine Dumnezeu a trimis exact ce a zis tu, vă trimit 24 de paturi", și asta era o realitate pentru că asistând la descărcarea camionului în curte acolo, eu ce făceam, număram paturile. Nici nu mă gândeam să aducă paturi, dar am zis că dacă tot sunt paturi, hai să le numărăm și am povestit după aceea și ea a lăcrimat. La fel a făcut și această a doua soră Lotter, când a văzut că ea a fost folosită de Dumnezeu. Și întâmplările pot continua, au fost multe, multe și experiențele pe care le-am avut cu Dumnezeu în dezvoltarea școlii, care la un moment dat a ajuns să aibă 42 de clase și 1090 de elevi în decursul anilor, în toate aceste purtări de grijă am fost încurajați văzând că Dumnezeu este de fapt cel care deține controlul acestei activități sau proiect, care se numește școala sau Liceul Teologic Penticostal Logos Timișoara.

Ca și final, aveți ceva sfaturi pentru oamenii care au de suferit pe seama credinței lor?

Să se încreadă în Dumnezeu, să nu dispere pentru că Dumnezeu are un plan al Lui, o traiectorie personală pentru fiecare din noi și la vremea lui El lucrează și îi înalță pe toți, nu vorbesc neapărat despre mine, dar în timpul comunismului nu aveam prea mare treceri cu toate că mă respectau foarte mult colegii și oamenii respectă pe pocăiți, dacă sunt pocăiți cu adevărat, dar așa cum a venit o vreme când Dumnezeu îți crează un câmp de lucru, Dumnezeu aduce și un timp când ascultă rugăciunile și când își face planul Lui cum vrea El normal, că de multe ori am vrea ca El să lucreze cum vrem noi sau să facă cam ce vrem noi. Dumnezeu face cum vrea El și când vrea El și vine pentru fiecare om care se încrede în Dumnezeu, vine o zi când își va da seama că era exact în locul, în timpul și în planul lui Dumnezeu. Cu încredere în Dumnezeu, perseverență să nu se îndoiască nimeni din cei care așteaptă un răspuns de la Dumnezeu, căci Dumnezeu va lucra la vremea lui.

Mulțumim, mulțumim foarte mult!

Liceul Teologic Penticostal ”Logos”

Interviu realizat de:
Iasmina Flonta (I. F.)
Daniel Drumof (D. D.)

Profesor coordonator:
Aspazia Zîna Marincu

6.

Viața creștinului

Persoana intervievată: Șandor Kui (Ș. K.)

Rep.: *Subiectul despre care doresc să discutăm astăzi este: „Viața creștinului înainte și după Revoluția din 1989". L-am invitat pe Șandor Kui, presbiter în Biserica Casa Închinării din Timișoara.*

Domnule Sanyi Kui, ne puteți spune, vă rog, ce vârstă aveți?

Ș. K.: Da, sigur! Încă știu, am 61 de ani. Acum vreo două, trei săptămâni i-am împlinit.

Aveți copii?

Da, am și copii! Am șase băieți și două fete.

Sunt și ei în Biserică?

Da, sunt în Biserică, sunt bucuros să spun că fiecare e implicat în slujire, sunt obișnuiți să slujească, au inimă de slujitori.

De câți ani îl urmați pe Domnul ?

Din '76! În 1976 are loc convertirea mea, atunci l-am găsit pe Dumnezeu.

Povestiți-mi o experiență cu Dumnezeu care v-a marcat.

Atunci aș începe cu începutul, pentru că așa mi-a marcat viata și m-a direcționat să ajung unde sunt acum. Era în 1976, când am purtat o discuții cu un domn bătrân, ce mi-a vorbit despre încrederea în Dumnezeu, despre ce înseamnă să-ți predai viața Lui Dumnezeu, despre faptul că ne naștem în păcat… Toate astea au lăsat asupra mea o amprentă foarte mare și mi-am adus aminte de prostioarele pe care le-am făcut în copilărie sau adolescență și m-au îngreunat. Tot de la el

am aflat că dacă omul își mărturisește păcatele, atunci există cineva, persoana Domnului Isus Hristos, care îl iartă și îl eliberează de trecut și îi dă un viitor. Ei, la mine s-a întâmplat aici în zona unde stau, circula tramvaiul 7, pe vremea aceea nu erau încă blocuri. Era multă verdeață, stufăriș, reţin că veneam de la el spre casă și m-am oprit la un moment dat într-un spațiu verde și am început să mă gândesc la viaţa mea și nu știam dacă trebuie să mărturisesc cuiva păcatele, eram conștient de faptul că dacă eu vorbesc cu Dumnezeu, El mă aude și am început să îmi mărturisesc păcatele, încât și emoţional am fost afectat, de-a dreptul am plâns cu lacrimi multe, părându-mi rău de tot ce am gândit eu că am făcut rău până la vremea aceea. Asta m-a marcat, pentru că în urma acestei mărturisiri, inexplicabil, m-am simţit total un alt om. Asta a fost ceva ce a fost un început și pe urmă pe parcursul vieții sunt foarte multe experiențe pe care le-am trăit cu Dumnezeu.

Cum era viața creștinului înainte de Revoluția din 1989?

Ce să zic, era o chestie foarte interesantă! Nu tind să vorbesc așa, la general, poate mă uit la ceea ce eu am trăit. Cred că se putea trăi experiența cu Dumnezeu, deci puteam să trăiesc și să am o relație cu Dumnezeu, chiar dacă în ţara noastră comuniștii făceau propagandă anti-credință. A fost într-un fel dificil, într-un fel provocator, experiența mea mi-a lăsat amintiri plăcute, în sensul că am apucat să citesc niște cărți care consolidau credința mea în Dumnezeu, Biblia are totuși dreptate, graiul proorocilor și alte cărți, cele mai multe în limba maghiară, pentru că, la fel ca lectura creștină, alea se traduceau mai repede și asta m-a ajutat să-mi îmbogățesc cunoștințele în domeniu și ca atare dialogul meu cu colegii mei se termina întotdeauna undeva în invidia lor, ca : "păi ce, mă, tu le știi, ce tot tu ai ultimul cuvânt!". N-am avut așa treabă cu autoritățile să fiu amendat. O pățanie de-a mea a fost prin '85-'86, când mă întorceam dintr-o delegație, eram în aeroportul Băneasa și mi-am pierdut un bagaj, dar fără să îmi dau

seama, și la un moment dat, se anunță la difuzor că s-a găsit un bagaj "așa, așa", posesorul să vină să-l ia de la informații. S-a anunțat odată, de două ori, eu nimic. Deodată mi-am dat seama că îmi lipsește un bagaj și mă duc la informații să spun "Domnule, uite sunt posesorul acelui bagaj descris de dvs." Imediat au apărut și niște milițieni pe acolo și : " Domnule, ce aveți in bagaj?", " Păi ce să am, haine și mă rog… Am fost o perioadă lungă în delegație.", " Ia deschide bagajul!". Bineînțeles că ei mi-au deschis bagajul deja și au văzut că deasupra hainelor, chiar sus, era o Biblie și atunci când am desfăcut, " Uitați! Ce e asta?", "Păi, Biblie!" și atunci mi-au zis " Păi, domnule, știi că nu ai voie cu asta, că asta nu e editată, nu e tipărită aici în România?", eu am zis "Păi, eu nu știu, domnule.", "De unde o ai", au continuat cu întrebările, iar eu am spus: "Domnule, eu am primit-o cadou de la cineva care chiar a plecat în America" și pe coperta Bibliei au văzut o dedicație pe care a scris-o persoana care mi-a dăruit Biblia și cu asta am scăpat "ieftin", deci nu am avut alte probleme, să fiu amenințat…, am relaționat cu ei bine.

Considerați că Revoluția a adus o schimbare în viața creștinilor?

Da, da, categoric Da! În ceea ce privește libertatea de exprimare, ceea ce fac acum nu am putut să fac atunci. Modalitatea de a-mi împărtăși credința cu alții era alta atunci, acum nu mai am îngrădirile care le-am avut în perioada aceea, deci în privința asta e un mare câștig... posibilități, libertate. În principal asta e.

Ce anume s-a schimbat după Revoluție?

Păi uite, un exemplu ar fi următorul: înainte de Revoluție am fost într-un cerc de oameni, mai primeam niște lectură creștină, primeam cărți de cântări, primeam Biblii și alea le distribuiam. Categoric alea nu puteai să le distribui cum le distribui acum. Eu trăgându-mă din zona Sălajului, mergeam în vacanță și atunci aveam o valiză sau două

unde erau lecturi, unde erau materiale pe care eu le duceam, pentru că zona aia era mai săracă în privința asta și mergeam cu multă teamă. Oricând puteam fi oprit și luat la "bani mărunți", că ce am în bagajele alea că se vedea cum le căram sunt grele și atunci mă înfundau, ceea ce nu e acum. Acum sunt librării creștine unde mergi, te uiți, găsești toate acareturile, până și rebus creștin, reviste, pot să cumpăr și pot să îmi aleg, eu decid ce vreau, ce nu vreau. Asta pot să spun că e schimbare. Referitor la chestiunile mai negative este că ceea ce am trăit nu numai eu, ci și alții, pe vremea comuniștilor, atunci trebuia să îți trăiești credința și viața de încredere în Dumnezeu mult mai intens decât acum. Acum fiind libertatea asta este riscul ca încrederea în Dumnezeu să fie mult mai diluată.

Considerați că persecuția îi făcea pe oameni să fie mult mai înflăcărați după Dumnezeu? Se spune că atunci când vocea creștinilor „deranjează", atunci apare persecuția.

Da, da, cred că pentru mine și cei din cercul meu a fost un efect bun pentru că noi știam care este menirea noastră, să răspândim lumina Lui Dumnezeu, să vorbim despre Dumnezeu și atunci căutăm niște metode de la om la om, nu neapărat niște chestiuni publice, stadion și eu știu ce..., chiar dacă erau și biserici mari, dar eram entuziasmați. Deci, îmi aduc aminte de o întâmplare când într-un cerc mai restrâns au venit și niște oameni care nu erau familiarizați cu viața autentică de trăire cu Dumnezeu și s-au „predat" Domnului Isus și au acceptat să fie botezați. Era într-o perioadă de iarnă și nu erau condițiile care sunt acum. Știi, în zona Freidorfului era un lac. Bineînțeles, un lac înghețat. S-a spart gheața, s-a oficiat botezul și au rămas bine mersi sănătoși și în interior și în exterior.

Ce beneficii ne oferă libertatea religioasă de astăzi?

Ce beneficii ne oferă?! Păi să zicem, dacă ai inima axată spre a-L arăta pe Hristos oamenilor este mult mai comod, mult mai lejer, nu trebuie atâtea sacrificii cum s-au făcut înainte de 1989. Acum ai mai multe pârghii la îndemână, ai mass media dacă vrei să o folosești, dacă vrei să pui afișe le pui, acum e și Alfa &Omega Tv. E total altceva!

Aveți un sfat pentru tinerii credincioși de azi?

Păi, în primul rând, i-aș sfătui să se încreadă în Dumnezeu. Asta nu datorită unor sugestii date de către părinți, nu în urma a ceea ce au auzit la biserică, ci pentru nevoia lor, pentru împlinirea nevoilor lor. În Dumnezeu pot găsi acea *persoan*ă care le împlinește nevoile și aș vrea asta să meargă într-o linie pozitivă, adică în sensul că Dumnezeu face ca toate lucrurile împreună să lucreze spre binele nostru, inclusiv lucrurile pe care noi nu le înțelegem sau pe care le considerăm că nu sunt adecvate nouă sau că nu ni le-am dorit. Acceptându-le în viața noastră, ele vor aduce un beneficiu, chiar dacă acum nu se vede, peste o zi, peste două, peste un an, peste zece ani, acel beneficiu se va vedea. Este ca sămânța semănată, care își are procesul ei până când dă roadă. De exemplu, la mine în familie, de mai multe ori am experimentat că încrederea în Dumnezeu a fost răsplătită peste așteptările mele. Fiind o familie mai numeroasă, am fost nevoit să lucrez numai eu singur, hotărârea noastră a fost ca după ce al treilea copil s-a născut, decât să mergem amândoi la lucru și să dăm copiii la grădiniță să ni-i crească comuniștii, mai bine renunţă unul la lucru, rămânem cu un singur salar, ne încredem în Dumnezeu, dar creștem copiii noștri în spiritul de a se încrede în Dumnezeu. Și mă bucur să pot constata că lucrul asta a adus roadă și că, într-adevăr, copiii, mari fiind, n-au fost obligaţi de noi, nu a fost nevoie, de exemplu, la nici unul când a fost mare: "Măi, tu te-ai gândit, nu ai vrea și tu să te botezi, să te pocăiești și tu. Nu ar fi cazul?". Nu a fost necesar pentru nici unul să spunem așa ceva și noi am fost uimiți plăcut când ei au venit să spună că se organizează un

botez și doresc să fie botezați. Referitor la experiența mea de încredere în Dumnezeu, cele mai multe lucruri poate s-au întamplat în vremea comunistă când aveam diferite nevoi, nu ne plângeam la nimeni, dar nu odată s-a întâmplat, când au venit oameni cunoscuți și ne-au adus provizii exact când nu era. Perioada aia când carnea se dădea pe rație sau când mergeai să cumperi era coadă și uneori bătaie. Era cineva care într-adevar ne cunoștea și lucra la Comtim și el primea o porție de acolo, și zice :"Uite, Dumnezeu mi-a vorbit mie să vin și să vă dau porția mea de carne vouă". Nu o dată s-a întâmplat asta și se întâmpla să fie exact când noi nu mai aveam. Asta era chestia interesantă. Vreau să îți povestesc o întâmplare ce s-a întâmplat cu unul dintre băieții noștri, cu Johny. Era până în șase luni și fata noastră mai mare îl ținea în brațe și a auzit soneria de la ușa sunând și a vrut să iasă să vadă, să poftească musafirul înauntru. În acel moment, copilul s-a împins cu piciorul în ea și a căzut pe parchet exact cu capul în jos. A început să plângă foarte tare, soția mea și-a dat seama după plâns că este ceva problemă și când a venit, plângea și fata, plângea și el și dintr-o dată capul lui s-a făcut mare, s-a umflat foarte tare. Eu am venit de la servici acasă și am văzut în ce hal arăta și urma să sunăm sau să mergem la urgențe să vedem. Atunci, nu a fost o voce auzibilă, ci așa în mintea mea răsuna ca să ne rugăm noi lui Dumnezeu pentru că Dumnezeu îl va vindeca. Și așa am și făcut. După puțină ezitare, împreună cu soția și cu cine mai era pe acasă ne-am rugat ca Dumnezeu să îl vindece, dar nu s-a întâmplat nimic și atunci eu am început să am îndoieli și au început să apară niște voci în mintea mea care îmi spuneau : "O să fii responsabil pentru copilul tău că nu te duci acum cu el la medic, că cine știe ce cheag o să aibă pe creier și o să îi afecteze viața" și atunci nu mai știam ce să fac și cum să fac. Mă luptam cu gândul că vocea auzită de mine era vocea Lui Dumnezeu și că mă pot încrede în Dumnezeu, mă pot baza pe Dumnezeu și nu vor fi sechele. Și fără să spun soției nimic, m-am rugat dimineața când am plecat la servici și am zis așa: "Doamne, dacă tu chiar mi-ai vorbit mie și copilul ăsta l-ai vindeca, atunci până când vin de la servici capul lui să aibă dimensiune normală, să fie dovada că

l-ai vindecat." Soţia mea nu a auzit rugăciunea mea, s-a rugat aceeași rugăciune și a cerut de la Dumnezeu ca exact, termenul ăsta, până vin eu de la servici capul lui Johny să fie complet vindecat. Când am venit, am constatat că dimensiunile capului lui erau dimensiunile unui copil normal și de atunci a trecut mult timp și el e perfect sănătos. Revin la ideea că tinerii să se încreadă în Dumnezeu și să caute să aibă o experiență personală, o trăire personală cu Dumnezeu. De fapt, aș zice să aibă o relație cu Dumnezeu care sigur are un început și pe urmă, pe zi ce trece, uite și la 61 de ani, relația cu Dumnezeu se poate dezvolta și pot să spun cu încântare că mi-e drag de Dumnezeu mult mai mult decât mi-a fost la 20 de ani, la 30 de ani. Dumnezeu mi s-a revelat poate total altfel, m-a făcut să îl îndrăgesc și m-a făcut să mă gândesc că mi-aș dori să mă asemăn cu El tot mai mult în comportament. Deci să fiu exact cum trebuie pentru El. Pentru mine asta e o adevărată încântare.

Vă mulţumesc pentru timpul acordat și pentru sfaturile și încurajările date.

Colegiul Economic „F. S. NITTI" Timișoara

Interviu realizat de:
Bianca Andrușca (B. A.)
Camelia Onesim (C. O.)

Profesor coordonator:
Desanca Bugarschi
Milivoi Bugarschi

7.

Deportările din Bărăgan

Persoana intervievată: Prof. Ivan Mircov (I. M.)

I. M.: Să vă întreb, așa… Cu ce scop faceți treaba aceasta? Pentru?

C. O.: *Pentru a afla informații legate de timpul care a trecut. Spre exemplu, noi am dori să aflăm despre deportările în Bărăgan.*

În cadrul școlii?

Da, un proiect.

.....

Bună ziua!

Bună ziua!

Cum vă numiți?

Ivan Mircov.

Din ce localitate sunteți?

Din localitatea Diniaș, comuna Peciu Nou, la 20 km de Timișoara.

De ce religie sunteți?

Ortodoxă.

De ce naționalitate sunteți?

Sârbă (zâmbet).

Câți ani aveți?

73 împliniți.

Mulți înainte!

Cum de sunteți în România?

Cum? Aici m-am născut, aici sunt strămoșii mei… Strămoșii mei sunt de secole aici, din secolul 7-8.

Dacă ați fi fost pus în situația să alegeți între Serbia și România, ce ați fi ales?

România, și tot aici, în partea aceasta a Banatului, deoarece sunt legat și foarte atașat de localitatea în care m-am născut, cu toate că părinții mei au murit de mulți ani. Țin casa părintească, e într-o stare relativ bună și casa nu va fi de vânzare pe timpul vieții mele, deoarece în localitatea respectivă sunt părinții părinților mei și a bunicilor mei, așa că de aici, din zona aceasta, nu plec.

Țineți mult la istoria trecutului?

Țin foarte mult!

E foarte bine… Și… Cu ce vă ocupați în prezent?

Sunt în conducerea Asociației foștilor deportați în Bărăgan, sunt printre primii care au pus bazele acestei asociații în anul 1990... Dar... Sunt pensionar… Merg (face o pauză)… Pe lângă calitatea de pensionar, cam din ’90, am primit pământ, împreună cu tatăl meu și am început o mică afacere cu pământul. Am primit 20 ha, am cumpărat utilaje agricole,

tractor și toate uneltele necesare. Așa am devenit un mic fermier, am lucrat pe tractor timp de 25 de ani, până anul trecut…Ee, acum (face o pauză)… mai mult administrez. Dar ne-am mărit suprafața de pământ și acum mai mult o administrez, pentru că am avut probleme medicale și, la sugestia medicului, nu mă mai urc pe tractor .

Și acum ce vă place să faceți?

Acum (face o pauză)… Zilnic mă veți găsi la porumbei în centrul orașului, acolo, ''la ceas", unde ne întâlnim noi, pensionarii iubitori de sport… O oră și jumătate - două ore, zilnic, când sunt condiții prielnice, sunt acolo ... (o scurtă pauză, răzând) Da, da … Altfel…, în rest, acasă, la televizor și la calculator, unde citesc informații , în general presa…

Noile știri …

Da, noile știri, acum citesc o carte…, pentru că lumea este dezinformată și manipulată. A apărut o carte, mi-a sugerat-o un prieten, numită "Tratat de dezinformare" de Vladimir Bolotkin, un rus. Trăiește în Franța. El prezintă tehnica de manipulare, cum a fost mințită omenirea, de la Calul troian, până la internet.

Din câte am înțeles, dumneavoastră ați făcut parte din cei care au fost deportați în Bărăgan...

Am fost deportat în Bărăgan, familia mea a fost deportată în Bărăgan. Când a avut loc aceasta deportare, în 18 iunie 1951, aveam 8 ani, am terminat clasa I aici. Familia mea a fost alcătuită din șase persoane: tata, mama, sora, care era cu 3 ani mai mare ca mine, bunica, bunicul și eu.

Cum s-a ajuns la această deportare?

Deportarea aceasta a fost un fenomen foarte complex și cauzele sunt multiple, putem spune așa, de ordin politico-militar și economic, ca să înțelegeți mai bine... În timpul războiului, trupele sovietice, în drumul lor spre Berlin, au ocupat și țara noastră. După război, Europa a fost împărțită în două zone de influență: americană și zona de influență a Uniunii Sovietice. România a fost în zona de influență a Uniunii Sovietice. Pentru că Iugoslavia, stat vecin, nu a intrat în horă cu statele socialiste conduse de Uniunea Sovietică, s-a crezut că, în cazul unui război, populația mai înstărită, numită „chiaburi", care s-a opus sistemului comunist, va trece de partea Iugoslaviei. Ei au fost cei care s-au opus colectivizării țării. Știți ce e colectivizarea? În Uniunea Sovietică, după Marea Revoluție din octombrie, Lenin și, ulterior, Stalin au desființat proprietatea privată și toate pământurile și fabricile au trecut în mâna statului. Acest fenomen s-a întâmplat peste tot unde erau trupele sovietice. Și aici comuniștii au făcut aceeași treabă, iar ca să poți trasforma proprietatea privată în proprietate colectivă trebuie luate niște măsuri drastice. Cine ar fi fost în stare să renunțe la toată averea lui, să o dea statului?

Nimeni.

Asta s-a putut face cu forța, de exemplu, s-a întâmplat să vină cineva pe la miezul nopții, la orele 2-3 și să vă spună: „Domne, în două oare ce puteți pune în căruță, puneți și părăsiți localitatea!". Așa s-a întâmplat treaba asta. Peste noapte a venit jandarmul, securistul, un soldat și ți-a dat ordin.

Un alt aspect, de ce o anumită populație care s-a opus colectivizării țării a fost deportată? și de ce în Bărăgan? În Bărăgan, spre deosebire de Banat, au fost proprietăți mari, au fost așa-numiții moșieri, care au fost dezmoșteniți datorită reformei agrare. Statul a preluat acest pământ pe care nu mai avea cine să-l lucreze. Trebuie să vă spun, cu regret, că țăranii de acolo erau nepricepuți, pe lângă faptul că erau

leneși, erau și foarte înapoiați. La ei porcul era legat, n-avea cocină și câinii erau în libertate. La noi, aici în Banat, agricultura era avansată, față de Danemarca, Olanda, era superioară acestor țări, acum 70 de ani. Pământul care a fost luat de la moșieri trebuia lucrat și atunci pe cine era să aduci pentru a lucra acest pământ?! Guvernanții știau că în Banat erau oameni harnici și pricepuți și atunci s-au gândit să-i aducă pentru a avea forța de muncă pricepută și a pune în valoare potențialul agricol deosebit al Bărăganului, pentru că este unul dintre cele mai roditoare terenuri agricole din Europa.

Au fost persoane care au avut curajul de a se opune?

Când au văzut pistolul și pușca, cine a mai avut curajul!?

Deci, au fost obligați...

Da. Eu țin minte că a fost chiar a doua zi de Rusalii, dimineața, la ora 3, era o debandadă totală, țipete! Ce puteai strânge în 2 ore într-o căruță? Și trebuia să părăsim locuința, și încotro... către gară, cea mai apropiată era la Peciul Nou. Țin minte și acum, scena asta n-o s-o uit niciodată, bunicul înainte să plece, a sărutat poarta și, în genunchi, a sărutat și mormântul. În 1948 au făcut casa mare. Au rupt și actele casei.

După plecarea dumneavoastră, ce s-a întamplat cu casa?

Ideea era să se facă colectivele, tocmai de aceea au fost luate de comuniști, au rămas vacile, oile, grâul tot a rămas. S-a dorit să se facă colectivul, ceea ce însemna să fie al tuturor. Și cine să conducă treaba asta, aceasta avere adunată de la cei care au avut? A fost pus cel mai puturos. Dacă te conduce unul care nu e în stare să se conducă pe el însuși, familia, cum să conducă o comunitate?!

Și a fost greu în Bărăgan?

Greu? Ce greu? Omul este cel mai rezistent animal. Am fost duși la gară, la Peciul Nou, unde am așteptat mult timp. Trebuie să vă spun că au fost deportați 40 de mii de familii, oamenii din 202 localități, de la granița cu Iugoslavia pe o fâșie de 30 km , adică de la Dunăre până la Mureș. Din satul nostru au fost luate 47 de familii și au fost înființate în Bărăgan 18 localități. Ne-au dus la Peciul Nou pe un teren viran, treaba a fost atât de bine organizată, încât toată lumea a fost surprinsă. S-a văzut cu o zi înainte când au început să aducă vagoane pentru oameni. Nu au avut loc să plece toți odată. Am stat trei zile pe izlazul Peciului Nou și am așteptat să vină un vagon, unde ne-au urcat cu tot cu animale, cu tot cu căruță. Până am ajuns la destinație, au murit animalele din cauza căldurii foarte mari. După trei zile am ajuns într-o localitate, Cioara Doicești se numea, acolo a fost debarcarea. De acolo, 40 km până la localitatea Stăncuța Nouă. Au fost deportați români, sârbi, germani, maghiari, în special bucovineni și basarabeni care fugiseră de ruși în 1940, atunci când am pierdut noi Basarabia și Bucovina, și s-au refugiat aici, în Banat. Ei erau considerați ca dușmani ai comunismului. Spre exemplu, bunicii lui Becali au fost deportați din Săcălaz în '56 în Bărăgan. Am fost "aruncați", cum am spus, pe moșiile unor moșieri, jumătate de sat a fost în porumb și jumătate în cartofi, adică puneau un țăruș și se știa - de aici până aici e al tău și de aici până aici e al meu. În porumb s-a trasat strada și scria la fiecare numele capului de famile.

Și cum s-au descurcat oamenii acolo?

Problema mare era a apei, până la Dunăre erau 3-4 km. Săpai la 20-30 de centimetri, era apă, dar era așa de amară, de nici câinii nu au băut-o, trebuia să mergem după apă pe o distanță de 6-7 km. Dar, în ce s-o aduci? Aduceau apă cu cisterne. Armata. Eram veniți cu căruța, unde era un dulap, iar de dormit, dormeam sub căruță, unde altundeva?! Oamenii au început să facă bordeie, ca să se apere de căldura aia de acolo. În Bărăgan

erau căldurile foarte mari. După un timp, ne-au spus că trebuie să ne facem case, statul a trimis geamuri și uși. Omul fiind foarte inventiv, au început să facă case din pământ bătut, puneau scânduri, paie și, cu maiul, azi la unul, mâine la altul… așa s-au ajutat unul pe altul.

Și nu a fost greu să construiască o casă în așa scurt timp?

Toate casele erau în timpul lui Ceaușescu de același tip. Pentru o familie formată din două persoane, casa avea o cameră și bucătărie, pentru o familie mai mare, cum eram noi, două camere și bucătărie. Casele erau acoperite cu stuf. Lumea credea că e o glumă, că se vor întoarce acasă, că e doar o încercare.

Dar cât ați stat acolo?

Am stat patru ani și jumătate, adică am plecat în 18 iunie și am venit după Crăciun, în anul 1955. Iarna a fost mai greu, iarba cu boabe mirosea, ieșeau plantele din zid. Iernile erau cumplite. Mai ales iarna lui 1953, toată zăpada din împrejur se aduna în jurul casei. Casele acoperite, troiene peste case, cei care au reușit să iasă din casă au săpat și i-au scos și pe restul vecinilor.

A fost greu...

Problema a fost încălzirea. Ne încălzeam cu ciulinii. Ciulinii sunt niște ierburi foarte mari care toamna se usucă.

Și cu ce se ocupau oamenii acolo?

Statul a înființat IAS-ul fermelor, era orezărie, lumea mergea să lucreze la stat.

La schimb, ce vă oferea?

Se plătea, dar era și cantina, că nu aveai unde să mănânci, dacă nu... Și eu am lucrat pe atunci, tocmai de aceea am reumatism.

Toatele satele nou înființate aveau numele satului vechi la care era adăugat nou, era Stăncuța nouă. Am mai lucrat și la irigații în hală, unde se făcea legumicultura și erau stăvilare de lemn. Noi stăteam acolo și primeam un semn pentru a ridica stăvilarul.

Cum v-au lăsat să vă întoarceți acasă?

A venit un ordin în decembrie să fim eliberați, a fost greu...

Și acolo au mai rămas oameni?

Doar basarabenii și bucovinenii, dar li s-a ridicat domiciliul obligatoriu. Noi, când am ajuns acasă, de Crăciunul sârbesc, în 7 ianuarie, am găsit în casa noastră IAS-ul. Nu au dorit să ne returneze casa, deși în decret scria clar: casele se vor înapoia oamenilor.

Cu localitățile de acolo ce s-a întâmplat?

Au căzut una câte una. Eu, ca stundent, am fost să vizitez localitățile, pentru a aduce diplomele surorii mele, care a terminat școala acolo. După câțiva ani, au rămas doar câteva case acolo. Există o singură localitate lângă Slobozia.

Dumneavoastră ce părere aveți despre ce s-a întâmplat?

Sper să nu se întâmple niciodată nicăieri, a fost foarte greu. Tragedia a fost mai mare când ne-am întors. Tuturor le-a fost ciudă că am rezistat și

am reușit să ne întoarcem întregi.

Vă mulțumim foarte mult că ne-ați permis să vă luăm interviul. Vă dorim toate cele bune!

Cu mare drag! La revedere, fetelor!

La revedere!

Colegiul Economic „F. S. NITTI” Timișoara

Interviu realizat de:
Lucian Sarca
Marius Antal

Profesor coordonator:
Desanca Bugarschi
Milivoi Bugarschi

8.

CONSECINȚELE DEPORTĂRII ÎN BĂRĂGAN

Persoana intervievată: Țvetco Mihailov (Ț. M.)

Ț.M.: Mă numesc Mihailov Țvetco, la vârsta de 4 ani am fost deportat în Bărăgan împreună cu mama și sora mea de doar un an și 2 luni, iar tatăl meu a fost deținut politic.

L. S.: *Cum a început totul?*

Practic au fost și factori internaționali și factori locali. Printre factorii internaționali a fost conflictul dintre Tito și Stalin, care s-a declanșat în vara anului 1948 și de acolo s-a pornit cu ideea de a se introduce un coridor de securitate față de Iugoslavia pe o adâncime de 25 de kilometrii, de unde s-au selectat cei care urmau să fie deportați în Bărăgan. Iar factorul intern a fost determinat de decizia de a retrage toate bunurile bănești pentru a le investi în ceea ce urma să devină baza economică pentru noile gospodării colective. Totul a fost premeditat, această acțiune de deportare, care s-a întâmplat în noaptea de 17-18 iunie, de Sfintele Rusalii. În a doua zi de Rusalii, în 1951, comuniștii au ales momentul propice pentru o asemenea acțiune mârșavă și criminală, pentru că era sărbătoare creștinească, toată lumea se bucura, era vară, toți oamenii erau în casele lor cu familia, iar noaptea, din senin, a pornit totul. În jur de 20.000 de soldați înarmați ca de război, grăniceri, miliție și securitate au intrat în case după miezul nopții și-au somat oamenii ca, în decurs de 2-3 ore, să adune tot ce au nevoie și să se prezinte lângă căile ferate.

În momentul deportării, ce ați putut lua cu dumneavoastră și ce ați lăsat în urmă?

Am putut lua ceea ce încăpea într-o căruță: un dulap, un pat, o masă, lenjerie, scaune și ceva de mâncare. În urmă am lăsat casa cu tot ce era în ea și 5 hectare de pământ, deținute de tatăl meu.

Vă aduceți aminte cât de greu și de lung a fost drumul până în zona Bărăganului?

Da..., îmi amintesc, îmi amintesc că eram toți îmbarcați în vagoane de marfă și, țin minte, în fiecare vagon era câte un soldat, că am fost escortați de armată. Vreau să vă povestesc un episod care mi-a rămas în minte. Noi călătoream mai mult noaptea, pentru că era necesar să fim feriți de ochii lumii, iar mama mea a făcut într-o zi mâncare pe o lampă de petrol, cum era la vremea respectivă. Din cauza faptului că noi eram mai mereu trași pe linii secundare, la o zdruncinătură, toata mâncarea din oala aceea s-a vărsat, iar mama, știind în ce situație ne aflam, a început să se vaite și să blesteme soarta. Îmi amintesc cuvintele ei și acum : „ noi, adulții, poate am greșit cu ceva și meritățm să fim pedepsiți, poate, dar copiii ăștia, cu ce au greșit? ".

Cum ați rezistat pe perioada deportării?

Perioada deportării a fost foarte grea, mai ales primul an, deoarece noi am fost aruncați în plin câmp, la 2 kilometri de vechile localități băștinașe, de acolo unde am găsit un țăruș - locul viitoarei case, respectiv al viitorului sat. Eram înconjurați de armată, soarele ardea, nu aveam apă, toată lumea se jelea, era o priveliște groaznică. Țin minte că am stat lângă o căpiță unde ne-am culcat, iar mama mea a căutat în dulap pentru mine și sora mea o pătură cu care să ne acoperim pentru a ne feri de soare.

Cum ați fost categorisiți?

Sintagma care ni s-a pus a fost aceea de „dușmani ai poporului", de aceea chiar și băștinașii din zona de deportare au fost instruiți să creadă faptul că noi eram niște oameni răi. Cu timpul au realizat că eram niște oameni normali, deschiși și astfel am început să colaborăm,

ei ajungând să învețe foarte mult de la bănățeni.

În momentul în care părinții dumneavoastră v-au explicat ceea ce s-a întâmplat, cum ați perceput?

Această percepție a mea s-a realizat în timp. N-am înțeles ce ni s-a întâmplat, deportarea și anii petrecuți acolo, deoarece părinții nu au avut voie să ne povestească ceea ce s-a întâmplat. Însă, cu timpul, ne-am maturizat și am descoperit singuri.

Ce ați găsit în momentul întoarcerii în locurile natale?

Locurile părăsite de noi au fost devastate, casele distruse, averea furată, cu alte cuvinte, am fost nevoiți să ne refacem viața complet, să ne punem încet-încet lucrurile la locul lor. Eu personal am început școala, nu am avut voie să fac liceul, deoarece aveam consemnat în dosarul meu faptul că fusesem deportat în Bărăgan. Tatăl meu fusese deținut politic și faptul că eram considerați „dușmani ai poporului" nu ne-a permis să primim educație, așa că am fost nevoit să merg la o școală profesională.

Tatăl dumneavoastră a fost deținut politic, a stat în închisoare pe toată perioada deportării?

Da, el a fost condamnat 8 ani de zile, a fost arestat în 1950 și a fost eliberat deodată cu noi.

Cum ați fost privit de oameni în momentul întoarcerii?

Unii oameni ne priveau cu simpatie, alții cu antipatie, spunând că mai bine rămâneam acolo. Dar, cu toate acestea, ne-am integrat în societate fără probleme.

Cariera dumneavoastră a fost afectată din pricina deportării?

Desigur, după cum am spus, nu am putut urma liceul, am făcut școala profesională de ucenici. Acolo am lucrat ca metalurgist în condiții foarte grele, dar am avut posibilitatea totuși să fac liceul seral. După 4 ani, după absolvire, m-am înscris la Facultatea de Științe Economice din Timișoara, am absolvit și am obținut funcția de economist.

Vă mulțumim frumos pentru acest interviu și pentru timpul acordat!

Colegiul Național de Artă „Ion Vidu”, Timișoara

Interviu realizat de:
Teodora Lazin (T. L.)
Dariela Gall-Fanu

Profesor coordonator:
Holeleu Elena

9.

Armata Română în Orientul Mijlociu

Persoana intervievată: M.S. (militar în rezervă al Armatei Române)

Suntem în data de 09.03.2017 în Timișoara și stau de vorbă cu un militar în rezervă al Armatei Române.

T. L.: *Cum ați hotărât să alegeți o carieră militară?*

M. S.: Această carieră militară am hotărât să o aleg prin rămânerea în armată după efectuarea stagiului militar, deoarece îmi oferea adrenalină, îmi plăcea haina militară care oferea respect și autoritate, dar și pentru că am avut un model în familia mea, pe bunicul meu, care a fost și el cadru militar.

După intrarea României în NATO, la ce misiuni ați participat?

Am participat la trei misiuni: una în Irak, două în Afganistan. Prima misiune, am avut onoarea să particip în Irak, după... în momentul intrării noastre, Irakul era o țara dezbinată, cu multe suișuri și coborâșuri, dar, fiind militar, trebuia să particip la așa-zisa misiune de pace. Ajungând acolo, am găsit un popor foarte dezbinat, însă un popor pe fața căruia urmele războiului au rămas adânci. A doua misiune, Afganistan, misiune care m-a marcat și fizic, și psihic, acolo am găsit un popor confuz, care privea ajutorul nostru ca fiind o amenințare la adresa suveranității țării lor, la care le dau și dreptate... adevărul este că nu am fost pregătiți, ceea ce s-a și dovedit pe parcursul misiunii. Am văzut orori..., am văzut distrugeri, am văzut haos, inocența copiilor nu era respectată, iar dreptul femeilor era frecvent încălcat. Copiii împreună cu mamele lor, sacrificați pentru cauze religioase, aceste evenimente fiind foarte obișnuite acolo. În lumea lor, mila era un gest de slăbiciune..., erau atât de îndoctrinați religios, încât erau gata să își sacrifice viața în orice secundă. Îmi amintesc clar de o fază în timpul raidului nostru... în... pe străzile Heratului unde o mamă, cu un copil, ajungând în fața noastră, și-a descoperit burka, unde avea un explozibil, care după câteva secunde a explodat, rănind ușor și dintre camarazi meii... schijele respective.

Care au fost condițiile în tabăra militară în care ați fost cazați?

Condițiile ni le făceam noi... Pur și simplu o găleată, pentru ușurarea lipsei mici și o gaură făcută în pământ, pentru ușurarea lipsei mari. Apa de spălat corpul... era un fel de duș, improvizat, bineînțeles, de noi... ce pot să vă mai spun... dormitorul era foarte amenanjat și foarte „select" (ironie)..., în care eram cazați vreo 10-12 inși ... Cam atât.

Care erau distracțiile, dacă putem să zicem așa, acolo?

Distracții erau cam puține... prindeam și noi o zi, două libere, în care, știți... în armată noi ne mai și prosteam, ne mai... Ieșeam dimineața la înviorare, după care fiecare avea câte un sector de făcut, îl făceam în 10-15 minute și aveam liber... liber însemnând lustruirea armamentului, aranjarea materialelor și printre care ne mai și prosteam... ne jucam... prosteală..., nu era chiar prosteală, era joc de cărti, table, rummy, șah..., dar prosteala noastră era un fel de baba-oarba..., cu lovituri cu piciorul, cu mâna..., mai ne jucam și „jocul caprei"... „Jocul caprei" era cam dificil pentru că puneai trei persoane în linie și ceilalți doi în laterale, care fugeau și trebuia să îi nimerească... Ei, dacă se fereau, ghinionul nostru.

Care a fost cea mai marcantă misiune pentru dumneavoastră?

Cea mai marcantă misiune? A fost când mi-am pierdut unul dintre cei mai buni prieteni - prieten, amic, camarad -, într-o misiune de patrulare în care, fiind în primul tab, nu s-a detectat bine mina anti-tanc, a trecut peste, a aruncat buzul în direcția opusă... Au murit..., 2-3 răniți, el fiind mort... După care, altă misiune era o ambuscadă talibană la care nu ne așteptam și am fost luați prin surprindere, în care am fost răniți, printre care am fost rănit și eu..., luați captivi vreo două săptămâni în care... greu de explicat torturile și celelalte, așa-zise, evenimente, la care ne era dat să asistăm... Bineînțeles am scăpat cu brio toți, dar cu răni adânci,

și sufletești, și corporale... este foarte greu de amintit aceste dureri și, sincer, n-aș dori la nimeni să treacă prin ce am trecut noi, adică grupul nostru..., în care, și la ora actuală, doi sunt în scaune cu rotile.

Dumneavoastră ce răni ați suferit în această misiune?

Pot să spun că răni foarte adânci..., și în suflet, și pe corp, mai ales pe corp - la pulpa piciorului, împușcat în piciorul drept, tăiat la mână, la tendon -, două săptămâni nemaiputând mișca mâna..., iar celelalte răni sunt coastele, rinichii, fața...

Ce impact credeți că a avut războiul asupra poporului afgan?

Războiul asupra poporului afgan a avut un puternic impact asupra distrugerii fizice și psihice a populației, dar și de distrugere a localităților și a infrastructurii lor. Populația era foarte pașnică, dar la amenințarea talibanilor, civilii erau obligați să se unească, să coopereze cu ei, ceea ce ne deruta pe noi foarte, foarte mult. Copiii erau forțați de mici, 6-7..., 7-8 ani..., să țină arma în mână, să tragă, să fie foarte îndoctrinați religiei lor... Pe deasupra, erau și amenințați, bătuți copiii... Ei se bazau pe faptul că noi, cei din trupele ONU, românii și americanii, protejam copiii..., bineînțeles, ca orice creștin. Ei se bazau foarte mult pe faptul ăsta..., ne aruncau în față copiii, mamele... Era foarte, foarte greu. Armata română a avut prilejul să fie parteneră ONU, alături de armata americană... Vreau să aduc un salut militar... și un respect enorm armatei militare, care, pe parcursul misiunilor noastre, ne-a ajutat și ne-a sprijinit. Asupra noastră războiul și-a cam lăsat amprente foarte neplăcute din toate punctele de vedere... Bineînțeles și pregătirea noastră cu acele materiale... care, bineînțeles, erau din 1977-1978..., erau învechite..., dar ne-am comportat cu brio..., ne-am întors cu brio..., bineînțeles nu toți, o parte din noi... Astea sunt misiunile românești (melancolie).

Care a fost relația militarilor români cu militarii aliați?

Relația noastră, mai ales cu militarii americani, a fost o relație foarte, foarte bună..., în care noi, militarii români ne-am înțeles la perfect cu militarii americani, de care eram și aproape ca poziționare a bazelor. Plecam în misiuni, bineînțeles la ore diferite, ne întâlneam pe traseu, schimbam câteva vorbe, ne luam repere, ne poziționam, când era cazul, ba chiar în timpul liber stăteam împreună, de vorbă, jucam jocuri împreună, concursuri aveam împreună, la care, cu chiu cu vai, le țineam față. E știut faptul că și echipamentul nostru de război era mult mai slăbuț decât al americanilor, dar asta nu ne împiedica să facem echipă bună cu ei. Noi ne făceam treaba bine, acolo unde eram noi trimiși, iar ei ne ajutau acolo unde nu ne permiteam și nu puteam să intervenim decât doar cu ajutorul lor.

În încheiere, aș vrea să vă intreb, aveți un mesaj pentru tinerii care vor să devină militari ai armatei române?

Da..., este un mesaj foarte patriotic... și chiar îi îndemn pe tineri să îmbrățișeze această meserie... Nu este o meserie ușoară - la care mergi, stai și ai venit acasă -, este o meserie grea, care îți oferă adrenalină, îți trebuie putere de gândire, îți trebuie să fii, cât de cât, psihic și fizic foarte dotat, dar este foarte înălțător și foarte..., chiar pot să spun, foarte bine venită această meserie pentru acest grup de tineri care ar dori să îmbrățișeze această viață militară. Să lupți sub drapelul țării românești este ceva ce nu se poate spune prin cuvinte..., o simți în sufletul tău..., simți în tot corpul tău... Și chiar îi și îndemn... tinerii din această perioadă a vremii nu mai au puterea..., nu mai au gândirea necesară... să poată să ducă la bun sfârșit... viața lor. Lăsând discotecile, cluburile, drogurile, i-ar putea chiar sprijini foarte mult armata, aducându-i pe linia de plutire și scoțând chiar oameni din ei... e păcat..., dar chiar îmi doresc să văd - poate cu anii, de acum înainte -, tineri care sunt îmbrăcați în camuflaj, salutând drapelul țării românești.

Liceul Teologic Penticostal Logos, Timișoara

Interviu realizat de:
Emanuela-Denisa Huminiuc
Andrada Sîrb

Profesor coordonator:
Aspazia Zîna Marincu

10.

Viaţa cotidiană în timpul comunismului

Persoana intervievată: Magdalena Huminiuc (M. H.)

Astăzi, 16 februarie 2017, are loc interviul despre viaţa cotidiană în timpul perioadei comuniste, cu doamna Magdalena Huminiuc.

Rep.: Bună seara! Bine v-am găsit!

M. H.: Bună seara! Bine aţi venit!

Ce aţi putea să îmi spuneţi despre dumneavoastră?

Mă numesc Huminiuc Magdalena, m-am născut în 16 decembrie 1961, am 55 de ani şi sunt căsătorită. Am făcut grădiniţa şi şcoala primară în satul Cerneteaz, satul meu natal, şcoala gimnazială, în comuna Giarmata, iar liceul, la Liceul Industrial nr. 5 din Timişoara.

Cum a fost în perioada comunistă?

A fost o perioadă relativ frumoasă, cu toate acestea au fost şi unele neplăceri, deoarece nu exista dreptul la opinie, trebuia să acceptăm totul aşa cum venea, să fim de acord cu tot ce se întâmpla în jurul nostru.

Ce v-a plăcut? Ce nu v-a plăcut?

Mi-a plăcut faptul că imediat după ce ne-am căsătorit am primit o garsonieră, iar în anul următor am primit un apartament mare, oamenii erau foarte calzi, dacă cumva păţeai ceva, imediat îţi săreau în ajutor, nu ca şi acum, şi locurile de muncă erau foarte sigure şi stabile. Nu mi-a plăcut că nu exista dreptul la libera exprimare, deci nu aveam dreptul să mergem la biserică, eram persecutaţi. Îmi aduc aminte că pe vremea aceea stăteam la coadă la lapte, dimineaţa la ora 5, ne trezeam şi trebuia să mergem să stăm la rând ca să putem lua lapte, carne, ouă. Se dădea la raţie făină, zahăr, ulei şi unt. Era neplăcut, deoarece nu era ca şi acum

când poţi să cumperi multe, deci ne ajungea, dar ce să facem, ne era bine aşa cum era.

Cum era şcoala?

În acea perioadă erau obligatorii doar 10 clase. Începând din clasa a doua, cei mai silitori elevi primeau o cravată roşie ce avea un tricolor pe margine şi se numeau pionieri. Iar din clasa a patra, până la terminarea liceului, toţi elevii care erau silitori erau făcuţi UTC-işti (Uniunea Tineretului Comunist). Şi mie mi-au cerut să fac acest lucru, dar eu nu am vrut, din cauză că nu aveam timp să particip la şedinţe, nu îmi plăcea politica şi nu am acceptat acest lucru. Mai ales că eu făceam naveta cu trenul, nu mă interesa. La şcoală mi-a plăcut cel mai mult istoria, deoarece era materia care prezenta trecutul nostru, al tuturora. În general, îmi plăcea foarte mult să învăţ, dar nu aveam timpul potrivit, deoarece părinţii mei aveau grădină mare, animale şi un teren la câmp care trebuia semănat, săpat şi eu mergeam să îi ajut şi la câmp, şi în grădină, întotdeauna, şi nu aveam timp destul ca să învăţ...

Aveaţi cor la şcoală? Dacă da, făceaţi parte din el?

Da, aveam cor la şcoală, am participat şi eu şi era frumos.

Cum se comportau profesorii în pauze?

În pauze, profesorii erau în cancelarie, profesorul de serviciu stătea pe coridoare să vadă ce fac elevii. În timpul orelor, profesorii ne ascultau şi trebuia să ştim cuvânt cu cuvânt din carte, altfel ne dădeau note mici.

Aveaţi acces la biblioteci şi informaţii?

Da, aveam bibliotecă în școală, de unde luam cărți și citeam, și ne dădea la limba română să facem lecturi suplimentare, îmi plăcea mult să citesc și să scriu. Întotdeauna în vacanță făceam lecturile, ca să le am când începe școala, să pot să le prezint, mi-a plăcut foarte mult să citesc. Toate informațiile din ziarele pe care le aveam erau cenzurate.

Și cum erau ceilalți copii?

Clasa mea din liceu era formată numai din fete, ne înțelegeam foarte bine, erau fete venite și din alte localități, din Moldova, din Oltenia. Unele făceau naveta, altele stăteau la cămin, erau foarte cumsecade și ne înțelegeam bine.

Ce muncă făceați pentru școală?

În școala primară, trebuia să culegem o plasă cu frunze de dud, în fiecare zi, să ducem la școală deoarece erau viermii de mătase care creșteau și trebuiau hrăniți cu frunze de dud pentru a face gogoașa mare. Apoi când creștea gogoașa și ajungea la maturitate, erau duse la fabricile unde se făcea mătasea. În școala gimnazială, aveam o oră de agricultură pe săptămână și în timpul acela mergeam în gradina școlii unde aveam un teren pe care cultivam cu doamna profesoară de agricultură. Făceam practică, cum ar fi, și semănam ceapă, usturoi, pătrunjel, morcov, legume pentru cantina școlii. Și ne plăcea să lucrăm. Deci, duceam sapă de acasă și săpam, la pomi tăiam crenguțele care erau uscate. Ne plăcea să facem activitățile școlare care ni se cereau, numite muncă patriotică.

Ce jocuri jucați în timpul liber?

În timpul liber ne plăcea mult să jucăm volei, badminton, săream coarda,

ne jucam de-a v-aţi ascunselea, jocuri care erau şi pe vremea aceea.

Care erau activităţile preferate?

Mie îmi plăcea foarte mult să îmi ajut părinţii la treburile din gospodărie, îmi plăcea să o ajut pe mama la curăţenie, la mâncare şi cel mai mult îmi plăcea să fac prăjituri.

Am două surori şi un frate, ne înţelegeam destul de bine, dar câteodată mă mai certam cu sora mea, pentru că nu voia să facă curăţenie şi trebuia să fac eu singură tot.

Aveaţi des musafiri? Dacă da, cum vă petreceaţi timpul?

Da, aveam musafiri. Îmi plăcea, că eu trebuia să fac tot timpul prăjiturile şi ajutam la curăţenie. A fost frumos.

În acea perioadă aţi fost plecată din oraş? Unde? V-a plăcut?

Da, în fiecare vacanţă, tatăl meu ne ducea în judeţul Bihor, la fratele lui. Acolo aveam verişori şi era foarte frumos. Ne lăsa să stăm două-trei săptămâni în vacanţă. Mergeam cu unchii mei la cules de fân, la săpat şi ajutam la treburi. Aveau vaci şi un cal. Era foarte frumos! Ne bucuram foarte mult când tata ne ducea în vacanţă la unchii noştri din Bihor.

Aţi încercat să ieşiţi din ţară?

Nu, nu am fost plecaţi din ţară pe vremea comunismului, deoarece nu ne era permis.

Aveați animale de companie ?

Da, aveam un cățel și o pisică. Stăteau numai în curte, nu în casă.

Ce fel de muzică ascultați?

Mie îmi plăcea foarte mult muzica creștină, pe care o ascultam cu drag.

Cum erau oamenii?

În vremea aceea, oamenii erau mult mai respectuoși și mult mai harnici. La sate, grădinile se lucrau, erau mai silitori, mai curajoși, pentru a fi grădina mai frumoasă, mai bine lucrată, și nu era lăsată de izbelişte, cum se întâmplă în zilele de astăzi. În tramvai, noi, copiii, ne ridicam când vedeam un bătrân, să-l lăsăm să stea pe scaun, ceea ce în ziua de astăzi nu prea se întâmplă.

Cum erau spitalele?

În acea perioadă, spitalele nu erau atât de amenajate ca în zilele de astăzi. Erau mai urâte pe vremea aceea.

Locurile de muncă cum erau ?

Locurile de muncă erau foarte sigure și de apreciat. Ce acum mai greu găsești.

Salariile erau mari, mici?

Salariile erau destul de bune, ne ajungeau. Aproape în fiecare an ne permiteam să mergem în concedii. Era foarte bine.

Mergeați la biserică? Care erau consecințele?

Da, mergeam la biserică, dar eram persecutați, eram urmăriți, nu aveam voie să mergem la biserică. Cu toate acestea, pe vremea aceea se mergea la biserică, chiar dacă nu aveam voie, ceea ce în ziua de astăzi mulți care ar putea să meargă la biserică, din comoditate, preferă să stea acasă. Sunt dezinteresați.

Care sunt diferențele dintre perioada comunistă și cea actuală?

O mare diferență a fost faptul că pe vremea aceea se făceau ore de lucru manual, fetele învățau să coase, să **î**mpletească ciorapi, căciuliţe, fulare. **În** zilele de acum, nu se mai face la școală lucrul manual, nu se mai face agricultură, cum făceam noi. Copiii din ziua de astăzi își petrec foarte mult timp la telefon, la tabletă, la televizoare și nu mai au timpul acela de joacă, unde să-și petreacă timpul jucându-se și să se recreeze în aer liber sau în gradină sau să învețe și ei să facă ceva. Acum oamenii sunt mult mai triști, mult mai supărați. Pe stradă toți oamenii sunt triști. Nu îi mai vezi zâmbind, fiind foarte veseli, pe vremea aceea.

Ultima întrebare. Ce a insemnat pentru dumneavoastră acea perioadă?

Pentru mine, acea perioadă din timpul comunismului a fost foarte importantă. M-am născut în acea perioadă și a fost plăcut. Mi-am făcut o familie, sunt foarte fericită, am fost și vom fi o familie unită. Tinerii din ziua de astăzi, cu tehnologia care este acum așa de avansată, nu sunt așa de fericiți, așa cum eram noi pe vremea aceea, când ne străduiam să învățăm și să ne silim să fim mai buni, să fim mai respectuoși. Dacă nu aș fi trăit vremurile acelea, nu aș fi știut ce înseamnă să fii atunci și să fii acum.

Mă bucur și cu toate acestea, nu mi-aș mai dori să se repete timpurile care au fost. A fost frumos și a meritat , dar nu aș mai vrea să se repete,

pentru că lucrurile cele mai importante au fost încălcate. Mă refer în special la libera exprimare, la drepturile omului și multe altele.

Vă mulțumesc frumos pentru acest interviu și pentru că v-ați făcut timp pentru mine.

Și eu vă mulțumesc și vă doresc numai bine.

La fel si dumneavoastră, o seară plăcută.

Vă mulțumesc, la fel.

Liceul Teoretic „Grigore Moisil” Timișoara

Interviu realizat de:
Laurențiu Șerban

Profesor coordonator:
Adrian Kali

11.

Visul de a zbura. Un zeppelin la Timișoara

Persoana intervievată: Petru Isac

Visul omenirii dintotdeauna a fost ca omul să poată zbura. Din mitologia greacă, cred că ați citit unii dintre dumneavoastră referitor la Dedal și Icar. Erau tată și fiu, ce au încercat să zboare. Ca să iasă din labirintul pe care l-au făcut chiar ei, a trebuit să-și facă niște aripi din pene cu ceară, iar nefericitul Icar, când s-a avântat prea sus, ceara i s-a topit, și de-acolo a căzut și a murit.

Deci visul omenirii din toate timpurile a fost ca omul să poată realiza un zbor în aer. Evident că prin anul…, prin secolul 18 - mai precis pe la 1783 (pauză) -, au încercat cu baloane cu aer, cu aer cald. Dar aceste baloane au avut un mare dezavantaj, pentru că, în momentul în care încerca să facă aerul cald, s-a menținut tot timpu' un foc. Deci exista pericolul ca aceste baloane să se poată aprinde... Mai târziu, pe la sfârșitul sec.19, un croat, David Schwartz, mai precis la 1896, a încercat să facă un dirijabil. Tot în această perioadă, trebuie să vă spun, când au existat locomotivele cu abur - pe care dumneavoastră probabil le mai știți -, datorită greutății prea mari, nu s-a putut ridica în aer o locomotivă cu abur. Mai târziu, când s-au inventat motoarele cu ardere internă, atât pe benzină cât și pe motorină, aceasta a fost posibil, dar trebuia să realizeze un zbor cu un aparat mai greu decât aerul. Deci acest croat a încercat să facă un balon mai mare, care să îi permită să poată să fie dirijat. Nu prea a reușit. Se numea David Schmit, un evreu croat. Ideile acestuia au fost preluate de un militar de carieră, Franklin Graph von Zeppelin, un conte german. Așa cum vă spuneam, militar de carieră, care a trăit între 1838 și 1917. Evident că în epoca de pionierat, și a aviației, și a baloanelor…, s-a încercat, cum bine știți - și noi am avut, printre pionierii aviației, pe Vuia, pe Coandă, care au încercat, la începutul sec. XX, să zboare cu aparate mai grele decât aerul.

Epoca de pionierat a aviației și a acestor zeppeline... Prin încercarea acestora, s-au încercat zborurile la începutul sec XX. Germania, sesizând importanța acestor zboruri, a înființat Armata Aerului, precursoarea Luft...Hansa?... Luftwaffe, pardon, din precursoarea

temutei armate din al Doilea Război Mondial. Experimentările cu zeppelinul au fost concretizate prin construcția de baloane cu suport metalic, dirijabile, umplute cu hidrogen, heliu sau aer cald. Începe producția contelui Zeppelin, între 1899 si 1938, când au fost construite 119 aparate de acest tip.

În general, aceste ofereau anumite avantaje față de ce vă spuneam la început, față de baloanele cu aer cald. Mai întâi de toate, construcția s-a limitat pe un schelet metalic, compartimentat pe anumite zone în așa fel, că, dacă a atins un compartiment să nu poată fi doborât. La balonul simplu, când ai atins balonul, a căzut jos.

Aceste aparate, zeppelinurile, ofereau posibilitatea de a fi dirijate, atât pe parte orizontală, cât și pe verticală. Aveau 2 nacele, dotate cu armament și oameni. Aveau o propulsie proprie și permiteau, în aer, cuplarea a 2 zeppeline. Dezavantajele au constat în aceea că aveau o mărime foarte mare, și o să vă spun și mărimea cât a fost, instalația de gaze: trebuia construită o instalație de gaze care să ofere heliu sau aer cald, echipaje relativ mari, 12-14 persoane, greutatea la aterizare și decolare (trebuia să fii bine instruit să poți să le dirijezi) și o viteză relativ redusă.

Dimensiunile unui asemenea dirijabil au fost : o lungime de 174 m, diametru 18 m, volum 32m3 de gaz sau aer, 4 grupuri de motoare, celebrele motoare maybach-uri, motoare cu ardere internă, care permiteau, așa cum vă spuneam, decolarea pe verticală și pe orizontală. Viteză redusă, cam 100 km/h și un echipaj, așa cum vă spuneam anterior, de 12-14 oameni. Primul zbor realizat de un asemenea zeppelin s-a înregistrat în 1900. În 1900-1914, când a început Primul Război Mondial, acestea au fost folosite și pentru a bombarda anumite orașe și țări. În 1915, bombardează Anglia, în 1916, Parisul, Bucureștiul, Salonicul, Ploieștiul. În 1928, traversează pentru prima dată Atlanticul, în 1929 realizează ocolul "pământului" în 12 zile, iar în 6 mai 1939, este ultimul zbor. A pierdut în comparație cu aviația, care

a luat un avânt deosebit, a pierdut partida cu aviația.

Aparatele zeppelin la Timișoara... Așa cum probabil știți, Banatul în perioada Primului Război Mondial a aparținut Imperiului Austro-Ungar. Pretextul declanșării primului Război Mondial a fost asasinarea la Sarajevo a arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul coroanei habsburgice. Dar acesta a fost doar pretextul, pentru că este bine știut că problema de fond au fost pretențiile teritoriale.

Nu știu dacă știți, dar la 28 iunie 1914, odată cu asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand și a soției lui, la Sarajevo, în mod automat, Austro-Ungaria declară război Serbiei. Rând pe rând sunt antrenate în această conflagrație mondială, de partea Atlantei: Franța, Anglia, Rusia, Italia, România, în 1916, Japonia, Belgia, Portugalia, Grecia, Muntenegru și, bineînțeles, Serbia.

De partea cealaltă, afară de Austro-Ungaria este Germania, Bulgaria și Turcia. Acestea au constituit Puterile Centrale. Pe durata a 4 ani de zile, respectiv între 1914 și 1918, combatanții respectivi pierd, din partea Atlantei, 5 530 000 oameni, iar din partea Puterilor Centrale, 4 386 000 de oameni, și bineînțeles, importante resurse materiale.

Primul Război Mondial s-a soldat cu destrămarea Imperiului Austro-Ungar, a Imperiului Otoman și cu importante pierderi ale Germaniei, inclusiv cedarea anumitor zone. Odată cu declanșarea conflictului în Germania, la 1.8.1914, în calitate de aliat, intram în război, alături de Austro-Ungaria, iar Timișoara, așa cum vă spuneam anterior, făcând parte din Imperiul Austro-Ungar și considerată de partea acestora, este aleasă drept oraș în care ar putea fi construită o puternică bază logistică pentru aceste dirijabile.

Sediul comandamentului este în cadrul orașului Timișoara, iar între Beșinova nouă (azi, Dudeștii noi) și Sânandrei, pe o pășune, este ales locul unde pot fi aduse aceste zeppeline. Este ales terenul, începe construcția bazei propriu-zise -aceasta fiind considerată, azi, și primul

aeroport al Timișoarei.

Începe cu construcția de drumuri, iar întrucât șoselele nu permiteau aducerea anumitor materiale pe drumurile publice, din gara Sânandrei se construiește o linie ferată până la amplasamentul acestor zeppeline. Începe dotarea cu o instalație radio Telefunken, se aduce personalul navigant, personalul tehnic, personalul militar, un grup electrogen care permitea să se producă curent acolo, și, bineînțeles, fabrica de hidrogen cu care erau alimentate aceste zeppeline.

În câteva luni, hala este gata și avea următoarele dimensiuni: 180 m lungime, 34 m lățime, 28 m înălțime. La baza Timișoara au existat 4 dirijabile, 4 zeppeline, respectiv: LZ-81, comandat de Felix Jacoby în Primul Război Mondial, și adus aici la 9.11.1915; a executat primul zbor spre Bulgaria. Așa cum vă aminteam anterior, Bulgaria a făcut parte din puterile centrale, deci a fost ostilă nouă, și s-au dus să semneze actele cu acest stat. A bombardat printre altele și Bucureștiul, dar a fost doborât la 27.9.1916.

Un alt aparat este LZ 85, vine la 24.1.1916, a bombardat Salonicul. Reușește, deși lovit, reușește să ajungă la Timișoara, iar în 5.5.1916 este lovit și echipajul în apropierea Salonicului, reușește să se salveze, dar este capturat și făcut prizonier. Scheletul acestui dirijabil este preluat și este la Muzeul Zeppelinului, care vă spun unde se găsește.

Un alt aparat, LZ 86, bombardează Bucureștiul, la 28.8.1916, și Ploieștiul, la 4.9.1916. Este lovit de antiaeriana franceză, cu tunurile franceze achiziționate, în regiunea petrolieră a Ploieștiului. Trebuie să vă mai spun, făcând o paranteză, că înalțimea la care au zburat acestea nu permiteau ca loviturile de tun să ajungă la el. De altfel, acest criteriu a fost valabil și în al Doilea Război Mondial, aviația americană zbura la 10000 m, iar bătăile antiaerienei se limitau la 6-7 mii. De acolo aproape că n-or pierdut niciun apparat, din cauza loviturilor antiaeriene.

La Ploiești, coborând să lanseze bombele, îi este lovită o nacelă și

reușește să se întoarcă înapoi până la baza din Timișoara, însă nu poate ateriza și pleacă înapoi spre Utvin (Sânmihaiul român) și acolo, una dintre nacele, lovită, cade jos. Aparatul se ridică în aer, după care cade jos și e mort întregul echipaj, în frunte cu căpitanul Wolf, iar cinci dintre aviatorii care au constituit acest echipaj sunt înmormântați în Calea Lipovei. Am să revin puțin la treaba asta.

Un alt aparat este L8 97, bombardează Bucureștiul, Chișinăul și este scos din uz la 5 iulie 1917.

Înafară de acești germani care sunt înmormântați în Calea Lipovei, și poate că aveți ocazia odată să mergeți acolo, înafară de soldații români, eroi din al Doilea Război Mondial, aici mai sunt înmormântați austrieci, sârbi, francezi, sovietici și, evident, germani. Acești germani se află între doi brazi în spatele cimitirului.

La nivelul solului, o să găsiți acolo 5 plăci, de fapt sunt 6 - unul nu se știe când a fost înmormântat acolo -, iar 5 dintre membrii echipajului acestuia de care vă spuneam, sunt înmormântați acolo.

Ceilalți, vă spuneam că un echipaj era constituit dintre 12 sau 14 aviatori, ceilalți, împreună cu căpitanul Wolf, au fost duși și înmormântați în Germania. Probabil că ăștia au fost de mai mică importanță care au fost înmormântați aici, dar, în orice caz, și acum, în 6 noiembrie, Consulatul German își cinstește eroii printr-o festivitate simplă ce a fost destul de mediatizată, chiar și din partea Ambasadei de la Bucuresti.

Terminându-se războiul, baza de la Dudeștii Noi a început să fie dezafectată, dar a mai făcut încă 5 victime din rândul populației locale, care s-a dus să sustragă fier și alte materiale ce au fost acolo.

La data actuală, pe acest amplasament, pare incredibil, dar mai funcționează fântâna arteziană, de 100 de ani. Mai există un bazin unde a fost o rezervă de apă, probabil pentru îmbăierea soldaților, o parte din betonul de la stația de Radio Telefunken, și - se mai vede,

încă, până acuma -, rambleul de cale ferată care a adus linia ferată din gara Sânandrei până la amplasamentul zeppelinului.

Așa cum vă spuneam anterior, Muzeul Zeppelinului se află în Germania, la granița dintre Elveția și Germania, mai precis la Freidich Schaffen, unde se găsește și acest schelet al zeppelinului căzut la Salonic. Acest amplasament a fost fabrica celor 119 zeppeline care au existat...

Acuma dacă aveți întrebări dumneavoastră, o să vă mai prezint câteva poze (împarte poze) și o să recunoașteți, printre altele (alte voci), o să recunoașteți Piața Unirii cu zeppelinul deasupra, cum a fost atuncea.

Dintre întrebările pe care le-am pregătit, am ales câteva la care mi s-a părut că domnul Isac nu a răspuns în prezentarea sa, celelalte teme fiind deja abordate în prezentare.

Dacă cumva vă deranjează o întrebare sau nu vă amintiti, îmi spuneți și vă întreb altceva. Doamna profesoară a vrut să știe ce vârstă aveați atunci când ați văzut...

(Mă întrerupe) : Eu nu am văzut, vă dați seama că acum 100 de ani nu puteam să fiu acolo. Mama mea, care este, Dumnezeu s-o ierte, orginară din Sânandrei, născută în 1906, ne povestea nouă, copiilor, cum se duceau să vadă zeppelinul. Ulterior, - eu nu sunt profesor, sunt inginer -, dar, cum mi-am desfășurat activitatea în zona Sânandrei, am căutat să mă perfecționez cu aceste probleme, pe care nu prea o să le găsiți în altă parte.

Dumneavoastră locuiați tot timpul în Sânandrei sau v-ați mutat ulterior?

Nu, nu, nu, nu. Mama mea a fost originară din Sânandrei, căsătorită

în Hodoni, eu sunt născut în Hodoni, și, ulterior, am domiciliat, din 1954, în Timișoara.

Activitatea aceasta în inginerie, a fost în legatură cu zeppelinul?

Nu, sub nicio formă. Eu sunt inginer agronom, am lucrat în sistemul agricol 40 de ani și, printre altele, o bună bucată de vreme la Sânandrei.

Aveți rude sau prieteni care sunt și ei interesați de acest subiect?

Nu prea sunt interesați, iar consulul german a fost încântat că mai sunt persoane preocupate de această problemă.

Ruinele acestui zeppelin, mai sunt la...

Nu, evident că nu, v-am spus ce se mai găsește - bazinul de înot, bazinul cu apă pentru incendiu, fosta stație telefunken din beton și fântâna arteziană care mai este încă activă și este folosită pentru adăpatul unei stâne de oi.

În acea zonă mai sunt alți oameni sau cunoașteți alți oameni care au lucrat în domeniul acesta, în legatură cu zeppelinul?

Nu, nu, nu. La 100 de ani vă dați seama că nici primarul de la Dudeștii Noi, mai puțin ăsta de la Sânandrei, nu erau în cunoștință de cauză. Datele pe care le am eu aicea i le-am oferit eu. Primarul de la Dudeștii noi a scris chiar o monografie și a zis "Domnule, ce n-ai venit înainte?", dar nici eu nu aveam datele astea, am intrat în posesia acestor date din partea unui prieten, care întâmplător le-a găsit în Canada.

V-ar fi plăcut să fi aflat de prăbușire atunci când era actuală?

(Oftează, se gândește): Noi trăim în altă epocă, nu știu dacă mă pot transpune în (pauză lungă, apoi mai încet) această perioadă.

Ok. Mulțumesc foarte mult.

(Mă întrerupe): Mai am o treabă. (Răsfoiește). Nu știu dacă dumneavoastră știți, (răsfoiește), dar Banatul istoric a constituit o identitate cu totul aparte față de ceea ce știm noi astăzi. În general se spune că ne-am unit în 1918 cu partea cealaltă din România, dar Banatul, fiind o identitate total diferită față de Ardeal, - și am aici o hartă -, Banatul se întindea de la Sud de Mureș până… lângă Belgrad, de la Tisa, până la lanțul de Carpați la Caransebeș, Orșova.

În Primul Război Mondial, când România a acceptat să intre în 1916 ca și cobeligerantă în Antanta, s-a promis României că toate teritoriile românesti care se aflau sub jurisdicția altor state vor fi date României. Eh, nu s-a întamplat chiar așa.

La Conferința de pace de la Paris, de la Versailles, ce s-a întamplat: sârbii au venit cu niște pretenții - prima dată mai modeste, iar ulterior, văzând că noi nu stăpânim situația, au cerut prima dată o zonă de protecție pe lângă frontiera lor, de 30km.

Ai noștri, inclusiv prim-ministrul Brătianu, fiind total nepregătiți, dom'ne, total nepregătiți... - necunoscând situația din Banat - pretențiile sârbilor s-au extins și mai mult. Alaltăieri am fost la Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Ioan, dânsul a făcut o vizită - să știți că este de 2 ani aicea - a făcut o vizită în zona Vârșeț, unde avem o episcopie, iar acolo s-a spus că la împărțirea aceasta s-a ținut cont ca atâția sârbi câți or rămas în Banatul care a fost oferit României, tot atâția români să fie dincolo de frontiera care a fost atribuită Sârbiei.

Știu și o treabă mai inedită, dar argumentul forte cu care au venit

sârbii până la urmă aicea, a fost acela că la Timișoara, noi avem o episcopie sârbă, voi, românii, n-aveți nimica acolo. Dar s-a uitat faptul că Mitropolia Ortodoxă Română din Timișoara a fost practic acaparată de sârbi la 1696, când din fața turcilor, au intrat 40 000 de sârbi, împreună cu episcopul lor, la Timișoara.

Inedit este. Până la urmă, Brătianu a trântit ușa și a zis : "Faceți cum vreți!", deși francezii i-au spus : "Dom'le, stai aicea, pentru că noi am pierdut o parte din românii care au imigrat din Franța" (Valea Timocului, dacă ați auzit, acolo, sunt în jur de 30 de mii de români, plus satele românești care sunt aicea..., ce au rămas în teritoriul Sârbiei.

Evident că, într-o vreme au dus-o mai bine decât noi sârbii și nu cred că regretă treaba asta.

Dar vă mai spun încă o poveste, foarte interesantă:

Ionel Mocioni și Sever Bocu, printre tinerii care au asistat la Paris la Tratatul ăsta de la Versailles ce s-a lungit vreo 6 luni de zile, de la 1 ianuarie 1919, până în iulie, pierzând moșia de la Vlaicovăț, n-a vrut să piardă și teritoriul de la Foeni, care știți... zona asta, frontiera Foeni, și-a pus degetul, o să vă dau harta asta aicea, a pus degetul, iar frontiera s-a tras pe lângă degetul lui ca să ramână moșia familiei Mocioni la români, pentru că mai pierduse și moșia de la unguri.

În această zonă, linia ferată care făcea legătura, a intrat pe teritoriul românesc, nu avea nicio gară, nimica, și a iesit, peste moșia lui Mocioni, a ieșit în partea cealaltă, acolo; asta ca un fapt inedit.

Iar ulterior, în 1924, datorită faptului că s-au produs niște divergențe, inclusiv prim-ministrul Serbiei, când a vizitat Jimbolia, care era la sârbi, o dat ăștia cu niște ouă, cu niste roșii pe el și o zis "Dom'le, nu-mi mai trebuie Jimbolia, dați-o la români", și atuncea s-a făcut o rectificare de frontieră între noi și Serbia.

Eu o să vă las și treaba asta. Mai este încă o treabă pe care aș menționa-o:

Între 31 octombrie 1918 și 21 februarie 1919, germanii din zona noastră au încercat să facă o republică bănățeană. Nu a fost susținută, în principiu, nu a fost susținută nici de românii care au vrut unirea cu țara mamă, și nici de sârbi. În perioada asta foarte nefastă pentru Banat, prima dată au intrat sârbii peste noi, după aia, producându-se niște neînțelegeri, au venit trupele franceze, iar așa se întâmplă că Timișoara sărbătorește ziua Timișoarei în 3 august, pentru că practic, la 1 decembrie 1918, anumiți delegați din zona noastră au fost la Alba Iulia, dar asta nu consfințește unirea Banatului cu țara. Trupele române au intrat în Timișoara la 3 august 1919, și dacă mergeți prin Fabric, acolo vedeți monumentul lui Virgil Economu care a fost comandantul acolo.

Na, cam astea au fost problemele, aicea eu am să vă las astea...

Mulțumim foarte frumos.
Aici se încheie înregistrarea.

Lansare de carte: Întâlnirea generațiilor în istoria orală

Întâlnirea generațiilor în istoria orală: istoria trăită – istoria povestită, ediția a II-a

CUPRINS

Cuvânt înainte 5
Prezentarea proiectului 7
Fundația Hanns Seidel - Prezentare 9
Discurs inaugural / Antrittsrede 10
Cuvânt de întâmpinare / Grußwort 14

I. PROFESII - PASIUNI PENTRU O VIAȚĂ

1. Drumul unei vieți de excepție / Constantin Flondor 21
2. Muzica - o pasiune / Ioan Fernbach 35
3. Muzica / Prof. dr. Walter Kindl 41
4. Muzica însoțind drumurile / Robert Ransburg 47
5. Dansul - pasiunea unei vieți / Rodica Murgu 67

II. ISTORIA ȘI VIAȚA. ÎNTREPĂTRUNDERI

1. Holocaustul / Peter Wircovic 77
2. Povestea unei familii germane / Eleonore Adam 87
3. Consecințele deportării din Bulgaria / Emilia Răcaru 93
4. Die deutsche Minderheit in Rumänien / Ramona Lambing 101
5. Martiri ai credinței / Gheorghe Cătană 117
6 Viața creștinului / Șandor Kui 133
7. Deportările din Bărăgan / Prof. Ivan Mircov 141
8. Consecințele deportării în Bărăgan / Țvetco Mihailov 151
9. Armata Română în Orientul Mijlociu / M.S. militar în rezervă 157
10. Viața cotidiană în timpul comunismului / Magdalena Huminiuc 163
11. Visul de a zbura. Un zeppelin la Timișoara / Petru Isac 171

Partener

FUNDAȚIA TRIADE

Sponsori / ordine alfabetică

Continental

DATA4SHOPS

enjoy

Peter Hochmuth Consulting SRL

1987 · 2017

SAR SECURITY®

Zi Zoppas Industries
Romania
Heating Element Technologies

Redactor: Sorina Jecza/Fundația Triade

Coperta și design graphic: Valentin Sora-Nijloveanu
Prepress: Robert Frank
Tipar: JT Digital Timișoara

© Fundației Hanns Seidel și Asociația Culturală Agora Unit.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HOCHMUTH, SIMONA (COORDONATOR)

ÎNTÂLNIREA GENERAȚIILOR ÎN ISTORIA ORALĂ (2) /
SIMONA HOCHMUTH, FUNDAȚIA HANNS SEIDEL, Asociația Culturală „Agora Unit". Timișoara : Editura Triade, 2017

ISBN 978-606-8040-72-1

Textele nu pot fi multiplicate fără acordul Fundației Hanns Seidel și Agora Unit.

Fundația Hanns Seidel
Strada Dr. Iacob Felix 55, București
Tel: +40 213199404